

Lucas

Yu Luca nchcui' cha' yu 'in yu Teófilo

¹ Qui'an 'a nu cua' msu'hua juesa ca'an lyicua quityi re tsaña'an nu cha' ñi ca yato'o lja hua, ² chcui ña'an jui nu ngulo'o 'in hua, nu na'an tloo cha' re ti' xa mdyisnan na, lo' mchcuan yu cunta si'yana tsa ycui' yu cha' re lo'o nten. ³ Can' cha' lo'on nan' mdo'o tiqueen ca'an quityi re lyicua la 'in um, 'un ñi Teófilo, si'yana cua' nguia nan tsu'huen nchgaa cha' re lo'o cha' tiyaa, ti' la suun se'en mdyisnan na, ⁴ si'yana ca cuiya' tsu'hue ti' um lo' a cu'ni tucua ti' um lo'o cha' nu cua' jui nu ngulo'o 'in um.

Ycui' angujle cha' 'in yu Xuhua

⁵ Xa ncuá yu Herode ree se'en lyi'ya loo Judea, ndi'in sca yu naan Zacaríá nu ntsu'hui cunta 'in laa, cui' ta 'in Abía, lo' cuna'an 'in Zacaríá can' naan Elisabet, ta nten 'in Aarón. ⁶ Chcuáa can' ñi ndi'in cha' 'in tloo Ndiose, tsu'hue nguia ncha'an can' nchgaa cha' nu ndlo Ñi X'nan na tñan lo'o cha' nu mdi'in tyaa ñi. ⁷ Una a mdi'in sñe' jun si'yana Elisabet la' ña'an a mdu'hui sñe', a cunta chcuáa jun cua' cula jun. ⁸ Yato'o lja ngui'ni Zacaríá tñan 'in Ndiose, cui' tsaan nu m'ni ca'an 'in ta nu ntsu'hui yu, ⁹ mdo'o xu'hue yu tiquin tucua yu na nu xityi'i ni' lyaa 'in Ñi X'nan na, ña'an cha' nu cua' ntsu'hui 'in yu nu ndlo tñan ni' lyaa. ¹⁰ Ña'aaan quichen ne' ndi'in nde lyi'ya', nchcui' lyi'o ne' 'in Ndiose lja ndiquin na xityi'i can'. ¹¹ Xacan' ngu'ya

ton sca angujle 'in Ñi X'nan na tloo yu, luhua' tso' cueen se'en ndiquin na can'. ¹² Xa na'an Zacaríá 'in angujle can', ytsen yu lo' a ngujlyo 'a ti' yu ña'an ca. ¹³ Una angujle can' juin lo'o yu: A cutsen Zacaríá, si'yana cua' mxcuen Ndiose cha' nu njñan, nten 'in nu lca Elisabet ntsu'hui cha' tyi'in sca sñe', lo' tyi'in tyaa nii ca naan Xuhua. ¹⁴ Ndyijyin ya' ca tsu'hue chu'hui tiquee si'ya cha' re, cui' cuaña'an qui'an 'a nten ca tsu'hue chu'hui tiquee ne' xa ca cune' cuhui', ¹⁵ si'yana tlyu tucui ca can' tloo Ndiose. A ntsu'hui cha' co'o can' vino uta sidra, si'yana cua' lca mtsa'an yu'hui can' lo'o Espíritu nu Luhui 'in Ndiose xa tiyaan chendyu. ¹⁶ Cu'ni can' cha' si'yana qui'an ne' Israel xitucui ne' lo' tsa qui'an ti' ne' 'in Ñi X'nan na, ñi nu lca Ndiose 'in ne'. ¹⁷ Chcua loo yu cu'ni yu tñan 'in Ñi X'nan na lo'o nu hcui lca tiquee yu tsaña'an cha' cuiya' nu mdon lo'o Elía, —cu'ni yu cha' chca tsu'hue lca tiquee nten cula can' lo'o sñe' ne'—, cui' cuaña'an nu lye' ti' tyisnan cu'ni tñan tsu'hue, ña'an ca si'yana tyi'in tya tiyaa yu sca quichen nu cuan xu'hue 'in Ñi X'nan na. ¹⁸ Xacan' juin Zacaríá 'in angujle can': ¿Ña'an ta tca chu'hui lyoon cha' re? A cunta cua' culan, cui' cuaña'an nten 'ñan. ¹⁹ Mxcuen angujle can' 'in yu: Nan' lcan Gabriel nu nguilyu tloo Ndiose, cui' ñi ngua'an tñan ñi 'ñan si'yana hcuin' lo'o lo' ca jlyo ti' cha' tsu'hue re. ²⁰ Una ti' cua' ñii a tca 'a hcui' tsaya' tiyaa tsaan nu tsato'o cha' re, si'yana a ya qui'an ti' cha' nu ycuin' lo'o. ²¹ Nten can' nta ne' 'in Zacaríá nde lyiya', lo' nduhue ti' ne' ñi cha' lyee 'a ndiya' yu ni' lyaa can'. ²² Una xa mdyi'o yu a ncuá 'a hcui' yu, xacan' ngu'ya ne' cunta si'yana

na'an xñii yu sca cha' ni' lyaa can'. Xtyi n'ni yaa' ti yu ntsa' yu cha' nu na'an yu, lo' a ncua 'a chcu' yu. ²³ Xa yatii tsaan nu nguilyu yu ni' lyaa, xacan' nguila yu nde se'en ndi'in yu. ²⁴ Chon' nde'en can' mxilyo ña'an Elisabet, lo' tsani' ca'yu coo' a la 'a mdo'o ne', lo' nchcu' ne': ²⁵ Ndeña'an m'ni Ñi X'nan na lo'on si'yana nguia yu'hui ti' ñi 'ñan, lo' a caja 'a cha' chcu' nten lo'on cua' ña'an ti.

Ycui' angujle cha' 'in Jesús

²⁶ Xa cua' nguiaa scua coo' mxilyo ña'an Elisabet, xacan' ngua'an tñan Ndiose 'in angujle Gabriel can', tsa quichen Nazaret se'en lyi'ya loo Galilea, ²⁷ se'en ndi'in sca ne' cuna'an tsa suhue ti nu a nchca qui'ni ca'an yu qui'yu 'in, una cua' ncua cuiya' cha' si'yana ca cuilyi'o ne' 'in sca yu naan See, cui' ta nten 'in Davi, lo' ne' cuna'an can' naan ne' María. ²⁸ Xacan' mdiyaa angujle se'en ndi'in ne' cuna'an can' lo' juin: ¡Ca tsu'hue chu'hui tiquee tsaña'an cha' tsu'hue nu mdo'o tiquee Ndiose lo'o! Si'yana Ñi X'nan na ndi'in lo'o, lo' tlyu la xu'hue mdaa Ndiose 'in que nchgaa la ña'an ne' cuna'an. ²⁹ Una xa na'an 'in angujle can', ytsen lo'o cha' nu ngune 'in, lo' msu'hua cha' tiquee cha' ñi cha' ca lca cha' can'. ³⁰ Xacan' juin angujle: María, a cutsen, si'yana Ndiose ndyu'hui cuiya' ti' ñi 'in. ³¹ Cua' ñii ntsu'hui cha' xilyo ña'an lo' tyi'in sca cuhui' qui'yu 'in, lo' tyi'in tyaa nii cuhui' ca naan cuhui' Jesús. ³² Ntsu'hui cha' ca ñi sca nu ndon loo, lo' ca naan ñi Sñe' Ndiose, ñi nu tlyu lati, cui' Ndiose X'nan na xiton 'in ñi, lo' chcu' ñi cunta cha' cuiya' nu mdaa Ndiose 'in Davi, nu lca sti ta nten 'in ñi, ³³ tsala xaa culo ñi tñan 'in ta nten

'in Jacob, lo' a ntsu'hui cha' tsatii cha' cuiya' 'in ñi. ³⁴ Xacan' juin María 'in angujle can': ¿Ña'an ta tsato'o cha' re si'yana a nchca sca yu qui'yu qui'ni ca'an 'ñan? ³⁵ Mxcuen angujle can': Espíritu nu Luhui 'in Ndiose qui'ya yu'hui 'in, scati Ndiose ñi nu tlyu lati cu'ni ñi cha' cho'o yu'hui cha' cuiya' 'in ñi 'in, lo' nu ntsu'hui cha' ca cune' can' lca sca nu Luhui, can' cha' ca naan can' Sñe' Ndiose. ³⁶ Cua' ñii ca cuiya' ti' si'yana lo'o Elisabet nu ti' nchca ta'a, cua' mxilyo ña'an siya' cua' cula, cua' nguiaa scua coo' 'in lo'o cha' can', cui' nu nchcui' ne' 'in si'yana a ndyi'in sñe', ³⁷ una cha' nu 'in Ndiose, a sca cha' tucui. ³⁸ Xacan' juin María: Nde ndon lo' ca ja'an 'in Ñi X'nan na, lo' tsato'o nchgaa cha' nu ycui' um lo'on. Xacan' mdo'o angujle can' nguiaa.

Ya na'an María 'in Elisabet

³⁹ Xi'i ti mducui, ndla ti m'ni María cha' mdo'o nguiaa sca quichen ndi'in lja qui'ya se'en lyi'ya loo Judea, ⁴⁰ xa mdiyaa se'en nducua na'an 'in Zacarías, ycui' cha' 'in Elisabet. ⁴¹ Yato'o xa ngune 'in Elisabet ycui' cha' María can', ngüi ti' Elisabet nguñan yu'hui cuhui' can' 'in, cui' ña'an lcaa mtsa'an yu'hui Elisabet lo'o Espíritu nu Luhui 'in Ndiose. ⁴² Cui' xaa mdo'o ycui' cueen: Tsu'hue ca xu'hue nu'huin que 'in nchgaa la ña'an ne' cuna'an, lo' tlyu ca xu'hue ntsu'hui 'in ñi nu lca sñe'. ⁴³ Nduhue tin' ñi cha' m'ni ca'an cha' re 'ñan si'yana jyi'an Ñi X'nan yan ycui' cha' 'ñan. ⁴⁴ Ña'aan xa ngune 'ñan ycui' cha', cui' xaa nguñan yu'hui cuhui' re 'ñan loo nu lyee tsu'hue ntsu'hui tiquee cuhui'. ⁴⁵ Tsu'hue ca xu'hue si'yana ya qui'an ti', a s'ni tsato'o cha' nu cua' mdi'in tyaa Ñi X'nan na lo'o. ⁴⁶ Xacan' juin

María: —Lo'o nu chcui cusya 'ñan cu'nin tnun 'in Ñi X'nan na, ⁴⁷ lo' ndyijyin ya' tsu'hue ntsu'hui tiqueen lo'o Ndiose, Ñi nu ndlo laa 'ñan, ⁴⁸ si'yana mdi'in tyaa ñi quiloo ñi 'ñan, nan' nu lca nguso 'in ñi—, lo' ti' cua' ñii nchgaa ta nten nu caan nde loo re, chcui' si'yana tlyu ca xu'hue ntsu'hui 'ñan. ⁴⁹ Si'yana Ñi nu tla la cha' 'in m'ni ñi sca cha' nu tnu lo'on, —lo' lca ñi sca nu Luhui 'a—. ⁵⁰ Tsala xaa —ña'an 'tnan ti' ñi 'in nten tsalca nu nchca ja'an 'in ñi—. ⁵¹ M'ni ñi scasca cha' nu tnu lo'o cha' cuiya' 'in ñi, ngujlyo ñi 'in nu siye' lo'o cha tiyaa 'in can'. ⁵² Mchcuan ñi cha' cuiya' 'in nu ndlo tñan loo chendyu re, lo' mscuen cuaan ñi 'in nu jo'o la ndi'in cha' 'in. ⁵³ Mdaa ñi nchgaa loo cha' tsu'hue 'in nu nda'an nguite' ti', una nu cuilyiya' mxnu ñi 'in can' cua ti ña'an. ⁵⁴ Mda yaa' ñi 'in ne' Israel nu lca nguso 'in ñi, nguia yu'hui ti' ñi 'in ne' lo' tsala ña'an mña'an 'tnan ti' ñi 'in ne', ⁵⁵ cha' nu mdi'in tyaa ñi lo'o nu ncua nten cula 'in na, cui' Abraham lo'o ta nten nu lca sñe' can', lo' nguinu scua cha' re tsala xaa. ⁵⁶ Can' nguinu María lo'o Elisabet tsani' snan coo', chon' nde'en can' mxitucui nde quichen tyi.

Xa ncua cune' yu Xuhua

⁵⁷ Xa ya tucua tsaan can' mdiyaan sca cuhui' qui'yu 'in Elisabet. ⁵⁸ Ta'a ndi'in ne' cui' ti can' lo'o nchgaa la ña'an ta'a jun, xa ynan ne' cha' si'yana Ndiose tlyu cha' tsu'hue m'ni ñi lo'o jun, tsu'hue yu'hui tiquee ne'. ⁵⁹ Xa ncua snu' tsaan cuhui' can', yaa jun se'en ntsu'hui cha' ca circuncida 'in cuhui', lo' mdi'in tyaa ne' nii cuhui' si'yana ca naan cuhui' Zacarías, ña'an naan sti cuhui'. ⁶⁰ Una jyi'an cuhui'

mxcuen: Si'i cuaña'an ca naan cuhui', Xuhua ca naan cuhui'. ⁶¹ Lo' juin ne' xacan': ¿Ñi cha' ca naan cuhui' cuaña'an, lo' ñi sca ta nten 'in, a naan cuaña'an? ⁶² Xacan' m'ni yaa' ti ne' 'in sti cuhui' cha' ña'an ca naan cuhui'. ⁶³ Cui' xaa mjñan yu sca ca' lyo' ti, lo' ndeña'an ngua'an yu loo na: Xuhua ca naan cuhui'. Xacan' nchgaa ne' yuhue ti' ne'. ⁶⁴ Ticui' xaa nguila cha' nchcui' 'in Zacarías can', lo' mdyaa yu xu'hue 'in Ndiose. ⁶⁵ Ndyijyin 'a ya' nduhue ti' nchgaa nten ndi'in cui' ti can', cuaña'an scasca quichen ndi'in lja qui'ya se'en lyi'ya loo Judea mscua cueen cha' can'. ⁶⁶ Nchgaa nu ngune 'in cha' can' msu'hua ne' cha' tiquee ne', lo' nchcui' ne': ¿Ñi na ña'an ndi'in cha' 'in cuhui' cua? Lo' Ñi X'nan na ntsu'hui ñi cunta 'in cuhui'.

Cha' nu mxiycui' Ndiose 'in Zacarías

⁶⁷ Lo' Zacarías sti cuhui' mtsa'an yu'hui lo'o Espíritu nu Luhui 'in Ndiose lo' ndeña'an mxiycui' ñi 'in: ⁶⁸ —Tlyu ca cha' tsu'hue ntsu'hui 'in Ndiose X'nan ne' Israel—, si'yana cua' mdiyaan ñi se'en nu culo laa ñi quichen 'in ñi, ⁶⁹ mxiton ñi sca nu tla la cha' 'in nu culo laa 'in na, nu yaan loo ta nten 'in Davi nu ncua nguso 'in ñi, ⁷⁰ cui' tsaña'an cha' nu mxiycui' ñi 'in nchgaa nu mdo'o hui 'in ñi ti' culoo, ⁷¹ si'yana culo laa ñi 'in na tuyaa' ta'a cusuun na lo'o nchgaa nu nxcuan tloo 'in na, ⁷² lo' cuaña'an ña'an 'tnan ti' ñi 'in nchgaa nten cula 'in na, lo' nguia yu'hui ti' ñi cha' nu mxnu ñi 'in can', ⁷³ cui' cha' nu mdi'in tyaa ca ñi lo'o nten cula 'in na Abraham, cha' nu ntsu'hui cha' taa ñi 'in na, ⁷⁴ si'yana tyi'o laa na tuyaa' ta'a cusuun na, lo' cuaña'an taa ñi cha' cuiya' cu'ni na tñan 'in ñi lo'o nu chcui lca

tiquee na, ⁷⁵ luhui cha' tiyaa 'in na cu'ni na tñan tsu'hue tloo ñi tsala xaa. ⁷⁶ Nu'huin nu lca sñen', ntsu'hui cha' caja nu culo'o naan 'in si'yana lca yu nu nxiycui' Ndiose 'in, ñi nu tlyu lati. Si'yana —chcua loo lo' cu'ni chu'hue tucueen nu caan Ñi X'nan na—. ⁷⁷ Lo' culo'o 'in quichen 'in ñi ña'an ntsu'hui cha' tyi'o laa ne', ña'an ca si'yana cu'ni ñi cha' tlyu ti' 'in ne' lo'o qui'ya nducui ne'. ⁷⁸ Si'yana tlyu cha' tsu'hue mdo'o tiquee Stina Ndiose lo'o na, can' cha' ti' la ni' cuaan ncua chcan' sca xaa nu yaan 'in na, ⁷⁹ si'yana —tyu'hui xaa 'in nchgaa nu ndi'in se'en tla yta, nchgaa nu nsu'hua nchcun cha' ndyija 'in—, a cunta si'yana culo'o ñi 'in na tucueen nu tsaa na, lo' cuaña'an tca tyi'in tsu'hue na. ⁸⁰ Cuhui' can' nguia nguilo cuhui', lo' cuaña'an nguia ndyija juesa 'in lo'o tso' nu 'in Ndiose, lo' mdi'in yu sca se'en ngutyi tsaya' mdiyaa tsaan nu ngulo'o tloo yu 'in ne' Israel.

2

Xa ncua cune' Jesús

¹ Yato'o yu nu lca ree Augusto César, mdi'in tyaa tla yu sca cha' si'yana nchgaa nten cha'an scua nii ne' ña'aan se'en ndlo yu tñan. ² Cha' re yato'o culoo xa ngu'ya yu Cirenio tñan se'en lyi'ya loo Siria. ³ Cunda scaa nten nguiaa ne' quichen tyi ne' si'yana cha'an scua nii ne'. ⁴ Can' cha' lo'o yu See mdo'o yu quichen Nazaret se'en lyi'ya loo Galilea, nguiaa yu quichen tyi Davi, cui' Belén se'en lyi'ya loo Judea, si'yana lca yu ta nten 'in Davi, ⁵ can' ntsu'hui cha' cha'an scua nii jun lo'o María nu lca cuilyi'o yu, lo' cua' nchcui cuii' cha' tiyaan sñe'

can' chendyu. ⁶ Yato'o lja ndi'in jun can', ya tucua xaa nu ntsu'hui cha' tyijyin yu'hui 'in. ⁷ Mdi'in sca cuhui' 'in, sñe' nu culoo, lo' ngxuxen sca te' 'in cuhui', mdi'in tyaa 'in cuhui' sca se'en ndyu'hui na nchcu 'ni, si'yana a jui na'an se'en quinu jun.

Cha' 'in angujle lo'o yu nu na'an seen slya'

⁸ Tu'hua quichen can' ndi'in tucua snan yu nu na'an seen slya', ntsu'hui yu cunta 'in 'in chcu'i tla. ⁹ Tsati ntyin ngulo'o tloo sca angujle 'in Ñi X'nan na 'in yu, la ni' cuaan mdo'o sca xaa 'in Ñi X'nan na msu'hua lo'o 'in yu, lo' lyee ytsen yu. ¹⁰ Una juin angujle can' lo'o yu: A cutsen um, si'yana nde ljian lo'on sca cha' tsu'hue 'in um tsaña'an nu ca tsu'hue chu'hui tiquee nchgaa nten: ¹¹ Si'yana tla re ñii, quichen tyi Davi, ngula ñi nu culo laa 'in um, can' nu lca Cristo ñi nu lca X'nan na. ¹² Nde sca cuiya' nu ndyi'in tyaan 'in um: Quia nan um 'in sca cuhui' nu ntsu'hui ni' yca se'en ndyu'hui na nchcu 'ni. ¹³ Tsati ntyin ncu'a chcan' qui'an la angujle la ni' cuaan nu ngui'ni tnu 'in Ndiose, lo' nchcu'i: ¹⁴ ¡Cu'ni tnu na 'in Ndiose, ñi nu nducua ni' cuaan, cua' ñii caja ña'an tyi'in tsu'hue nten loo chendyu re, si'yana cuaña'an lca tiquee ñi lo'o ne! ¹⁵ Yato'o xa mxitucui angujle can' nde ni' cuaan, yu nu na'an seen slya' can' mdyisnan nchcu'i yu scasca yu: Tsa'a na quichen Belén lo' ca cuiya' ti' na cha' nu yato'o, tsaña'an mtsa' Ñi X'nan na 'in na. ¹⁶ Ticui' xaa mdo'o yu nguiaa yu, lo' nguija lyoo yu 'in María lo'o yu See, lo' cuhui' can' nscua cuhui' ni' yca se'en ndyu'hui na nchcu 'ni. ¹⁷ Xa na'an yu 'in cuhui' can', mdaa yu suun lo'o jun nchgaa cha' nu ngune 'in yu cha' 'in cuhui'. ¹⁸ Nduhue ti' nchgaa

nu ngune 'in cha' nu ycuí' yu nu na'an seen slya' can'. ¹⁹ Nguinu yu'hui cha' can' tiquee María, lo' qui'an cha' nguñan ti' si'ya cha' nu yato'o. ²⁰ Xacan' yu nu na'an seen slya' can' mxitucui yu nguiaa yu, ngui'ni tnu yu 'in Ndiose lo' ndyaa yu xu'hue 'in ñi si'ya nchгаа cha' nu na'an yu lo' ngune 'in yu, cui' tsaña'an cha' nu ycuí' angujle can' lo'o yu.

Mxnu jun cunta 'in cuhui' yaa' Ñi X'nan na

²¹ Xa mda'a snu' tsaan can' m'ni jun cha' ncuá circuncida 'in cuhui', lo' mdi'in tyaa jun nii cuhui' si'yana ca naan cuhui' Jesús, cui' nii nu mdi'in tyaa angujle xa ti' lyijyi xilyo ña'an María. ²² Xa mda'a tsaan nu ntsu'hui cha' suhui jun 'in jun, tsaña'an nu nchcui' lee ngua'an scua Moisé, xacan' ya lo'o jun 'in cuhui' quichen Jerusalén, si'yana xnu jun cunta 'in cuhui' yaa' Ñi X'nan na. ²³ (Si'yana ndeña'an nguinu scua cha' loo lee 'in Ñi X'nan na: —Cuhui' qui'yu nu culoo 'in jyi'an, can' nu tucua tloo Ñi X'nan na 'in—.) ²⁴ A cunta si'yana taa jun sca lcuan nu squin tucua tloo Ndiose tsaña'an nchcui' lee 'in Ñi X'nan na: Ntsu'hui cha' taa jun —tsa ta ngroo uta tucua scun' jo'o nu cune' ti—. ²⁵ Cui' quichen Jerusalén ndi'in sca yu nu naan Simeón, lca yu sca nu ñi ndi'in cha' 'in lo' n'ni tnu yu 'in Ndiose, lo'o yu nta yu tsaan nu ntsu'hui cha' tyi'o laa ne' Israel, lo' mtsa'an yu'hui yu lo'o Espíritu nu Luhui 'in Ndiose. ²⁶ Cua' mtsa' Espíritu 'in yu si'yana a tyi'o yu loo chendyu re, cha' si'i la cua' na'an tloo yu 'in ñi nu mdo'o hui ca 'in Ñi X'nan na. ²⁷ Cui' tsaan can' mdu'hui Espíritu tiquee yu si'yana tsaá yu ni' lyaa, lja xacan' mdiya lo'o jun 'in

cuhui' can', si'yana cu'ni ne' lo'o cuhui' tsaña'an nu nchcui' lee. ²⁸ Xacan' mdi'in tyaa scun yu Simeón can' 'in cuhui', mdyaa yu xu'hue 'in Ndiose, lo' nchcui' yu: ²⁹ Ñi X'nan hua, cua' ñii tca chcuan um 'ñan ña'an cha' nu cua' mdi'in tyaa um, ³⁰ si'yana cua' na'an tloon 'in ñi nu ntsu'hui cha' culo laa 'in hua, ³¹ cui' cha' tsu'hue nu cua' mdi'in tyaa um nu cu'ni tsu'hue 'in nchgaa nten, ³² nde nu lca sca xaa nu sla cha' tiyaa 'in ne' gentil, cui' cuaña'an ca tsu'hue chu'hui tiquee ne' Israel nu lca quichen 'in um. ³³ Yu See lo'o jyi'an cuhui' nduhue 'a ti' jun cha' nu nchcui' Simeón can' cha' 'in cuhui'. ³⁴ Lo' mjñan yu Simeón 'in Ndiose si'yana ncuan ñi 'in jun, xacan' juin yu 'in María jyi'an cuhui' can': Nde nu ngulo ton Ndiose, lo' si'ya ñi re qui'an 'a ne' Israel tyiton ne', a cunta qui'an ne' ntsu'hui cha' tlyu ne', lo' caja nu ña'an ti'i 'in, ³⁵ (lo' cha' re tyijyin xi'yu na ni' cusya 'in tsaña'an nchca ti' sca xlyu), ña'an ca si'yana ca chcan' loo tsaña'an lca cusya 'in nchgaa nten. ³⁶ A cunta ni' lyaa can' nguilyu Ana, sca ne' cuna'an nu nxiycui' Ndiose 'in, sñe' Fanuel nu lca ta nten 'in Aser; a cunta cua' cula ne', lo' mdi'in ne' lo'o cuilyi'o ne' cati yjan xanua suhue ne', ³⁷ lo' cua' nguiaa jacua yla ntsu'hui jacua yjan nu nguinu ne' lo'o cha' ycu'i' ti. Nchgaa xaa nguilyu ne' ni' lyaa ngui'ni tnu ne' 'in Ndiose, tla lo' cucha nchcui' lyi'o ne' 'in ñi, cui' cuaña'an ngui'ni ne' ayuna. ³⁸ Lja xacan' mdiyaa ne' se'en nguilyu jun lo'o cuhui' can', lo' mdyaa ne' xu'hue 'in Ndiose, a cunta nchcui' ne' cha' 'in cuhui' can' lo'o scasca ne' Jerusalén nu nta tsaan nu ntsu'hui cha' culo laa ñi 'in ne'.

Xa mxitucui jun quichen Nazaret lo'o Jesús

³⁹ Xa cua' msu'hua ta jun cha' 'in jun tsaña'an nchcui' lee 'in Ñi X'nan na, xacan' mxitucui jun se'en lyi'ya loo Galilea, cui' quichen tyi jun se'en lca Nazaret. ⁴⁰ Cuhui' can' nguia nguilo cuhui', ndyija juesa 'in cuhui', nguia ndyu'hui cha' tiyaa 'in cuhui', a cunta lyee ndyu'hui cuiya' ti' Ndiose 'in cuhui'.

Xa nguija lyoo Jesús ni' lyaa

⁴¹ Nchgaa yjan ndyi'an nten cula 'in Jesús ta'a Pascua quichen Jerusalén. ⁴² Xa ntsu'hui Jesús tichcua yjan ya lo'o jun 'in ñi se'en nchca ta'a quichen can', tsaña'an cha' nu cua' ntsu'hui 'in ne'. ⁴³ Lo' ña'aan mdyi ta'a can' mxitucui jun nde quichen tyi jun, una a ngujlyo ti' nten cula 'in Jesús si'yana nguinu ton ñi se'en lca Jerusalén, ⁴⁴ ñan ti' jun cha' ta yaan Jesús lja nten nu yaa ta'a can', lo' chcui tsaan cua' mda'an jun xa mdyisnan ngunan jun 'in Jesús lja nten nu ti' nchca ta'a jun, uta lja nchgaa la ña'an ta'a tsu'hue jun, ⁴⁵ lo' a nguija lyoo ñi, can' cha' xiya' mxitucui jun nde Jerusalén nu nguia nan jun 'in ñi. ⁴⁶ Una yato'o la mda'a cucha can' nguija lyoo jun 'in ñi ni' lyaa, nducua ñi lja yu nu m'ni cha'an cha' 'in lee, lo' ndon nscan ñi cha' nu nchcui' yu lo' ñicha' ñi 'in yu. ⁴⁷ Nchgaa nu ne 'in cha' nu nchcui' ñi, nduhue ti' ne' si'yana tsu'hue cha' tiyaa nda'an lo'o ñi, lo' nchgaa cha' nxcuen ñi 'in ne'. ⁴⁸ Xa na'an jun 'in ñi nducua ñi lja yu can', yuhue 'a ti' jun lo' juin jyi'an ñi: Sñen', ¿ñi cha' m'ni lo'o hua cuaña'an? Ña'an jan ñi, nan' lo'o sti nda'an nan hua 'in, lo' lyee 'a msu'hua cha' nduhue ti' tiquee hua ⁴⁹ Xacan' mxcuen Jesús 'in jun: ¿Ñi

cha' nda'an nan um 'ñan, ta a jlyo ti' um si'yana 'ni cha' 'ñan lo'o tñan 'in Stin? ⁵⁰ Una a ngu'ya jun cha' tiyaa ñi cha' ycu' ñi cuaña'an. ⁵¹ Xacan' mxitucui ñi lo'o jun nde quichen Nazaret, lo' ncuja ja'an ñi 'in jun lo'o nchgaa cha'. Nguinu yu'hui nchgaa cha' can' ni' cusya 'in jyi'an ñi. ⁵² Jesús nguia nguilo ñi, a cunta lo'o cha' tiyaa 'in ñi, lyee ndyu'hui cuiya' ti' Ndiose 'in ñi, ticui' cuaña'an ndyu'hui cuiya' ti' nten 'in ñi.

3

Cha' 'in yu Xuhua nu nducua tya 'in nten

¹ Yato'o cui' yjan nu cua' nchca 'tñu nu ndlo yu Tiberio César tñan ña'aan quichen can', xacan' lca yu Poncio Pilato bsya se'en lyi'ya loo Judea, lo' yu Herode tetrarca ndlo tñan se'en lyi'ya loo Galilea, lo' yu Lpe ta'a ngula yu ndlo tñan se'en lyi'ya loo Iturea lo'o se'en lca Traconite, lo' yu Lisantias tetrarca ndlo tñan se'en lyi'ya loo Abilinia. ² Yu Anás lo'o Caifás ndlo yu tñan ni' lyaa, cui' xacan' mxicyui' Ndiose 'in yu Xuhua, sñe' Zacarías, xa mda'an yu se'en ngutyi can'. ³ Mda'an yu luhua' se'en su chco tlyu Jordan, nchcui' yu lo'o nten si'yana xilo'o chon' ne' qui'ya ngui'ni ne' lo' chcuja tya ne', lo' Ndiose cu'ni ñi cha' tlyu ti' 'in ne', ⁴ cui' tsaña'an nguinu scua cha' loo quityi nu ngua'an yu Isaías, yu nu mxicyui' Ndiose 'in cua' s'ni, lo' nchcui' na: —Ndeña'an nchcui' cueen yu nu nda'an se'en ngutyi can': Cu'ni chu'hue um tucueen nu caan Ñi X'nan na, lo' sla um sca tucueen nu ñi ti ni' cusya 'in um. ⁵ Nchgaa se'en lca lja yuu cha'an yu'hui na, lo' quinu lyicua nchgaa se'en nducua qui'ya,

lo' tucueen nu nxitin ntsu'hui cha' ca ñi na, a cunta tucueen nu chen ña'an chca lyicua na. ⁶ Lo' ña'aan nten chendyu ca cuiya' ti' ne' si'yana Ndiose tca culo laa 'in ne'—. ⁷ Qui'an 'a nten ndyi'an ne' se'en ndon yu Xuhua can' si'yana chcuatya ne', lo' ndeña'an nchcui' yu lo'o ne': 'Un ta nten nu cuiñi, ¿ti nu ngulo'o 'in um si'yana xnan yu'hui um, lo' a qui'ni ca'an 'in um lo'o cha' nsin' ti' nu tyi'o tiquee Ndiose tiyaa xaa? ⁸ Can' cha' cu'ni um scasca tñan tsu'hue, lo' cuaña'an ca chcan' loo si'yana cua' mxilo'o chon' um qui'ya 'in um, lo' a quiñan ti' um: Cua' mdo'o laa hua si'yana Abraham lca nten cula 'in hua. Una cunen lo'o um sca cha' Ndiose tca xiton ñi quee ndu'hui re lo' ca na sñe' Abraham. ⁹ A cunta cua' ndon tiyaa chcuayan yca nu si'yu la suun yca, can' cha' nchgaa yca nu a ndyi'yu mti loo, xi'yu na lo' chu'hui na loo quii'. ¹⁰ Nten can' mñicha' ne' 'in yu Xuhua can': Huare' jan ñi, ¿ñi na ta cu'ni hua? ¹¹ Xacan' mxcuen yu: Nu ntsu'hui tucua ta ste', taa sca na 'in nu a ntsu'hui na 'in, ticui' cuaña'an lo'o nu ndi'in na nu najo'o 'in, ta yaa' can' 'in nu a ndi'in na 'in. ¹² Lo'o tucua snan yu nu ndlo tñi mdiyaa can' si'yana chcuatya yu, lo' juin yu 'in yu Xuhua can': 'Un ñi nu lca Bstro, huare' jan ñi, ¿ñi na ta cu'ni hua? ¹³ Xacan' mxcuen yu Xuhua can': A jñan um qui'an la tñi 'in nten, cui' tsaña'an nu ntsu'hui cha' su'hua lyiya' ti ne'. ¹⁴ A cunta lo'o tucua snan yu sindatu mñicha' yu 'in yu Xuhua can': Huare' jan ñi, ¿ña'an ta cu'ni hua? Juin yu Xuhua can': A culo um tñi 'in ne' lo'o juesa, uta su'hua um qui'ya 'in ne' lo'o cha' cuiñi, cui' ca nu quinu tsu'hue tiquee um lo'o tsaña'an siya' ti um. ¹⁵ Si'yana nchgaa nten can' ñan ti' ne' cha' ta cui'

yu Xuhua can' lca yu Cristo, ¹⁶ can' cha' mxcuen yu 'in nten can': Nan' nu cha' ñi lo'o tyi'a ti nducuan tyan 'in um, una ntsu'hui cha' caan sca ñi nu tla la cha' 'in que 'ñan nan', lo' tsu'hue 'a chu'hui tiqueen cha' cua na taa ñi cha' cuiya' xtin' tsa tisan ti ñi. Can' ñi nu ntsu'hui cha' tucua tya 'in um, una lo'o Espíritu nu Luhui 'in Ndiose, a cunta lo'o quii'. ¹⁷ Si'yana cua' nducua na yaa' ñi nu scuin trigo, lo' xo' ñi nu cua' nguhui can' lo' xu'hua se'en ñi 'in na, una quixin trigo can' su'hua ñi 'in na loo quii' nu a ntsu'hui cha' ti' tyuhui'. ¹⁸ Qui'an 'a cha' ti' ycuí' yu Xuhua lo'o nten can', mda cueen yu 'in ne' tsaña'an nguiaa cha' tsu'hue 'in Ndiose. ¹⁹ Yato'o ngusun lo'o yu Xuhua can' 'in Herode tetrarca, si'ya cha' nu ngulyaa yu 'in Herodía, cuilyi'o Lpe ta'a ngula yu, a cunta si'ya nchgaa la ña'an cha' ngunan' nu ngui'ni yu, ²⁰ lo' si'i tsacua ti ña'an, cui' ca nu nde lyee la nguso' tucua yu qui'ya chon' yu si'yana msu'hua yu 'in Xuhua can' na'an chcuan.

Xa mducua tya Jesús

²¹ Yato'o xa nducua tya nten can', lo'o Jesús mducua tya ñi, lo' lja nchcui' lyi'o ñi 'in Ndiose nguila tucua ni' cuaan, ²² can' ncua chcan' nguiaan Espíritu nu Luhui 'in Ndiose se'en ndon ñi, lo' ngu'ya tucua Espíritu can' que ñi tsaña'an ndy'ya tucua sca scun' jo'o, lo' ngune ycuí' sca nu ycuí' la ni' cuaan: Nu'huin lca Sñen' nu ta'a lati 'ñan, tsu'hue 'a ntsu'hui tiqueen lo'o.

Cha' 'in ta nten 'in Jesús

²³ Jesús ntsu'hui ñi cla tyii yjan xa mdyisnan m'ni ñi tñan 'in Ndiose. Nchcui' nten si'yana See lca sti ñi, lo' sti See can' ncua naan Elí, ²⁴ lo' sti Elí

ncua naan Matat, sti Matat ncua naan Leví, sti Leví ncua naan Melqui, sti Melqui ncua naan Jana, sti Jana ncua naan See, ²⁵ sti See ncua naan Matatía, sti Matatía ncua naan Amós, sti Amós ncua naan Nahum, sti Nahum ncua naan Esli, sti Esli ncua naan Nagai, ²⁶ sti Nagai ncua naan Maat, sti Maat ncua naan Matatía, sti Matatía ncua naan Semei, sti Semei ncua naan See, sti See ncua naan Judá, ²⁷ sti Judá ncua naan Joana, sti Joana ncua naan Resa, sti Resa ncua naan Zorobabel, sti Zorobabel ncua naan Salatiel, sti Salatiel ncua naan Neri, ²⁸ sti Neri ncua naan Melqui, sti Melqui ncua naan Adi, sti Adi ncua naan Cosam, sti Cosam ncua naan Elmodam, sti Elmodam ncua naan Er, ²⁹ sti Er ncua naan Josué, sti Josué ncua naan Eliezer, sti Eliezer ncua naan Jorim, sti Jorim ncua naan Matat, ³⁰ sti Matat ncua naan Leví, sti Leví ncua naan Simeón, sti Simeón ncua naan Judá, sti Juda ncua naan See, sti See ncua naan Jonán, sti Jonán ncua naan Eliaquim, ³¹ sti Eliaquim ncua naan Melea, sti Melea ncua naan Mainán, sti Mainán ncua naan Matata, sti Matata ncua naan Natán, ³² sti Natán ncua naan Davi, sti Davi ncua naan Isaí, sti Isaí ncua naan Obed, sti Obed ncua naan Booz, sti Booz ncua naan Salmón, sti Salmón ncua naan Naasón, ³³ sti Naasón ncua naan Aminadab, sti Aminadab ncua naan Aram, sti Aram ncua naan Esrom, sti Esrom ncua naan Fares, sti Fares ncua naan Judá, ³⁴ sti Judá ncua naan Jacob, sti Jacob ncua naan Isaac, sti Isaac ncua naan Abraham, sti Abraham ncua naan Taré, sti Taré ncua naan Nacor, ³⁵ sti Nacor ncua naan Serug, sti Serug ncua naan Ragau, sti Ragau ncua naan Peleg, sti Peleg ncua naan Heber, sti Heber ncua

naan Sala, ³⁶ sti Sala ncua naan Cainán, sti Cainán ncua naan Arfaxad, sti Arfaxad ncua naan Sem, sti Sem ncua naan Noé, sti Noé ncua naan Lamec, ³⁷ sti Lamec ncua naan Matusalén, sti Matusalén ncua naan Enoc, sti Enoc ncua naan Jared, sti Jared ncua naan Mahalaleel, sti Mahalaleel ncua naan Cainán, ³⁸ sti Cainán ncua naan Enós, sti Enós ncua naan Set, lo' sti Set ncua naan Adán nu lca sñe' Ndiose.

4

Laxa'an ncua ti' xityu 'in Jesús loo qui'ya

¹ Jesús mtsa'an yu'hui ñi lo'o Espíritu 'in Ndiose xa mdo'o ñi chco tlyu Jordan can', lo' Espíritu mdu'hui tiquee ñi si'yana tsaá ñi sca se'en ngutyi, ² can' yu'hui lyijyi ñi tsani' tucua yla tsaan, lo' ncua ti' laxa'an xityu 'in ñi loo qui'ya. Ñi sca na lo' a ycu ñi chcu lja xacan', xa mda'a tsaan can' mdyisnan ngute' ti' ñi. ³ Xacan' juin laxa'an 'in ñi: Cha' lca Sñe' Ndiose, cu'ni cha' si'yana quee ndu'hui re chca na jaslya. ⁴ Una mxcuen Jesús: Ndeña'an nchcui' quityi 'in Ndiose: —Si'i tsaloo ti si'ya cha' nchcu ndyu'hui nten chendyu—, cui' ca nu si'ya nchgaa cha' nu nchcui' Ndiose. ⁵ Xacan' ya lo'o laxa'an 'in ñi sca loo qui'ya cuaan, ticui' xaa can' ngulo'o 'in ñi ña'aaan sca chcu chendyu se'en ndlo ne' tñan, ⁶ lo' juin 'in ñi: Ña'aaan cha' cuiya' re tyaan cunta 'in lo' cui' cuaña'an lo'o cha' cuilyiya' taan 'in, si'yana tuya'an' nguinu nchgaa cha' re, lo' taan 'in na 'in nu nchca tin', ⁷ cha' nu'huin tyi'ya xtyin' tloon lo' cu'ni tnu 'ñan, nchgaa cha' re quinu na 'in. ⁸ Mxcuen Jesús: Tyi'o tso' siin' laxa'an, si'yana ndeña'an nchcui' quityi 'in Ndiose:

—'In Ndiose X'nan ntsu'hui cha' cu'ni tnu, lo' scati 'in ñi ca ja'an—. ⁹ Xacan' ya lo'o laxa'an 'in ñi quichen Jerusalén, lo' ycuen lo'o 'in ñi la que laa sca se'en cuaan lati, lo' juin 'in ñi: Cha' lca Sñe' Ndiose, tyi'o cuaan re lo' qui'ya ton la 'ya cua, ¹⁰ si'yana ndeña'an nchcui' quityi 'in Ndiose: —Culo ñi tñan 'in angujle 'in ñi si'yana chu'hui cunta 'in, ¹¹ lo' su'hua yaa' can' 'in se'en nguiaa, si'yana a tsa ton quiya' loo quee—. ¹² Xacan' mxcuén Jesús: Ndeña'an nchcui' quityi 'in Ndiose: —A tyijyin lyoo 'in Ndiose X'nan—. ¹³ Si'yana a ncua 'in laxa'an xityu 'in ñi loo qui'ya, mdo'o tso' sii' ñi sca co' xaa.

Xa mdyisnan m'ni Jesús tñan 'in Ndiose

¹⁴ Jesús mxitucui ñi se'en lyi'ya loo Galilea, mtsa'an yu'hui ñi lo'o cha' cuiya' 'in Espíritu, lo' mdyisnan mscua cueen cha' 'in ñi sca chcui se'en can'. ¹⁵ Ngulo'o ñi 'in nten na'an se'en ndiyo' ti'in ne', lo' nchgaa tucui tsu'hue ntsu'hui tiquee lo'o ñi.

Jesús mxitucui ñi quichen Nazaret

¹⁶ Jesús nguila ñi quichen Nazaret, quichen se'en ylo ñi, lo' tsaan nu nxitñan' ne' judio yten ñi se'en ndiyo' ti'in ne', tsaña'an cha' nu cua' ntsu'hui 'in ñi, lo' mdyiton ñi si'yana chcui' ñi quityi 'in Ndiose, ¹⁷ mdaa ne' quityi 'in ñi se'en mxiycui' Ndiose 'in Isaía, msla ñi 'in na lo' nguija lyoo sca se'en nchcui': ¹⁸ —Mtsa'an yu'huin lo'o Espíritu 'in Ñi X'nan na, can' cha' ngulohui ñi 'ñan si'yana chcuin' cha' tsu'hue 'in ñi lo'o nu ti'i ña'an chendyu 'in, ngua'an tñan ñi 'ñan si'yana cu'ni chcan cusya 'in nu lu'un ti'. Chcuin' lo'o nu ntsu'hui nchcun si'yana tca tyi'o laa, slan quiloo nu cuityin', lo' culo laan 'in nu nsñi su'hua yaa' cui'in xa'an 'in.

19 A cunta chcuin' lo'o nten si'yana cua' ya tucua yjan nu cu'ni Ñi X'nan na sca cha' tsu'hue lo'o ne'—. 20 Xacan' mxacun' ñi quityi can', mdyaa ñi 'in na 'in yu nu ntsu'hui cunta 'in na, yten tucua ñi lo' nchgaa nu ndiyo' ti'in can' nan' 'ya 'in ñi, 21 lo' juin ñi: Cua' ñii ya tucua tsaan ña'an nchcui' quityi re lo'o um. 22 Nchgaa ne' tsu'hue ndaa ne' suun cha' 'in ñi, nduhue ti' ne' si'yana tsu'hue 'a nguiaa cha' nu nchcui' ñi, lo' scasca ne' nchcui' ne': ¿Ta si'i sñe' yu See lca yu re? 23 Xacan' juin ñi: A s'ni ntsu'hui nu ñan ti' cha' re lo'on: 'Un ne' nu n'ni rmiyu, cu'ni chca 'in ticuii', tsala ña'an qui'an cha' nu cua' ngune 'in hua m'ni quichen Capernaum, una cua' ñii cu'ni 'in na quichen tyi re. 24 Ti' juin la ñi: Nu cha' ñi cunen lo'o um, sca nu nxiycui' Ndiose 'in, a ndiyji nu nducuan xu'hue 'in quichen tyi. 25 Cha' ñi si'yana qui'an 'a ne' cuna'an Israel nguinu lo'o cha' ycu' ti lja mda'an ycu' Elía, xa nu a ngu'ya 'a quioo tsani' snan yjan tlu'hue, lo' lyee ngu'ya bju'ñan sca chcui se'en can', 26 una a ngua'an tñan Ndiose 'in yu Elía tsaá yu se'en ndi'in scasca ne' cuna'an can', cui' ca nu yaa yu quichen Sarepta se'en lyi'ya loo Sidón, se'en ndi'in sca ne' cuna'an nu nguinu lo'o cha' ycu' ti. 27 Cui' cuaña'an xa mda'an yu Eliseo, yu nu mxiycui' Ndiose 'in, qui'an 'a nu ti'i lo'o quitso' la ndi'in quichen Israel, una ñi sca can' lo' a mchca, cui' ca nu scati yu Naamán mchca yu, yu nu mdo'o se'en lyi'ya loo Siria. 28 Nchgaa nu nguio' ti'in can' ycuen tique' lo'o ñi xa ngune 'in ne' cha' can', 29 cui' xaa mdyiton ne' lo' ngulo ne' 'in ñi nde tu'hua quichen, ya lo'o ne' 'in ñi loo qui'ya se'en chen

ña'an, can' ncuá ti' ne' xityu ne' 'in ñi. ³⁰ Una Jesús mdijin ñi tlu'hue la lja ne', mdo'o ñi nguiaa ñi.

Jesús ngulo ñi cui'in xa'an 'in sca yu Capernaum

³¹ Xacan' mdo'o Jesús nguiaa ñi quichen Capernaum se'en lyi'ya loo Galilea, lo' ndlo'o ñi 'in nten tsaan nu nxitñan' ne'. ³² Nduhue 'a ti' ne' tsaña'an cha' nu ndlo'o ñi si'yana nchcui' ñi tsaña'an nchcui' sca nu nda'an lo'o cha' cuiya'. ³³ Se'en nguio' ti'in ne' nguilyu sca yu nu ntsu'hui cui'in xa'an 'in, ³⁴ lo' nchcui' cueen yu: ¡A cu'ni lyi'o 'in hua! ¿Ñi cha' nducui ndijin loo hua, Jesús Nazaret? ¿Ta cua' ljaan si'yana cujlyo 'in hua? Nan' ndyu'huin lyoon tucui lca, nu'huin lca ycuí' ca nu mdo'o hui 'in Ndiose. ³⁵ Una Jesús ngusun lo'o ñi 'in cui'in xa'an can', lo' juin ñi: Seen tyi'in, tyi'o se'en ntsu'hui cua. Cui' xaa mxitlyu cui'in xa'an can' 'in yu lja nten can', cui' ña'an lcaa mdyi'o cui'in xa'an can' 'in yu lo' a sca ti'i ncuá 'in yu. ³⁶ Yuhue 'a ti' nchгаа nu ndi'in can', lo' nchcui' ne': ¿Ñi cha' nchca ti' chcui' cha' re si'yana lo'o cha' cuiya' ndlo yu tñan 'in cui'in xa'an, lo' nchca ja'an 'in yu? ³⁷ Cui' xaa ti can' mscua cueen cha' 'in Jesús sca chcui se'en can'.

Xa m'ni chca Jesús 'in jyi'an laa yu Tyo

³⁸ Xacan' mdyi'o Jesús se'en ndiyo' ti'in ne', mdiyaa ñi la na'an 'in yu Tyo se'en nscua jyi'an laa yu ti'i si'yana lyee ndu'hui tique' 'in, lo' mjñan jun cha' tsu'hue 'in ñi si'ya ne'. ³⁹ Mxiton Jesús se'en nscua ne' lo' ngusun lo'o ñi 'in tique' can', mdyi'o na 'in ne', cui' xaa mdyi tucui ne' lo' m'ni cunta ne' 'in jun.

Xa m'ni chca Jesús qui'an nu ti'i

⁴⁰ Xa msiin tsaan can' mdyisnan mdiya lo'o ne' 'in nu ti'i lo'o cuati loo quicha se'en ndon Jesús, cunda scaa ne' mdi'in tyaa ñi yaa' ñi 'in ne' lo' mchca ne'. ⁴¹ A cunta qui'an nu mdo'o cui'in xa'an 'in, lo' nxi'ya cueen lo' nchcui': Nu'huin lca ycui' ca Sñe' Ndiose. Una ngusun lo'o ñi 'in cui'in can' lo' a mdaa 'a ñi cha' cuiya' ti' chcui', si'yana cua' jlyo ti' cui'in xa'an can' si'yana lca ñi ycui' ca Cristo.

Jesús ycui' ñi cha' 'in Ndiose se'en lyi'ya loo Galilea

⁴² Xa cua' ngu'ya xaa mdo'o Jesús nguiaa ñi nde tu'hua quichen se'en scati ñi, una mdyisnan ngunan nten can' 'in ñi, xa mdiyaa ne' se'en ndon ñi ncuá ti' ne' si'yana a tyi'o tso' ñi quichen can', ⁴³ una juin ñi 'in ne': 'Ni cha' tsa ycuin' cha' tsu'hue 'in Ndiose scasca la quichen tsaña'an ntsu'hui cha' culo ñi tñan 'in ne', si'yana can' tñan llyaan. ⁴⁴ Scasca se'en ndiyo' ti'in ne' judio se'en lyi'ya loo Galilea, mda'an ycui' ñi cha' 'in Ndiose.

5

M'ni Jesús cha' nguinu qui'an 'a cula

¹ Yato'o xa ndon Jesús tu'hua tiyo' Genesaret, lo' nten qui'an can' nsta su'hua ta'a ne' tloo ñi loo nu lyee lca tiquee ne' quine 'in ne' cha' 'in Ndiose. ² Na'an ñi nducui tucua yca na'an cui' ti tu'hua tyi'a se'en ndlyu yu cuta cula ñjyi'an yu quitan 'in yu. ³ Xacan' yten ñi ni' sca yca na'an cui' nu 'in yu Simón, mjñan ñi cha' tsu'hue 'in yu si'yana tcan' na'an chin' yu 'in na nde loo tyi'a can', yten tucua ñi lo' mdyisnan ngulo'o ñi 'in nten. ⁴ Xa mdyi ycui'

ñi lo'o ne', juin ñi 'in yu Simón can': Ya lo'o um yca na'an re 'in um la se'en tlya la cua, lo' cuun um quitan cua 'in um lo' xñi um cula. ⁵ Mxcuen yu Simón can' 'in ñi: 'Un ñi nu lca Bstro, chcuí tla m'ni hua cuta lo' ñi sca cula a jui 'in hua, una cuun hua quitan re si'yana 'un ndlo um tñan 'in hua. ⁶ Xa nguun yu 'in na qui'an 'a cula nguinu 'in yu, nu hasta lo'o mda' quitan can'. ⁷ Xacan' m'ni yaa' ti yu 'in nu ntsu'hui ni' xca yca na'an can' si'yana can ta yaa' 'in yu. Cui' xaa mdiyaa yu lo' m'ni cha'an yu chcuaa yca na'an can', nu tichin' ti na a ngutyin' yu'hui na. ⁸ Yu Simón Tyo can' xa na'an yu cha' re mdyi'ya xtyin' yu tloo ñi lo' juin yu: Ñi X'nan, tyi'o tso' um siin' si'yana nan' lcan nten qui'ya chendyu. ⁹ Si'yana qui'an cula msñi yu, lyee msu'hua yu cha' nduhue ti' tiquee yu lo'o nchgaa ta'a nda'an yu, ¹⁰ cui' cuaña'an lo'o chcuaa sñe' Zebedeo, yu Jacobo lo'o yu Xuhua, msu'hua yu cha' tiquee yu, cui' yu nu ta'a ngui'ni yu Simón can' tñan. Una Jesús juin ñi lo'o Simón can': A cutsen si'yana ti' cua' ñii tyisnan cu'ni cuta, tyicana 'in nten. ¹¹ Xacan' nchgaa yu ngulyo sti yu yca na'an can' la tu'hua ysin, mxnu yu nchgaa na 'in yu lo' mducui ncha'an yu 'in ñi.

M'ni chca Jesús 'in sca yu ti'i lo'o quitso' la

¹² Yato'o lja nguilyu Jesús sca quichen, mdiyaa ton sca yu qui'yu nu ngujlyo ngxuxen quitso' la 'in, lo' xa na'an yu 'in Jesús cui' xaa mdyi'ya xtyin' yu tloo ñi lo' mdyi'ya sti yu tloo yu la lyuu, mjñan yu cha' tsu'hue 'in ñi lo' juin yu: Ñi X'nan hua, cha' nchca ti' um tca cu'ni chca um 'ñan. ¹³ Xacan' mxñii ñi yaa' ñi lo' m'ni ca'an ñi 'in yu, lo' juin ñi:

Nchca tin' cu'nin chcan 'in, quinu luhui. Ticui' xaa can' ngulyijyi quitso' la can' 'in yu lo' mchca yu. ¹⁴Ngulo ñi tñan si'yana a chcui' yu lo'o ñi sca tucui cha' nu yato'o, tsaloo juin ti ñi 'in yu: Yaa, lo' culo'o 'in tloo nu ntsu'hui cunta 'in laa, taa sca lcuan tsaña'an nu ngulo Moisé tñan, cuaña'an ca cuiya' ti' nten si'yana cua' mchca. ¹⁵Una nde lye e la mscua cueen cha' 'in ñi, qui'an nten nguio' ti'in tloo ñi se'en nu ton nscan ne' cha' nu nchcui' ñi, a cunta si'yana cu'ni chca ñi 'in ne' lo'o quicha nu ntsu'hui 'in ne'. ¹⁶Una Jesús la' ña'an ndyi'o ñi nchcui' lyi'o ñi 'in Ndiose se'en scati ñi.

M'ni chca Jesús 'in sca yu ti'i nu cuti ti' ña'aan

¹⁷Yato'o sca tsaan ndlo'o Jesús 'in nten, lja can' nducua tucua snan ne' fariseo lo'o yu nu m'ni cha'an cha' 'in lee, nu mdo'o scasca quichen se'en lyi'ya loo Galilea lo'o Judea, a cunta lo'o nu mdo'o quichen Jerusalén, lo' Jesús nda'an lo'o ñi cha' cuiya' 'in Ñi X'nan na nu cu'ni chca ñi 'in nten. ¹⁸Xacan' tucua snan yu qui'yu mdiya lo'o yu sca qui'ñan se'en nscua sca yu ti'i nu cuti ti' ña'aan, ncu a ti' yu si'yana sten lo'o yu 'in la se'en ndon Jesús. ¹⁹Una a ncu a sten yu si'ya nten qui'an can', can' cha' ycuen yu nde que na'an lo' msla yu sca se'en, can' mdyi'ya yu qui'ñan se'en nscua nu ti'i can' tlu'hue la se'en ndon Jesús. ²⁰Xa na'an ñi si'yana lye e ndiya qui'an ti' yu nu mdyi'ya qui'ñan can', xacan' juin ñi 'in nu ti'i can': Ña'an jan ñi, cua' nguten qui'ya nducui. ²¹Ne' escriba lo'o ne' fariseo cui' xaa mda'an cha' tiquee ne' lo' nguñan ti' ne': ¿Ta tnu 'a tiquee yu re ña'an nchcui' ca'an yu 'in Ndiose? ¿Ta si'i scati Ndiose nchca 'in ñi

nxicuten ñi qui'ya? ²² Jesús ngu'ya ñi cha' tiyaa ña'an cha' nu ñan ti' ne', lo' juin ñi: ¿Ñi cha' ñan ti' um cuaña'an lo'o cha' nu ycuin' re? ²³ ¿Ti ña'an ta cha' nu a tucui la chcuin' lo'o yu ti'i re: Ta cunen lo'o yu cua' nguten qui'ya nducui, uta chcuin' lo'o yu, tyiton lo' quiaa? ²⁴ Ña'an jan ñi, ca jlyo ti' um si'yana lo'on nan', Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan, ntsu'hui cha' cuiya' 'ñan xicuten qui'ya nducui nten chendyu, (xacan' juin ñi 'in yu ti'i can':) Nan' chcuin' lo'o, tyiton, xñi s'ñan lo' quiaa la na'an 'in. ²⁵ Cui' xaa mdyiton yu tloo na'an nchgaa nten can', msñi yu s'ñan yu, mdo'o yu nguiaa yu nde ña'an 'in yu, lo' ngui'ni tnu yu 'in Ndiose. ²⁶ Nchgaa ne' can' ndyijyin ya' yuhue ti' ne', lo' m'ni tnu ne' 'in Ndiose, msu'hua ne' cha' tiquee ne' lo' nchcui' ne': La ñii na'an na sca cha' nu tnu ca.

Xa msi'ya Jesús 'in yu Leví

²⁷ Xa cua' mdijin cha' can' mdo'o Jesús nguiaa ñi, se'en mdijin ñi na'an ñi sca yu ndlo tñi nu naan Leví, nducua yu se'en nsu'hua lyiya' nten tñi, xacan' juin ñi 'in yu: Chcui ncha'an 'ñan. ²⁸ Cui' xaa mdyiton yu lo' mxnu yu nchgaa tñan can', lo' mducui ncha'an yu 'in ñi. ²⁹ M'ni yu Leví cha' ncuca sca ta'a la na'an 'in yu si'ya Jesús, a cunta tyun ta'a ndlo yu tñi nducua ycu yu can' tsatlyu lo'o ta'a tsu'hue yu. ³⁰ Ne' escriba lo'o ne' fariseo mdyisnan nchcui' tyijyin ne' lo'o yu ta'a nda'an ñi, lo' nchcui' ne': ¿Ñi cha' nducua ycu um lo' ndyi'yo um tsatlyu lo'o yu ndlo tñi, lo'o yu nducun'? ³¹ Xacan' mxcuen Jesús 'in ne': Nten nu a la 'in ti'i, a 'ni cha' 'in lo'o rmiyu, una nu ti'i, can' nu 'ni cha' 'in lo'o na. ³² Nan' a ljyaan si'ya nten nu a nducui qui'ya, cui'

ca nu ljaan si'ya nu nducui qui'ya si'yana xilo'o chon' ne' qui'ya ngui'ni ne'.

Cha' 'in ne' nu n'ni ayuna

³³ Xacan' juin ne' 'in ñi: ¿Ñi cha' ta yu ta'a nda'an yu Xuhua la' nchgaa ti xaa n'ni yu ayuna lo' nchcui' lyi'o yu 'in Ndiose, cui' cuaña'an ta 'in ne' fariseo, una ñi cha' ta yu ta'a nda'an nu'huin nchcu yu lo' ndyi'yo yu? ³⁴ Mxcuen ñi 'in ne': ¿Ta tca xicu'ni um 'in nu nda'an se'en ndyija cuilyi'o ne', lo' cu'ni can' ayuna lja nu ti' nducua yu nu ndyija cuilyi'o can'? ³⁵ Tyicana tiyaa xaa, a la 'a quine cueen yu nu ndyija cuilyi'o re, la xacan' cu'ni can' ayuna. ³⁶ Xacan' mdi'in tyaa ñi sca cha' lo' juin ñi: A tucui nu nsi'yu tsa yu'hue te' tiji lo' nxcuan su'hua 'in na lo'o te' cula, si'yana cha' cu'ni ne' cuaña'an, cua' ngujlyo ne' te' tiji can', a cunta a nchcua ta'a te' tiji can' lo'o te' cula. ³⁷ Cui' cuaña'an a tucui nu nsu'hua vino nu tca mdo'o ni' sca cuijyin quijyin nu cua' cula, si'yana cha' cu'ni ne' cuaña'an, vino can' chcuen na lo' cu'ni na cha' cutsu quijyin can', tsato'o quilo vino lo' jlyo quijyin can'. ³⁸ Can' cha' ntsu'hui cha' chu'hui vino nu tca mdo'o ti ni' sca cuijyin quijyin nu tiji, lo' ñi vino lo' ñi quijyin can' a jlyo na. ³⁹ A cunta nu ndyi'yo vino nu cua' s'ni mdo'o, a ndyi'o tiquee can' co'o vino nu tca mdo'o ti si'yana ndeña'an nchcui' can': Tsu'hue la vino nu cua' s'ni mdo'o.

6

Mston yu juun trigo tsaan nu nxitñan' ne'

¹ Yato'o sca tsaan nu nxitñan' ne' judio, mdijin xi'yu Jesús lo'o yu ta'a nda'an ñi sca loo jyaan se'en

nducua trigo, mdyisnan mston yu 'in na, mycui yaa' yu 'in na si'yana tyi'o scua' na lo' cu yu mti na. ² Tucua snan ne' fariseo juin ne' lo'o jun: ¿Ñi cha' ta ngui'ni um sca cha' nu a nga'an cha' cu'ni na tsaan nu nxitñan' na? ³ Mxcuen Jesús 'in ne': ¿Ta na a nchca chcui' um quityi tsaña'an nguinu scua sca cha' 'in yu Davi xa lyee ngute' ti' yu lo'o ta'a mda'an yu? ⁴ Yten yu se'en n'ni tnu ne' 'in Ndiose lo' msñi yu jaslya nu cua' ncuan 'in Ndiose, cui' jaslya nu nchcu tsalca yu nu ndlo tñan se'en can', una Davi ycu 'in na, a cunta mdaa yu 'in na 'in ta'a nda'an yu. ⁵ Lo' juin ñi 'in ne': Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan, lo'o tsaan nu nxitñan' na lca Ñi X'nan na.

Mchca sca yu qui'yu nu ngutyi sca tso' yaa'

⁶ Yato'o xca tsaan, ticui' tsaan nu nxitñan' ne' judio, yten Jesús se'en n'ni tnu ne' 'in Ndiose, mdyisnan ngulo'o ñi 'in nten, lja can' ntsu'hui sca yu qui'yu nu ngutyi yaa' tso' cueen 'in. ⁷ Ne' escriba lo'o ne' fariseo nsñi ne' cunta 'in Jesús cha' ta cu'ni chca ñi 'in yu ti'i can' tsaan nu nxitñan' ne', ña'an ca si'yana su'hua ne' qui'ya 'in ñi. ⁸ Una Jesús ngu'ya ñi cunta cha' nu ntsu'hui tiquee ne', lo' juin ñi 'in yu nu ngutyi yaa' can': Tyiton lo' caan la tlu'hue re. Cui' xaa mdyiton yu lo' mdiyaa yu la se'en ndon ñi. ⁹ Xacan' juin Jesús 'in nten can': Cua' ñii cuñichan' 'in um sca cha': ¿Ñi tñan tca cu'ni na tsaan nu nxitñan' na, cha' nu tsu'hue uta cha' nu a tsu'hue? ¿Culo laa na 'in nten uta na taa na ya' caja ne'? ¹⁰ Xacan' mxina'an ñi tyi'iin se'en ndi'in nten can', lo' juin ñi 'in yu ti'i can': Xñii yaa'. Cui' xaa mxñii yu 'in na lo' mchca tsu'hue na 'in yu. ¹¹ Una ne' fariseo lo'o ne' escriba lyee 'a msin' ti' ne', lo'

nchcui' ne' cha' ña'an ca tyisnan su'hua ne' qui'ya 'in Jesús.

Ngulohui Jesús 'in tsa tichcua yu ta'a tyi'an ca ñi

¹² Yato'o sca tsaan ycuen Jesús sca loo qui'ya si'yana chcui' lyi'o ñi 'in Ndiose, can' ycu' lyi'o ñi 'in Ndiose chcui tla. ¹³ Xa ngu'ya xaa msi'ya Jesús 'in nchgaa nu nducui ncha'an 'in ñi, ngulohui ñi 'in tsa tichcua yu ta'a tyi'an ca ñi, lo' ngulo'o naan ñi 'in yu apóstol si'yana tyi'an yu lo'o cha' cuiya' 'in ñi. ¹⁴ Ngulohui ñi 'in Simón, nu mdi'in tyaa ñi nii ca naan Tyo, lo'o yu Ndre ta'a ngula yu, lo'o Jacobo, yu Xuhua, yu Lpe lo'o yu Bartolomé, ¹⁵ yu Mateo, lo'o Toma, lo'o yu Jacobo sñe' Alfeo, yu Simón nu nchcui' ne' lo'o lca Zelote, ¹⁶ yu Juda ta'a ngula Jacobo, lo'o Juda Iscariote yu nu mdyaa 'in Jesús nde loo la.

M'ni chca Jesús 'in nten qui'an

¹⁷ Xacan' mdo'o Jesús loo qui'ya can' nguila ñi sca se'en nten' lo'o nchgaa ta'a nda'an ñi, a cunta can' nguio' ti'in qui'an nten nu mdo'o se'en lyi'ya loo Judea, lo'o quichen Jerusalén, lo'o luhua' nde 'ya la se'en ndi'in quichen Tiro lo'o Sidón, se'en nu quine 'in ne' cha' nu nchcui' ñi, lo' cu'ni chca ñi 'in ne' lo'o scasca quicha ntsu'hui 'in ne'. ¹⁸ Cui' cuaña'an mchca nchgaa nu ndijin nu ti'i si'ya cui'in xa'an nu ntsu'hui 'in. ¹⁹ Nchgaa nten can' nan ne' ña'an nu cula' ne' 'in ñi, si'yana lo'o cha' cuiya' nda'an lo'o ñi ngui'ni chca ñi 'in nchgaa nu ti'i.

Cha' nu ngulo'o Jesús 'in nten qui'an can'

²⁰ Xacan' mxina'an ñi se'en ndi'in ta'a nda'an ñi lo' juin ñi: Tsu'hue ca xu'hue 'un nu ti'i ña'an chendyu 'in, si'yana cua' jui cha' tsu'hue 'in um

se'en ndlo Ndiose tñan. ²¹ Tsu'hue ca xu'hue 'un nu nguite' ti', si'yana cha'an yu'hui cusya 'in um tiyaa xaa. Tsu'hue ca xu'hue 'un nu nguinan, si'yana nde loo la re ca tsu'hue chu'hui tiquee um. ²² Tsu'hue ca xu'hue um xa caja nu xcuan tloo 'in um, uta caja nu culo tso' 'in um, ta taja ne' 'in um, lo' chcu' ne' cua' ña'an ti cha' 'in um, si'yana nguiaa um tso' 'in Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan. ²³ Ca tsu'hue chu'hui tiquee um lo' cha'an yu'hui um lo'o cha' nducui ti', si'yana tlyu cha' tsu'hue nu cua' jui 'in um la ni' cuaan, si'yana cui' cuaña'an m'ni nten cula 'in can' lo'o nchgaa nu mxiycui' Ndiose 'in cua' s'ni. ²⁴ Una 'tnan ca nchgaa 'un yu cuilyiya', si'yana a sca na ndiya lyijyi 'in um. ²⁵ 'Tnan ca 'un nu a ntsu'hui cha' nda'an ngute' ti', si'yana tiyaa xaa quite' ti' um. 'Tnan ca 'un nu nda'an nsty' cua' ñii, si'yana tiyaa xaa tyi'an ynan um. ²⁶ Una 'tnan ca um xa nchgaa tucui ndaa loo um, si'yana cuaña'an m'ni nten cula 'in can' lo'o yu nu mda'an ycui' cha' cuiñi, lo' nchcui' si'yana Ndiose mxiycui' 'in.

Chu'hui cha' tsu'hue 'in na lo'o nu ti'i ti' 'in na

²⁷ Una chcuin' sca cha' lo'o um, 'un nu ndon nscan cha' re: Chu'hui cha' tsu'hue 'in um lo'o nu ti'i ti' 'in um, lo' cu'ni um tsu'hue lo'o nu nxcuan tloo 'in um, ²⁸ cui' cuaña'an lo'o nu ndaja 'in um cu'ni um tsu'hue lo'o can', lo' jñan um 'in Ndiose si'ya cha' 'in nu na'an ti'i 'in um. ²⁹ Cha' ntsu'hui nu jyi'in sca tso' sca' um, taa um ya' jyi'in can' xca tso' na, lo' cha' nde'en nu culyaa te' tucuin nu lco' um, taa um ya' lyaa can' lo'o xcan' um. ³⁰ Ña'an nu ti nu jñan na ndi'in 'in um tyaa um 'in na 'in, cui' cuaña'an cha' cui'ya na nu ndi'in 'in um, a

tyi'an ñicha' um 'in na. ³¹ Tsaña'an nducua tloo um cu'ni nten lo'o um, cuaña'an ntsu'hui cha' cu'ni um lo'o ne'. ³² Una cha' ntsu'hui cha' tsu'hue 'in um lo'o tsalca nu tsu'hue ntsu'hui tiquee lo'o um, ¿ñi cunta ntsu'hui 'in um xacan'? Si'yana cuaña'an nguiaa cha' 'in nten chendyu, ntsu'hui cha' tsu'hue 'in ne' lo'o tsalca nu tsu'hue ntsu'hui tiquee lo'o ne'. ³³ Cha' cu'ni um tsu'hue lo'o tsalca nu ngui'ni tsu'hue lo'o um, ¿ñi cunta ntsu'hui 'in um xacan'? Si'yana ticui' cuaña'an n'ni nten chendyu. ³⁴ Cha' taa um tñi jñi' tsalca nu tca xu'hua 'in na lo'o sñe' na, ¿ñi cunta ntsu'hui 'in um xacan'? Si'yana cuaña'an n'ni nten chendyu, ndaa can' tñi njñi' xca tucui si'yana nducua la na chcuan. ³⁵ Una 'un chu'hui cha' tsu'hue 'in um lo'o nu ti'i ti' 'in um, cu'ni um tsu'hue lo'o can', taa um na jñan can' siya' a nducua 'a tloo um ti' tyaa can' 'in na, cuaña'an ca tlyu la cha' tsu'hue nu qui'ni ca'an 'in um, lo' ca jlyo ti' nten si'yana lca um sñe' Ndiose, ñi nu tlyu lati, si'yana ngui'ni ñi 'tnan 'in nu lye' ti' lo'o nu nducun'. ³⁶ Can' cha' ña'an 'tnan ti' ta'a um tsaña'an nguiaa cha' 'in Stina Ndiose lo'o um.

A su'hua qui'ya ta'a na

³⁷ A su'hua um qui'ya 'in xca tucui, lo' cuaña'an a caja nu su'hua qui'ya 'in um. A culo um yuhue' 'in xca tucui, lo' cuaña'an a caja nu culo yuhue' 'in um. Cu'ni um cha' tlyu ti' 'in ta'a nten um, cui' cuaña'an caja nu cu'ni cha' tlyu ti' 'in um. ³⁸ Taa um cha' tsu'hue 'in xca tucui, lo' cuaña'an caja nu taa cha' tsu'hue 'in um, sca cuiya' nu chcui lo' mtsa'an yu'hui, si'yana tsaña'an cuiya' nu ndaa um, cui' cuaña'an cuiya' caja nu tyaa 'in um. ³⁹ Xacan' mdi'in tyaa ñi sca cha' lo' juin ñi 'in nten can': ¿Ta

tca 'in sca nu cuityin' tyi'an lo'o 'in xca nu cuityin'?
 ¿Ta si'i chcuaa can' tsato'o tyu yu'hui sca tuyuu?
⁴⁰ A sca nu ngui'ni cha'an, ta ndon loo la que 'in
 nu ndlo'o 'in, una nchgaa tucui nu tsu'hue m'ni
 cha'an, a s'ni tiyaa can' cuiya' 'in nu ndlo'o 'in.
⁴¹ ¿Ñi cha' nxñi um cunta yuu nu ntsu'hui quiloo
 ta'a nten um, lo' a n'ni cunta um ti' ña'aan co' yca nu
 ntsu'hui quiloo um? ⁴² ¿Ña'an ta xtyi ti' um chcui'
 um lo'o can': Tyaa um culyoon yuu nu ntsu'hui
 quiloo um, lo' a n'ni cunta um co' yca nu ntsu'hui
 quiloo um? 'Un ne' cuiñi, culo nducua la culyoo
 um co' yca nu ntsu'hui quiloo um, la xacan' ca
 chcan' 'in um culyoo um yuu nu ntsu'hui quiloo
 xca tucui.

*Tca chu'hui lyoo na 'in nten cua' ña'aan tñan n'ni
 ne'*

⁴³ Sca yca nu tsu'hue a tca cui'yu mti nu a tsu'hue
 loo na, cui' cuaña'an lo'o yca nu a tsu'hue, a tca
 cui'yu mti nu tsu'hue loo na. ⁴⁴ Si'yana cunda scaa
 yca nchca chcan' ña'an na si'ya mti nu ndyi'yu loo
 na, can' cha' a ntsu'hui cha' nsu ne' mti higo loo yca
 quiche', lo' ñi uva a nsu ne' 'in na loo yca quiche'.
⁴⁵ Sca nten nu tsu'hue, chacui' cha' tsu'hue ndyi'o
 ni' cusya 'in can', cui' cuaña'an lo'o nu nducun',
 ticui' cha' nducun' ndyi'o ni' cusya 'in, si'yana cua'
 ña'aan cha' nu mtsa'an yu'hui ni' cusya 'in ne', can'
 cha' nu ndyi'o tu'hua ne'.

Cha' 'in tucua loo suun na'an

⁴⁶ ¿Ñi cha' ndlo'o naan um 'ñan: Ñi X'nan hua, Ñi
 X'nan hua, lo' a nducua um tñan cha' nu nchcuin'?
⁴⁷ Nchgaa nu nducui ncha'an 'ñan, lo' ndon nscan
 cha' nu nchcuin' lo' nducua tñan 'in na, ⁴⁸ nguiaa

cha' 'in can' tsaña'an nguiaa cha' 'in sca nten nu mtñan na'an 'in, mjñi can' qui'ñi lo' mdi'in tyaa suun 'in na loo quee, lo' xa mdo'o tyi'a yuu m'ni 'in na'an can', una a mdlyu na si'yana tsu'hue ndi'in suun na. ⁴⁹ Una tsalca nu ngune 'in cha' nu ycuin' lo' a nducua tñan 'in na, nguiaa cha' 'in can' tsaña'an nguiaa cha' 'in sca nten nu mtñan na'an 'in, una a mjñi se'en ndi'in suun na, lo' xa mdo'o tyi'a yuu m'ni 'in na'an can', cui' xaa mdlyu na lo' ngujlyo na ña'aan na.

7

M'ni chca Jesús nguso 'in x'nan sindatu

¹ Xa mdyi ycuin' Jesús lo'o nten can', mdo'o ñi nguiaa ñi quichen Capernaum. ² Can' nscua sca yu ti'i, cui' nguso 'in x'nan sindatu nu lyee ndyu'hui cuiya' ti' x'nan 'in, lo' cua' caja ti yu. ³ X'nan sindatu can' xa ynan yu cha' si'yana mdiyaa Jesús quichen can', cui' xaa mjñan yu cha' tsu'hue 'in tucua snan qui'yu cula nu ndon loo la 'in ne' judio, si'yana tsa te'en yu 'in Jesús lo' cu'ni chca ñi 'in yu nguso can'. ⁴ Xa mdiyaa yu se'en ndon Jesús lyee 'a mjñan yu cha' tsu'hue 'in ñi, lo' nchcui' yu: Yu x'nan sindatu cua, ntsu'hui suun 'in yu ta yaa' um 'in yu, ⁵ si'yana nsu'hua loo yu quichen tyi na, a cunta cua' mtñan yu sca na'an se'en n'ni tnu na 'in Ndiose. ⁶ Xacan' mdo'o Jesús nguiaa ñi lo'o yu. Xa cua' tiyaa ti ñi se'en nducua na'an 'in yu x'nan sindatu can', cui' xaa ngua'an tñan yu chcua xnan ta'a tsu'hue yu nu ya ycua 'in ñi lo' chcui' yu lo'o Jesús: Ñi X'nan, a nchca tin' taan tñan 'in um lyee la, si'yana a ntsu'hui suun 'ñan tsa'a um se'en

ndi'in, ⁷ can' cha' a msti tin' tsa jñan cha' tsu'hue 'in um, una ñii tsaloo ti chcu' um sca cha' lo' chca nguso 'ñan. ⁸ Si'yana lo'on nan' ntsu'hui x'nan, a cunta ndi'in sindatu nu ndlon tñan 'in, lo' xa cunen lo'o can': Nde se'en tsa, lo' tsa yu, uta chcuin' lo'o xca yu: Cuan lya, cui' xaa caan yu, uta chcuin' lo'o sca nguso 'ñan: Nde tñan cu'ni, cui' xaa cu'ni yu 'in na. ⁹ Xa ngune 'in Jesús cha' can', yuhue 'a ti' ñi 'in yu, mxiton ñi ycu' ñi lo'o nten nu ljyan ncha'an 'in ñi: Ñi sca ne' Israel lo' a nchcua ta'a cha' 'in ne' lo'o yu re tsaña'an nu ndiya qui'an ti' yu 'ñan. ¹⁰ Xa mxitucui yu nu ngua'an tñan x'nan sindatu can', na'an yu si'yana cua' mchca yu nguso can'.

M'ni Jesús cha' mdyiqui'o sñe' sca ne' cuna'an Naín

¹¹ Chon' nde'en can' mdo'o Jesús nguiaa ñi sca quichen naan Naín, tsatlyu lo'o nu ngui'ni cha'an 'in ñi lo'o nten qui'an can'. ¹² Xa cua' tiyaa ti ñi tulo'o tu'hua quichen can', mchcua ta'a ñi lo'o nten qui'an nu nguia tsi' 'in sca nu ngujui, lo' lca can' tyi ca ña'an sca sñe' ne' cuna'an nu nguinu lo'o cha' ycu' ti. ¹³ Ñi X'nan na xa na'an ñi ljyaan ne' cuna'an can', cui' xaa mña'an 'tnan ti' ñi 'in ne', lo' juin ñi lo'o: A cunan 'a um. ¹⁴ Xacan' mdiyaa ñi cui' ti se'en ljyaan caja can', yla' ñi 'in na, lo' ycan' ton yu nu lyi'ya 'in na, lo' juin ñi 'in nu ngujui can': Nu'huin yu tsa suhue ti nan' nchcuin' lo'o, Tyitucui. ¹⁵ Cui' xaa mdyitucua yu, mdyisnan ycu' yu, lo' mdyaa ñi cunta 'in yu 'in jyi'an yu. ¹⁶ Nchgaan nten can' ytsen ne' lo' m'ni tnu ne' 'in Ndiose, lo' nchcu' ne': La ñii ngulo ton Ndiose sca nu tlyu lati lja na nu nxiycui' ñi 'in. A cunta ntsu'hui nu

nchcui': La ñii mdiyaan ycui' ca Ndiose nu culo laa quichen 'in ñi. ¹⁷ Lo' ña'aan se'en lyi'ya loo Judea lo'o scasca quichen ndi'in cui' ti can' mscua cueen cha' 'in Jesús.

Msu'hua yu Xuhua nu ya ñicha' 'in Jesús

¹⁸ Ta'a nda'an yu Xuhua can' mtsa' 'in yu nchgaa cha' nu yato'o can'. Xacan' msi'ya yu Xuhua can' 'in tucua ta'a nda'an yu, ¹⁹ lo' ngua'an tñan yu 'in si'yana tsa ñicha' 'in Jesús cha' cui' ca ñi lca ñi nu ntsu'hui cha' caan, uta quita yu 'in xca tucui. ²⁰ Xa mdiyaa chcuua yu can' se'en ndon Jesús, juin yu 'in ñi: Yu Xuhua nu mducua tya 'in nten msu'hua yu 'in hua si'yana cuñicha' hua 'in um cha' cui' um lca um ñi nu ntsu'hui cha' caan, uta quita hua 'in xca tucui? ²¹ Ticui' xaa can' m'ni chca ñi 'in qui'an nu ti'i lo'o cuati loo quicha, lo'o nu ntsu'hui cui'in xa'an 'in, a cunta qui'an nu cuityin' msla ñi quiloo. ²² Xacan' mxcuén Jesús 'in yu: Quia ytsa' um 'in yu Xuhua nchgaa cha' nu na'an um lo' ngune 'in um: —Nu cuityin' nguila xaa quiloo, nu co' quiya' cua' nchca ndyi'an—, nu ti'i lo'o quitso' la nguinu luhui, —lo'o nu cu'un cua' ne 'in—, ndyiqui'o nu ngujui, —lo' nu ti'i ña'an chendyu 'in ndyijyi nu nchcui' cha' tsu'hue 'in Ndiose lo'o—, ²³ tsu'hue ca xu'hue nu a ngui'ni tucua ti' lo'on. ²⁴ Xa cua' mdo'o yu nu ngua'an tñan yu Xuhua can' nguiaa, xacan' mdyisnan ycui' ñi lo'o nten cha' 'in yu Xuhua: ¿Tucui ca 'in ya nan' 'ya um se'en ngutyi cua? ¿Ta 'in nu chin' cha' 'in tsaña'an nguiaa cha' 'in quii nu mcha ti'in cui'in? ²⁵ Cha' si'i, ¿tucui ca 'in ya nan' 'ya um xacan'? ¿Ta cui' 'in sca yu qui'yu nu lco' te' tsu'hue ña'an? Ña'an jan ñi, nu lco' te' tsu'hue ña'an

nu nda'an lo'o cha' nducui ti' 'in, can' nu ndi'in na'an 'in ree. ²⁶ ¿Tucui ca 'in ya na'an um cha' na can'? ¿Ta 'in yu nu nxiycui' Ndiose 'in? Cui' yu, una cunen lo'o um sca cha': Ndon loo lati can' que 'in sca nu nxiycui' Ndiose 'in. ²⁷ Ndeña'an nchcui' quityi 'in Ndiose cha' 'in can': —Ña'an jan ñi, ca'an tñan 'in sca nu chcua loo, can' nu cu'ni chu'hue tucueen tsaa—. ²⁸ Cunen lo'o um sca cha', a sca yu nu mxiycui' Ndiose 'in nu cua' yaan loo chendyu re, ta ndon loo la que ña'an yu Xuhua nu mducua tya 'in nten. Una cua' ñii nu chin' la cha' 'in se'en ndlo Ndiose tñan, can' nu lye la ndon loo que 'in yu Xuhua can'. ²⁹ Nchgaa nten lo'o yu nu ndlo tñi xa ngune 'in ne' cha' nu ycui' Jesús, cui' xaa ncua cuiya' ti' ne' si'yana ñi ndi'in cha' 'in Ndiose, lo' mducua tya ne' tsaña'an nu ngulo'o yu Xuhua can'. ³⁰ Una ne' fariseo lo'o nu m'ni cha'an cha' 'in lee, nde mxcyan tloo ne' cha' nu cua' mdi'in tyaa Ndiose lo'o ne', a mslyaa ne' chcua tya ne' tsaña'an ngulo'o yu Xuhua can'. ³¹ Xacan' juin Ñi X'nan na: ¿Tucui ta lo'o tca cu'nin su'huan 'in ta nten re tsaña'an nu nguiaa cha' 'in ne'? ³² Nguiaa cha' 'in ne' re tsaña'an cha' 'in nu suhue ti nu ndyi'in jya loquiya', nxi'ya ta'a lo' nchcui': Yla hua cuhuii quii lo' a yla quiya' um, yla hua jyiin nu nguitsi' nten, lo' ñi a mdi'in ynan um. ³³ Xa mdiyaan yu Xuhua nu mducua tya 'in nten, lo' si'yana a ycu yu jaslya ñi a yi'o yu vino, juin um si'yana cui'in xa'an ntsu'hui 'in yu. ³⁴ Una cua' ñii mdiyaan Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan, lo' si'yana nchcu yu lo' ndyi'yo yu, nchcui' um: Yu re lca yu sca yu tucun', yu cu'hui, lo' ta'a tsu'hue yu 'in yu ndlo tñi lo'o nten qui'ya chendyu. ³⁵ Una cha' tiyaa 'in Ndiose nchca chcan'

loo na lo'o nchgaa nu lca sñe' ñi, lo' ca cuiya' ti' can' si'yana ñi ndi'in cha' 'in ñi.

Yaa Jesús se'en ndi'in Simón nu lca fariseo

³⁶ Yato'o sca yu fariseo ya jñan cha' tsu'hue 'in Jesús si'yana tsa ycu ñi se'en ndi'in yu. Xa mdiyaa ñi la na'an 'in yu yten tucua ñi tu'hua msa can'. ³⁷ Cui' quichen can' ndi'in sca ne' cuna'an nducun', xa ncuajlyo ti' ne' si'yana ña'an 'in yu fariseo can' mdiyaa Jesús, xacan' mdiya lo'o ne' sca te'en tyi'a xityi'i, ³⁸ lo' yten tucua ne' cui' ti se'en ndon quiya' Jesús, nguinan ne' lo' chon' quiya' ñi nguilo tucua tyi'a quiloo ne', nxityi ne' 'in na lo'o quichan' que ne', a cunta nchcui' cha' ne' quiya' ñi lo' nslo tucua ne' tyi'a xityi'i can' chon' quiya' ñi. ³⁹ Una yu fariseo nu ya te'en 'in Jesús xa na'an yu cha' can', ndeña'an nguñan ti' yu: Cha' cua na yu re lca yu nu nxiycui' ca Ndiose 'in, cui' xaa chu'hui lyoo yu lo' qui'ya yu cunta si'yana sca ne' cuna'an nducun' lca nu ngui'ni ca'an quiya' yu. ⁴⁰ Xacan' juin Jesús lo'o yu: Simón, cunen lo'o um sca cha'. Xacan' mxcuen yu: Chcui' um. ⁴¹ Lo' juin ñi: Ndi'in tucua yu nu nducui tñi 'in sca yu cuilyiya', sca can' nducui qui'an tñi, tsaña'an tñi nu n'ni ne' canan ca'yu ciento tsaan, lo' xca can' nducui tsaña'an tñi nu n'ni ne' canan tu'hua tyi tsaan. ⁴² Si'yana a ncuajlyo 'a 'in yu xu'hua lyiya' yu tñi can', m'ni yu cha' tlyu ti' 'in chcuaa yu can'. Ljuin ña'an na, ¿ti ña'an chcuaa yu can' lyee la lca tiquee yu lo'o yu cuilyiya' can'? ⁴³ Mxcuen yu Simón can': Ñan tin' yu nu qui'an la tñi mducui can'. Xacan' juin ñi 'in yu: Cui' ña'an ycu'. ⁴⁴ Xacan' mxina'an ñi se'en nducua ne' cuna'an can' lo' juin ñi 'in yu Simón: ¿Ta cua'

ngu'ya cunta ña'an ngui'ni ne' cuna'an re? Nan' yten ña'an 'in lo' a mdaa tyi'a quiten quiyan', una ne' cuna'an re mslo tucua ne' tyi'a quilloo ne' chon' quiyan' lo' mxityi ne' 'in na lo'o quichan' que ne'.
⁴⁵ A ycui' cha' 'ñan, una ne' cuna'an re ti' xa yten ña'an 'in, a ndla' ti' ne' nchcui' cha' ne' quiyan'.
⁴⁶ A msu'hua ceite quen, una ne' cuna'an re msu'hua ne' tyi'a xityi'i quiyan'.
⁴⁷ Can' cha' cunen lo'o, cua' nguten nchgaa qui'ya 'in ne' si'yana tlyu cha' tsu'hue cua' m'ni ne' lo'on, una nu a ndyu'hui lyoo qui'ya 'in chin' ti' cha' tsu'hue ndyi'o tiquee can'.
⁴⁸ Lo' juin ñi 'in ne' cuna'an can': Cua' nguten qui'ya 'in.
⁴⁹ Yu ta'a nducua ñi can' mdyisnan ycui' yu: ¿Tucui ta lca yu re nu lo'o nxicuten yu qui'ya 'in nten?
⁵⁰ Una ti' juin la ñi 'in ne' cuna'an can': Mdo'o laa si'yana ya qui'an ti' 'ñan, quiaa lyaa lo' a sca la cha' su'hua tiquee.

8

Cha' 'in jun cuna'an nu mda yaa' 'in Jesús

¹ Chon' nde'en can' mdijin Jesús scasca quichen, mda'an ycui' ñi cha' tsu'hue 'in Ndiose tsaña'an ntsu'hui cha' culo ñi tñan 'in nten, mda'an ñi lo'o tsa tichcua yu can'.
² A cunta lo'o tucua snan jun cuna'an nducui ncha'an 'in ñi, cui' nu cua' m'ni chca ñi 'in lo' ngulo ñi cui'in xa'an 'in: María nu naan Magdalena, nu mdo'o tsa cati cui'in xa'an 'in,
³ lo'o xca nu naan Juana, cuilyi'o yu Chuza, yu nu lyi'ya cunta tñan 'in Herode, lo'o Susana, a cunta lo'o scasca la jun cuna'an nu nda yaa' 'in ñi lo'o na nu ndi'in 'in jun.

Cha' 'in yu nu ntya mti trigo

⁴ Yato'o mdyisnan nguio' ti'in qui'an nten se'en ndon ñi, ne' nu mdo'o scasca quichen, xacan' mdyisnan ngulo'o ñi 'in ne', lo' mdi'in tyaa ñi sca cha' lo' nchcui' ñi: ⁵ Sca yu qui'yu yta mti trigo, se'en msne yu 'in na tsachin' na nguilo na tu'hua tucueen, lo' jui nu ngulo su'hua 'in na, a cunta yaan quiñi lo' ycu 'in na. ⁶ Tichin' mti can' nguilo na sca se'en nu chin' ti yuu nducua loo quee, cua' ña'aan nducua na yaa nguityi na si'yana a tu'hua yuu se'en can'. ⁷ Tichin' mti can' nguilo na se'en nducua yca quiche', lo' si'yana tsatlyu nducua na lo'o yca quiche', can' cha' ngujui yu'hui na. ⁸ Una tichin' mti can' nguilo na loo yuu tsu'hue, tsu'hue 'a mducua na lo' ncuca tñan na, ntsu'hui juun nu mdaa sca ciento mti scati loo juun na. Lo' ña'aan mdyi ycui' Jesús cha' can', ycui' cueen ñi: Nchgaa nu ndon nscan cha' nu ycuin' re cu'ni cunta 'in na. ⁹ Una yu ta'a nda'an ñi mñicha' 'in ñi: ¿Ñi cha' nchca ti' chcui' cha' nu ycui' um? ¹⁰ Juin ñi 'in yu xacan': Cua' mdaa Ndiose cha' cuiya' qui'ya um cunta cha' nu ntsu'hui cutsi' 'in ñi tsaña'an nu ndlo ñi tñan. Una nchgaa la ña'an nten a nchcui' lan lo'o ne', —siya' lyee la ña'an ne' una a ndyi'ya ne' cunta, siya' lyee la ndon nscan ne' una a ndyi'ya ne' cha' tiyaa—. ¹¹ Ndeña'an nguiaa cha' nu mdi'in tyaan can': Mti trigo can' lca na ycha' Ndiose. ¹² Mti trigo nu nguilo tu'hua tucueen can', nguiaa cha' 'in na tsaña'an nguiaa cha' 'in nten nu ne 'in cha' tsu'hue 'in Ndiose, una cui' xaa ti ndyi'an laxa'an lo' ndlyoo cha' tsu'hue nu cua' ntsu'hui ni' cusya 'in ne', ña'an ca si'yana a tsa qui'an ti' ne' lo' a tyi'o laa ne'. ¹³ Mti nu nguilo loo yuu nu titi tu'hua nducua loo quee can', nguiaa cha' 'in na tsaña'an nguiaa cha'

'in nten nu ne 'in cha' tsu'hue 'in Ndiose, tsu'hue ntsu'hui tiquee ne' nducuan xu'hue ne' 'in na, una a ngu'ya xcua' na. Sca co' xaa ndiya qui'an ti' ne', una xa ndyijyin ne' scasca loo cha', cui' xaa ndyi'o tso' ne'. ¹⁴ Nu nguilo se'en nducua yca quiche' can', nguiaa cha' 'in na tsaña'an nguiaa cha' 'in nten nu ne 'in cha' tsu'hue 'in Ndiose, una si'ya cha' nduhue ti', ta cha' cuilyiya' lo'o scasca cha' nducun' nu nchcui ti' ne', can' nu ndujui xu'hua cha' tsu'hue can', lo' a ndyijyi 'a ña'an cuton na. ¹⁵ Una nu nguilo loo yuu tsu'hue can', nguiaa cha' 'in na tsaña'an nguiaa cha' 'in nten nu ne 'in cha' tsu'hue 'in Ndiose, tsu'hue nxu'hua se'en ne' 'in na lo'o sca cusya nu ñi, lo' tsu'hue nchca tñan na si'yana nxñi ton ne' 'in ne' loo cha' can'.

A sca cha' nu nchca cutsi' ta a ndyi'o scua la na

¹⁶ A tucui nu ca'an sca quii' lo' nde tucun ti'in 'in na, uta su'hua 'in na nde ni' qui'ñan, cui' ca nu tyi'in tyaa 'in na sca se'en cuaan, si'yana tu'hui na xaa 'in nu sten ña'an can'. ¹⁷ Cui' cuaña'an lo'o sca cha' nu nchca cunan ti, a s'ni ca chcan' loo na tiyaa xaa, lo' cuaña'an ndi'in cha' 'in sca cha' nu nchca cutsi' ti, a tyijyin yu'hui cha' a tyi'o scua la cha' 'in na. ¹⁸ Can' cha' xñi um cunta nchgaa cha' nu ne 'in um, si'yana nten nu n'ni cunta cha' nu nchcuin', nde lyee la ndyijyi cha' tiyaa 'in can', una nu a n'ni cunta cha' re, lo'o cha' tiyaa nu ñan ti' cua' jui 'in, ndlyaa ñi 'in na.

Cha' 'in jyi'an Jesús lo'o ta'a ngula ñi

¹⁹ Xacan' mdiyaa jyi'an Jesús lo'o ta'a ngula ñi se'en nguilyu ñi, una a ncua sten jun la se'en ndon ñi si'ya nten qui'an can'. ²⁰ Jui nu mtsa' 'in ñi:

Tuna'an lyiya' cua ndon ñi jyi'an um lo'o ta'a ngula um, nchca ti' jun chcu' jun lo'o um. ²¹ Xacan' juin ñi 'in nten can': Tsalca nu ndon nscan cha' 'in Ndiose lo' nxu'hua se'en 'in na, can' nu lca jyi'an nan' lo' can' nu lca ta'a ngulan.

M'ni Jesús cha' ngulyijyi quio cui'in

²² Yato'o sca tsaan yten Jesús lo'o yu ta'a nda'an ñi sca ni' yca na'an, lo' juin ñi 'in yu: Tyijyin xi'yu na xca tso' tiyo' re. Lo' mdo'o jun nguiaa jun. ²³ Una lja nguiaa jun loo tyi'a can' ngu'ya sla ñi. Tsati ntyin yaan sca cui'in tnu, lo' chen nchcu' 'in jun si'yana cua' mdyisnan nguiten tyi'a 'in yca na'an can'. ²⁴ Ngulyoo yu sla ñi, lo' juin yu 'in ñi: Ñi Bstro, Ñi Bstro, cua' quityin' yu'hui ti na. Xacan' mdyiton ñi lo' ngusun lo'o ñi 'in cui'in can' lo'o tiyo' nu lyee nguitsa can', cui' xaa ngulyijyi na lo' mdi'in seen na. ²⁵ Xacan' juin ñi 'in yu: ¿Ta na a ndiya qui'an ti' um 'ñan? Una scaña'an ti ndi'in ytsen yu, nduhue ti' yu lo' ñicha' ta'a yu: ¿Tucui ta lca ñi re, ñi cha' lo'o cui'in lo'o tyi'a ndlo ñi tñan 'in na, lo' ja'an na 'in ñi?

Cha' 'in yu Gadara nu ntsu'hui cui'in xa'an 'in

²⁶ Xacan' mdyi'o ti'in jun loo yuu 'in ne' Gadara, cui' luhua' xca tso' se'en lyi'ya loo Galilea. ²⁷ Lo' ña'aaan mdyi'o ton Jesús tu'hua tyi'a can', yan ycua sca yu Gadara se'en ndon ñi, yu nu cua' s'ni 'a ntsu'hui cui'in xa'an 'in, a nchco' 'a yu ste' yu, a cunta a ndyi'in 'a yu ña'an 'in yu, cui' ca nu ni' lyi'o se'en nguitsi' nten ndlyu yu nchgaa xaa. ²⁸ Yu re xa na'an yu 'in Jesús, msi'ya yja cueen yu, mdyi'ya xtyin' yu tloo ñi, lo' ycu' cueen yu: Jesús, Sñe' Ndiose, ñi nu tlyu lati nu nducua ni' cuaan, ¿ñi na

lca 'in um lo'on? Jñan sca cha' tsu'hue 'in um a xitijin um ñan nu ti'i. ²⁹ (Lo' mdyisnan ngulo ñi tñan 'in cui'in xa'an can' si'yana cula' ton 'in yu, si'yana cua' s'ni 'a ngui'ni lyi'o 'tnan cui'in xa'an can' 'in yu. Tyun 'a ya' mscan' ne' yaa' yu lo'o quiya' yu lo'o carena, una msi'yu yu 'in na, chacui' se'en ngutyi ndyi'an lo'o cui'in xa'an can' 'in yu.)

³⁰ Mñicha' Jesús 'in yu: ¿Ña'an ta naan? Xacan' mxcuen yu: Legión naan hua. Cui' si'yana qui'an 'a cui'in xa'an ntsu'hui 'in yu. ³¹ Cui'in xa'an can' mjñan cha' tsu'hue 'in ñi si'yana a su'hua ñi 'in sca se'en qui'ni. ³² Cui' sii' qui'ya can' nda'an nan ycu sca ta tlyu kuhue', lo' mjñan cui'in xa'an can' 'in Jesús cha' taa ñi cha' cuiya' sten 'in kuhue' can', lo' mdaa ñi cha' cuiya'. ³³ Ña'an mdyi'o cui'in xa'an can' 'in yu yten se'en ndi'in kuhue' can', tsatlyu mdo'o 'in msnan 'in, lo' mxityu loo 'in loo tiyo', can' ngujui yu'hui 'in. ³⁴ Yu nu na'an seen kuhue' can', xa na'an yu cha' nu yato'o, cui' xaa msnan yu nguia ytsa' yu 'in nten ndi'in quichen can' lo'o nten nga'an ni' quixin'. ³⁵ Mdo'o ne' ya na'an ne' cha' nu yato'o can', mdiyaa ne' se'en nducua Jesús, na'an ne' 'in yu nu yu'hui cui'in xa'an 'in nducua yu tloo ñi, cua' lco' yu ste' yu, ntsu'hui hcui cha' tiyaa 'in yu, lo' ytsen 'a ne'. ³⁶ Nchgaa nu na'an cha' can' mdaa suun lo'o nten nu mdiyaa can', ña'an mchca yu nu yu'hui cui'in xa'an 'in can'. ³⁷ Xacan' nchgaa nten nu mdo'o hcua tyi'in tso' se'en lyi'ya loo Gadara, mjñan ne' cha' tsu'hue 'in ñi si'yana tyi'o tso' ñi se'en can' loo nu lyee nguitsen ne'. Jesús yten ñi ni' yca na'an can', lo' mxitucui ñi nguiaa ñi. ³⁸ Yu nu qui'an 'a cui'in xa'an yu'hui 'in can', mjñan

yu cha' tsu'hue 'in ñi cha' tca chcuí ncha'an yu 'in ñi, una Jesús msla' ñi 'in yu, lo' juin ñi: ³⁹ Quiaa nde ña'an 'in, lo' taa suun tsala ña'an tlyu cha' tsu'hue m'ni Ndiose lo'o. Mdo'o yu nguiaa yu lo' mdaa yu suun ña'aan loo quichen can' tsala ña'an tlyu cha' tsu'hue m'ni Jesús lo'o yu.

Cha' 'in sñe' Jairo lo'o cha' 'in ne' cuna'an nu yla' ste' Jesús

⁴⁰ Xa nguila Jesús se'en ndi'in nten qui'an can', tsu'hue 'a ntsu'hui tiquee ne' ncuan xu'hue ne' 'in ñi, si'yana cua' ndi'in ta ne' 'in ñi. ⁴¹ Lja xacan' mdiyaa sca yu naan Jairo, yu nu ndlo tñan se'en ndiyoy' ti'in ne' Judio, mdyi'ya xtyin' yu tloo Jesús lo' mjñan yu cha' tsu'hue 'in ñi si'yana tsaá ñi la se'en ndi'in yu, ⁴² si'yana cua' caja ti nu cuna'an sñe' yu, tyi ca ña'an sca can' ndi'in 'in yu, lo' ntsu'hui tichcua yjan. Tucueen nguiaa ñi lo'o yu msta su'hua ta'a nten si'ya ñi. ⁴³ Cui' lja can' nguiaa sca ne' cuna'an nu cua' ntsu'hui tichcua yjan ti'i lo'o quicha nguilo tne, cua' ngulyijyi ne' ña'aan tñi 'in ne' lo'o nu n'ni rmiyu, una ñi sca can' lo' a ncuá 'in cu'ni chca 'in ne'. ⁴⁴ Ne' cuna'an can' yaan ne' cui' ti nde chon' Jesús lo' yla' ne' tu'hua ste' ñi, cui' xaa ngulyijyi ylo tne 'in ne'. ⁴⁵ Xacan' juin Jesús: ¿Ti nu ca m'ni ca'an 'ñan? Nchgaa nten can' juin ne' si'yana a tucui, xacan' mxcuén yu Tyo lo'o nchgaa ta'a nguiaa yu: Ñi Bstro, jlyo ti' um tsala ña'an qui'an nten nsta su'hua 'in um, lo' ti' nchcui' um: ¿Ti nu ca m'ni ca'an 'ñan? ⁴⁶ Lo' ti' juin la Jesús: Ntsu'hui nu m'ni ca'an 'ñan, si'yana ngüi tin' mdo'o juesa 'ñan. ⁴⁷ Xa na'an ne' cuna'an can' si'yana a ncuá su'hua cutsi' ne' cha' nu m'ni ne', mdyisnan

mhcuan ne' xa mdiyaa ne' tloo ñi, mdyi'ya xtyin' ne', tloo ndi'in nten can' mdaa ne' suun lo'o ñi ña'an yla' ne' ste' ñi lo' ticui' xaa mchca ne'. ⁴⁸ Lo' juin ñi 'in ne': Sñen', cua' mchca si'yana ya qui'an ti' ñan, quia lya lo' a sca cha' chu'hui tiqee. ⁴⁹ Can' ca cha' ti' ndon ycuí' ñi xa mdiya ytsa' sca yu nu mdo'o la na'an 'in yu nu ndlo tñan can', lo' juin yu: Cua' ngujui sñe' um, a najo'o 'a ti' chcui' um lo'o ñi re tsaá ñi. ⁵⁰ Xa ngune 'in Jesús cha' nu ycuí' yu can', juin ñi 'in yu nu ndlo tñan can': A cutsen um, tsaloo ti tsa qui'an ti' um 'ñan lo' chca sñe' um. ⁵¹ Xa mdiyaa ñi la na'an 'in yu, a mdaa ñi ya' sten ña'an nu ti, tsa yu Tyo ti, yu Jacobo lo'o yu Xuhua, a cunta lo'o nten cula 'in cuhui' can'. ⁵² Nchgaa nten can' ndi'in ynan ne' si'ya cuhui' can', lo' juin ñi 'in ne': A cunan um, cuhui' re si'i na ngujui cuhui', na lja' ti cuhui'. ⁵³ Nten can' mstyí lyi'o ne' 'in ñi, si'yana jlyo ti' ne' na ngujui cuhui'. ⁵⁴ Una Jesús msñi ñi yaa' cuhui', lo' ycuí' cueen ñi: Sñen', tyitucui. ⁵⁵ Cui' ña'an lcaa nguila cusya 'in cuhui' lo' mdyi tucui cuhui', xacan' ycuí' ñi lo'o jun si'yana taa jun na cu cuhui'. ⁵⁶ Nten cula 'in cuhui' ndyijyin ya' yuhue ti' jun cha' can', una Jesús ngulo ñi tñan 'in jun si'yana a chcui' jun lo'o ñi sca tucui cha' nu yato'o.

9

Xa ngua'an tñan Jesús 'in yu ta'a mda'an ñi

¹ Xacan' mxo' ti'in Jesús 'in tichcua yu ta'a nda'an ñi, lo' mdaa ñi cha' cuiya' 'in yu si'yana tca culo yu nchgaa loo cui'in xa'an nu ntsu'hui 'in nten, lo' cu'ni chca yu 'in nu ti'i lo'o cuati loo quicha.

² Xacan' ngua'an tñan ñi 'in yu si'yana tsa ycuí'

yu ña'an ntsu'hui cha' culo Ndiose tñan 'in nten, a cunta si'yana cu'ni chca yu 'in nu ti'i. ³ Lo' juin ñi 'in yu: Ñi sca na lo' a cui'ya um se'en tsa'a um, ñi yca lo' a chcu'a yaa' um, ñi cuijyin, ñi na cu um, ñi tñi a cui'ya um, lo' ñi a cui'ya um xca ta ste' um. ⁴ Quichen se'en tiyaa um, cha' nde'en nu taa se'en quinu um, can' tyi'in um tsalja ndi'in um quichen can'. ⁵ Cha' nten can' a cuan xu'hue ne' 'in um, tyi'o um quichen can' lo' scuin um yuu quiya' um, cuaña'an quinu cunta 'in ne' cha' nde'en la cha' nu caan 'in ne'. ⁶ Xacan' mdo'o yu nguiaa yu lo' mdijin yu scasca quichen suhue ti, mda'an ycui' yu cha' tsu'hue 'in Ndiose, lo' m'ni chca yu 'in nu ti'i scasca se'en can'.

Xa ngujui yu Xuhua nu mducua tya 'in nten

⁷ Yu Herode nu ndlo tñan can', xa ynan yu cha' ña'an ngui'ni Jesús, msu'hua yu cha' tiquee yu si'yana ntsu'hui nu nchcui' si'yana yu Xuhua can' cua' mdyiqui'o yu, ⁸ a cunta ntsu'hui xca nu nchcui' si'yana Elía cua' ngulo'o tloo 'in ne', lo' ntsu'hui xca nu nchcui' si'yana lca ñi scasca la nu mxiycui' Ndiose 'in cua' s'ni, lo' cua' ñii mdyiqui'o can'. ⁹ Xacan' juin yu Herode: Una nan' ngulon tñan msi'yu yni yu Xuhua can', ¿tucui ta lca nu nchcui' nten cua' cha' 'in? Can' cha' nchca ti' yu chu'hui lyoo yu 'in Jesús.

Mxicu Jesús 'in tsa ca'yu mii yu qui'yu

¹⁰ Xa nguila yu ta'a mda'an Jesús, mdaa yu suun lo'o ñi nchgaa cha' nu m'ni yu se'en yaa yu. Xacan' mdo'o lo'o ñi 'in tsalca ti yu, sca se'en nu cua' ntan la tu'hua quichen Betsaida. ¹¹ Una nten nu nguinu ti'in can' xa ngujlyo ti' ne' la tucueen nguiaa ñi,

mducui ncha'an ne' 'in ñi, cui' xaa ncuan xu'hue ñi 'in ne', lo' ycui' ñi lo'o ne' ña'an ndlo Ndiose tñan 'in nten, a cunta m'ni chca ñi 'in nchgaa nu ntsu'hui quicha 'in. ¹² Xa msiin tsaan can' mdiya ycui' yu ta'a nda'an ñi lo'o ñi: Chcui' um lo'o nten re si'yana cunan ne' se'en quinu ne' se'en ndi'in scasca quichen uta se'en nga'an nten ni' quixin', can' caja na cu ne' si'yana tijyo' nguilyu na re. ¹³ Juin ñi 'in yu xacan': 'Un xicu um 'in ne'. Mxcuen yu 'in ñi: Una seen ca'yu ti jaslya nda'an lo'o hua lo'o tucua ti cula, uta na nchca ti' um tsa si'i hua na nu cu nten qui'an re. ¹⁴ Tsalca yu qui'yu can' ndiyaa yu ca'yu mii yu. Xacan' juin ñi 'in yu ta'a nda'an ñi: Cu'ni um cha' chcua nten re cunda tu'hua tyii ne'. ¹⁵ Cuaña'an m'ni yu cha' yten tucua nchgaa nten can'. ¹⁶ Xacan' msñi Jesús ta'a ca'yu jaslya lo'o chcua cula can', lo' mscuen ñi tloo ñi nde cuan, mdyaa ñi xu'hue 'in Ndiose, xacan' msu'hue ñi 'in na, lo' mdaa ñi 'in na 'in yu ta'a nda'an ñi si'yana cutsa yu 'in na. ¹⁷ Nchgaa ne' ycu ne' tsaya' ngula' ti' ne', lo' na nu nguinu can' ti' m'ni cha'an yu cha tichcua xcuhui lo'o na.

Juin yu Tyo si'yana Jesús lca ñi Cristo

¹⁸ Yato'o lja nchcui' lyi'o Jesús 'in Ndiose scati ñi, una lo'o yu ta'a nda'an ñi nguilyu can', lo' mñicha' ñi 'in yu: ¿Tucui ta lcan nan' nchcui' nten? ¹⁹ Mxcuen yu 'in ñi: Ntsu'hui nu nchcui' si'yana lca um yu Xuhua nu mducua tya 'in nten, lo' ntsu'hui nu nchcui' si'yana lca um yu Elía, a cunta ntsu'hui xca nu nchcui' si'yana lca um sca yu nu mxiycui' Ndiose 'in cua' s'ni, lo' cua' ñii mdyiqui'o can'. ²⁰ Xacan' juin ñi 'in yu: Lo' 'un jan ñi, ¿tucui ñan

ti' um lcan nan'? Mxcuen yu Tyo can': 'Un lca um ycuu' ca Cristo nu mdo'o se'en nducua Ndiose.

Mtsa' Jesús si'yana ntsu'hui cha' caja ñi

²¹ Una tla cha' mdi'in tyaa ñi lo'o yu si'yana a chcuu' yu cha' re lo'o ñi sca tucui. ²² Juin ñi 'in yu: Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan, qui'an 'a nu ti'i ntsu'hui cha' tyijyin ñi, ntsu'hui cha' xcuan tloo qui'yu cula 'in ñi, cui' cuaña'an lo'o yu nu ndlo ca tñan ni' lyaa lo'o ne' escriba, cunan ne' ña'an kujui ne' 'in ñi, una nu cua' ca snan tsaan ntsu'hui cha' tyiqui'o ñi. ²³ Xacan' tsatlyu ycuu' ñi lo'o nten can': Cha' nde'en nu nchca ti' chcuu' cha'an 'ñan, 'ni cha' jlya ti' can' 'in, lo' nu chcuu' ncha'an 'ñan, tyaa can' 'in siya' ti. ²⁴ Si'yana nchgaa nu ñan ti' culo laa 'in, tsato'o quinan' can' tiyaa xaa, una nchgaa nu tyaa chendyu 'in 'ñan, can' nu tyi'o laa. ²⁵ ¿Si'yana ñi canan chu'hui 'in ne' cu'ni 'in ne' ña'aan chendyu, lo' tsato'o jlyo ne' uta tnan' ne' 'in ne'? ²⁶ Si'yana nu xijyi'o ti' lo'on nan' uta lo'o cha' nu nchcuin', cui' cuaña'an Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan xijyi'o ti' ñi lo'o can' xa quiaan ñi xiya' lo'o cha' cuiya' 'in ñi, tsatlyu lo'o cha' cuiya' 'in Stina Ndiose lo'o angujle nu luhui 'in ñi. ²⁷ Nu cha' ñi cunen lo'o um, ntsu'hui nu ndlyu re, a caja cha' si'i culo nducua la ña'an tloo cha' cuiya' 'in Ndiose tsaña'an nu ntsu'hui cha' culo ñi tñan.

Xa mcha'an ña'an Jesús

²⁸ Yato'o nu cua' nchca snu' tsaan ycuu' ñi cha' can', mdo'o lo'o ñi 'in yu Tyo, yu Xuhua lo'o Jacobo, lo' ycuen jun sca loo qui'ya si'yana chcuu' lyi'o ñi 'in Ndiose. ²⁹ Lja nchcuu' lyi'o ñi 'in Ndiose mcha'an ña'an tloo ñi, lo' ste' ñi nguinu nduhui na

tsu'hue ña'an mten na. ³⁰ Can' ngu'ya ton tucua yu qui'yu nu ndaa cha' lo'o Jesús, cui' Moisé lo'o Elía, ³¹ msu'hua lo'o sca xaa nu tsu'hue ña'an 'in jun, lo' ndaa jun cha' ña'an ntsu'hui cha' caja ñi quichen Jerusalén. ³² Yu Tyo can' lo'o ta'a nducua yu lyee 'a ndyu'hui sla yu, una mdaa loo yu a yja' yu, na'an tloo yu xaa nu tsu'hue 'a ña'an can' 'in Jesús lo'o chcuaa yu ta'a ndon ñi. ³³ Ña'aaan xa ngula' ton chcuaa yu can' 'in Jesús, xacan' juin yu Tyo can' lo'o ñi: Ñi Bstro, tsu'hue si'yana ndi'in hua lo'o um re, nde tñan hua snan quisin, sca na tyi'in um, xca na 'in Moisé, lo' xca na tyi'in Elía. Juin yu cuaña'an si'yana a ngujlyo 'a ti' yu ñi cha' ti' chcuí' yu. ³⁴ Lja nu ti' nchcuí' yu cha' can', ngu'ya ti'in ndlaa lo' ngo'o yu'hui na 'in jun, lo' ytsen yu xa mhcun yu'hui yu ni' ndlaa can'. ³⁵ Ti' la ni' ndlaa can' jui nu ycuí': Nde Sñen' nan' nu ta'a lati 'ñan, quine 'in um cha' nu chcuí' re. ³⁶ Una xa mdyi ycuí' can', xca ti Jesús nguinu ton ñi, lo' yu ta'a nda'an ñi x'ni 'a msu'hua cutsi' yu cha' nu na'an tloo yu can'.

M'ni chca Jesús 'in sca yu nu ntsu'hui cui'in xa'an 'in

³⁷ Xca tsaan can' mdo'o jun loo qui'ya can', tucueen yaan jun qui'an 'a nten ya ycua 'in jun. ³⁸ Lja nten can' mdo'o ycuí' cueen sca yu qui'yu: Ñi Bstro, jñan sca cha' tsu'hue 'in um cu'ni cunta um 'in yu lyo' ti re 'ñan, si'yana tyi ca ña'an sca yu 'ñan. ³⁹ Xa nxñi cui'in 'in yu, tsati ntyin nxi'ya yja yu, nscuin ti'in na 'in yu lo'o juesa, nchcua ngoo' tu'hua yu, lyee nsuhue' sti na 'in yu, lo' que' 'a ti' ndla na 'in yu. ⁴⁰ Cua' mjñan cha' tsu'hue 'in yu ta'a nda'an um si'yana culo yu cui'in can' 'in sñen', una

a ncu'a 'in yu. ⁴¹ Xacan' juin Jesús 'in nten can': 'Un lca um nten nu a ndiya qui'an ti', lo' lye' ti'. ¿Ta re ti ña'an ndi'in lo'o um tsala xaa? Can lo'o um 'in sñe' um. ⁴² Xa cua' tiyaa ti yu se'en ndon ñi, cui'in can' mxitlyu 'in yu lo' mscuin ti'in na 'in yu lo'o juesa, una Jesús ngusun lo'o ñi 'in cui'in xa'an can' lo' m'ni chca ñi 'in yu, lo' mdyaa ñi cunta 'in yu 'in sti yu. ⁴³ Nchgaa nten can' yuhue ti' ne' tsala ña'an tlyu cha' cuiya' 'in Ndiose.

Ycui' Jesús xiya' ña'an ntsu'hui cha' caja ñi

Lja ti' ndi'in yuhue ti' ne' si'ya cha' nu m'ni ñi, juin ñi 'in yu ta'a nda'an ñi: ⁴⁴ Tyaa um ya' ton nscan tsu'hue um cha' re, si'yana tsa tucua xaa Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan, caja nu tyaa 'in ñi tuyaa' nten chendyu. ⁴⁵ Una yu ta'a nda'an ñi a ngu'ya yu cha' tiyaa cha' nu ycui' ñi, si'yana a jui cha' cuiya' qui'ya yu cunta cha' can', ñi a msti ti' yu cuñicha' yu 'in ñi. ¿Ti nu lca nu ndon loo la? ⁴⁶ Xacan' mdyisnan ycui' tyijyin yu ta'a nda'an ñi cha' ti ña'an yu ntsu'hui cha' ca yu nu ndon loo la. ⁴⁷ Jesús ngu'ya ñi cunta cha' nu ñan ti' yu, can' cha' m'ni ñi cha' yaan sca nu lyo' ti se'en ndon ñi, ⁴⁸ lo' juin ñi 'in yu ta'a nda'an ñi: Ña'an nu ti nu cuan xu'hue 'in nu lyo' ti re si'ya cha' 'ñan, cu'ni can' cunta si'yana 'ñan cuan xu'hue. Lo' ña'an nu ti nu cuan xu'hue 'ñan, si'i 'ñan nan' ti cuan xu'hue can', cui' ca nu lo'o 'in nu ngua'an tñan 'ñan. Si'yana nu n'ni lyo' 'in, can' nu ndon loo lati lja um.

Cha' 'in nu nguiiaa tso' 'in Jesús

⁴⁹ Xacan' mdo'o ycui' yu Xuhua can': Ñi Bstro, cua na'an hua sca yu nu ndlo cui'in xa'an 'in nten lo'o cha' cuiya' 'in um, una msi'yu co' hua cha' nu

ngui'ni yu si'yana a nda'an yu lo'o na. ⁵⁰ Xacan' juin Jesús lo'o yu: A chcuí ndijin um lo'o cha' nu ngui'ni yu, si'yana nu a ti'i ti' 'in na, tso' 'in na nguiaa can'.

Jesús ngusun lo'o ñi 'in Jacobo lo'o yu Xuhua

⁵¹ Xa cua' nchcui cuii' cha' quiaa ñi nde ni' cuaan, xacan' mdi'in tyaa ñi cusya 'in ñi si'yana tsaa ñi quichen Jerusalén. ⁵² Xacan' ngua'an tñan ñi 'in tucua snan yu nu chcua loo tsaa sca quichen lyo' ti se'en lyi'ya loo Samaria lo' cunan yu se'en quinu ñi can'. Mdo'o yu nguiaa yu lo' mdiyaa yu quichen can', ⁵³ una nten ndi'in can' a ncuan xu'hue ne' 'in ñi xa mdiyaa ñi, si'yana jlyo ti' ne' tyijyin ti ñi tsaa ñi quichen Jerusalén. ⁵⁴ Xa na'an Jacobo lo'o yu Xuhua cha' re, juin yu 'in ñi: Ñi X'nan hua, ¿ta nchca ti' um jñan hua cha' qui'ya quii' tsaña'an m'ni yu Elía, lo' cujlyo na 'in ne'? ⁵⁵ Mxina'an ñi se'en ndon yu lo' ngusun lo'o ñi 'in yu: 'Un a nchca qui'ya um cunta la tso' nguiaa um, ⁵⁶ si'yana nan' Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan, a llyaan si'yana cujlyon 'in nten chendyu, cui' ca nu si'yana culo laan 'in ne'. Xacan' mdo'o jun nguiaa jun lo' mdiyaa jun xca quichen lyo' ti.

Tsalca nu mdo'o tiquee chcuí ncha'an 'in Jesús

⁵⁷ Tucueen nguiaa jun can' mdo'o ycui' sca yu qui'yu lo'o ñi: Ñi X'nan hua, nchca tin' chcuí ncha'an 'in um la ña'an ti nguiaa um. ⁵⁸ Mxcuen Jesús 'in yu: Sca cuta' nducua tuque tyi 'in, cui' cuaña'an quiñi, cua' lca se'en nxcua ten 'in, una Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan, a ndyijyi se'en xitñan' can'. ⁵⁹ Xacan' juin ñi 'in xca yu can': Chcuí

ncha'an 'ñan. Mxcuen yu 'in ñi: Ñi X'nan hua, taa um ya' quia tsin' 'in stin culo nducua la. ⁶⁰ Mxcuen Jesús 'in yu: A s'nan nu chu'hui yuhue' ti' cutsi' 'in nu cua' ngujui, una nu'huin tsa ycuí' cha' tsu'hue 'in Ndiose tsaña'an nu ntsu'hui cha' culo ñi tñan 'in nten. ⁶¹ Xacan' mdo'o ycuí' xca yu lo'o ñi: Ñi X'nan hua, lo'on nan' nchca tin' chcuí' ncha'an 'in um, una taa um ya' culo nducua la quia slan' 'in nu ndi'in na'an 'ñan. ⁶² Jesús mxcuen 'in yu: Sca yu nu nxñi yaa' yca nguíta yuu lo' xina'an nde chon', a ca tñan can' cu'ni tñan 'in Ndiose se'en ndlo ñi tñan.

10

Xa ngua'an tñan Jesús 'in snan yla ntsu'hui tii yu

¹ Chon' nde'en can', Ñi X'nan na ngulohui ñi cha xnan yla ntsu'hui tii yu, lo' ngua'an tñan ñi 'in yu cunda tucua ti yu chcuá loo yu tsaá yu scasca quichen se'en ntsu'hui cha' tyijyin ñi. ² Lo' juin ñi 'in yu: Cha' ñi si'yana qui'an tñan ndi'in 'in Ndiose, cua' tca quío' na, una chin' ti yu nguso, can' cha' jñan um cha' tsu'hue 'in ñi nu lca X'nan tñan re si'yana su'hua ñi nguso nu xo' 'in na. ³ Nan' su'huan 'in um tsaá um ña'an nchca ti' slya' nu nguiten lja ni' la. ⁴ A cui'ya um cuijyin, ñi tñi lo' ñi quinan lo' a cui'ya um, a nchca cha' tiya' um lo'o ñi sca tucui nu chcuá um tucueen. ⁵ La ña'an ti tiyaa um se'en nducua na'an 'in nten, ndeña'an chcuí' um lo'o ne' culo nducua la: Ndiose taa ñi cha' tsu'hue nu chu'hui ni' cusya 'in um nchgaa 'un nu ndi'in na'an re. ⁶ Cha' ntsu'hui nu nguiaa tso' 'in cha' tsu'hue, cuan xu'hue can' cha' nu chcuí' um, lo' cha' a cuan xu'hue can' 'in um, a quinu cha' tsu'hue se'en ndi'in can'. ⁷ Na'an se'en cuan

xu'hue ne' 'in um, can' quinu um, cuan xu'hue um na nu taa ne' cu um lo'o na nu co'o um, si'yana sca yu nguso ntsu'hui suun 'in yu xñi yu siya' yu. A nchca cha' quinu um scasca na'an. ⁸ Ña'an quichen ti tiyaa um, cha' cuan xu'hue ne' 'in um, ca xu'hue um na nu tyi'in tyaa ne' tloo um, ⁹ cu'ni chca um 'in nchgaa nu ti'i, lo' chcui' um lo'o ne': Cua' mdiyaan cha' tsu'hue 'in um tsaña'an ntsu'hui cha' culo Ndiose tñan 'in na. ¹⁰ Cha' nde'en quichen sten um a cuan xu'hue ne' 'in um, tyi'an um chcui tucueen loo quichen can', lo' ndeña'an chcui' um lo'o ne': ¹¹ Yuu ta nu msñi ca'an quiya' hua loo quichen re scuin hua 'in na si'yana a ncuan xu'hue um 'in hua, lo' ca jlyo ti' um si'yana cua' mdiyaan cha' tsu'hue se'en ndi'in um ña'an ntsu'hui cha' culo Ndiose tñan 'in na. ¹² Chcuin' lo'o um sca cha', tsaan nu ntsu'hui cha' cu'ni Ndiose xñan bsya 'in nten chendyu, lyee lati tyijyin nten can' nu ti'i que ña'an nu ti'i ntsu'hui cha' tyijyin quichen Sodoma.

Yuhue' nu caan 'in quichen nu mscuan tloo 'in Jesús

¹³ 'Tnan ca um, 'un nu ndi'in quichen Corazín, lo' 'tnan ca um, 'un nu ndi'in quichen Betsaida, tsala ña'an cha' tnu cua' m'nin tloo um. Cha' cua na m'nin cha' re quichen Tiro lo'o Sidón, cua' s'ni mxilo'o chon' ne' qui'ya ngui'ni ne', lo' ca chcan' loo si'yana ti'i nga'an 'in ne' lo'o ña'an nu nchco' ne' lo'o ña'an nu n'ni ne'. ¹⁴ Can' cha' tsaan nu ntsu'hui cha' cu'ni Ndiose xñan bsya 'in nten chendyu, ne' nu ndi'in quichen Corazín lo'o Betsaida, lyee lati tyijyin can' nu ti'i que ña'an ti'i nu ntsu'hui cha' tyijyin quichen Tiro lo'o Sidón. ¹⁵ Lo' 'un quichen Capernaum, —xque' ti' um si'yana cua' jui xu'hue

um la ni' cuaan, una tiyaa xaa caja nu su'hua 'in um se'en tyijyin um nu ti'i—. ¹⁶ Can' cha' nchgaa nu ton nscan cha' nu chcu' um, ña'an loo cha' ñan nan' ton nscan can', lo' nu xcuan tloo 'in um, 'ñan nan' xcuan tloo can', lo' nu xcuan tloo 'ñan, 'in ñi nu ngua'an tñan 'ñan xcuan tloo can'.

Xa nguila snan yla ntsu'hui tii yu can'

¹⁷ Xa nguila snan yla ntsu'hui tii yu can', ndyijyin ya' tsu'hue ntsu'hui tiquee yu lo' nchcu' yu: Ñi X'nan hua, lo'o cui'in xa'an ncua ja'an 'in hua si'ya cha' cuiya' 'in um. ¹⁸ Mxcuen ñi 'in yu: Cha' ñi 'in um, ti' la ni' cuaan na'an mdyi'o tyu Laxa'an tsaña'an nchca ti' quii' 'in tyi'yu. ¹⁹ Ña'an jan ñi, cua' mdaan cha' cuiya' 'in um si'yana tca lyo' su'hua um 'in cunaan la lo'o xe'en, tlyu la cha' cuiya' re que 'in ta'a cusuun um, lo' a sca ti'i ca 'in um. ²⁰ Una si'i can' cha' ca tsu'hue chu'hui tiquee um, ta si'yana nchca ja'an cui'in xa'an 'in um, cui' ca nu ca tsu'hue chu'hui tiquee um si'yana cua' ngua'an scua nii um la ni' cuaan.

Tsu'hue yu'hui tiquee Jesús

²¹ Xacan' ndyijyin ya' tsu'hue ntsu'hui tiquee Jesús si'ya Espíritu 'in Ndiose, lo' juin ñi: Stina Ndiose, nan' cu'nin tnun 'in um, 'un nu lca X'nan ni' cuaan lo'o loo chendyu re, si'yana msu'hua cutsi' um cha' re 'in nu tiyaa lo'o nu nxque' ti' ndyi'ya la cha' tiyaa, lo' ngulyo scua la um cha' re lo'o nu chin' la cha' 'in. 'Un nu lca Stin, cha' ñi 'in um si'yana cuaña'an nchca ti' um. ²² Nchgaa loo cha' mdyaa Stin cunta 'ñan, nan' nu lca Sñe' ñi, lo' a tucui nu jlyo ti' tucui lcan, cui' ca nu scati Stina Ndiose, cui' cuaña'an a tucui nu jlyo ti' tucui lca

Stina Ndiose, cui' ca nu scan tin, a cunta culyo scua lan cha' re lo'o nu nchca tin'. ²³ Xacan' mxina'an ñi se'en ndon ta'a nda'an ca ñi, lo' ycuí' ñi lo'o yu sca cunta: Tsu'hue ca xu'hue nchgaa nu na'an cha' nu na'an um cua' ñii, ²⁴ si'yana cunen lo'o um sca cha', qui'an 'a yu nu mxiycui' Ndiose 'in cua' s'ni cui' cuaña'an lo'o nu ncua ree, ncua ti' yu ña'an yu cha' nu na'an um cua' ñii, una a na'an yu 'in na, lo' ncua ti' yu quine 'in yu cha' nu ne 'in um cua' ñii, una a ngune 'in yu cha' re.

Cha' tsu'hue nu m'ni yu Samaria

²⁵ Yato'o mdyiton sca yu nu m'ni cha'an cha' 'in lee, lo' mñicha' yu 'in Jesús se'en nu su'hua yu qui'ya 'in ñi, lo' juin yu: 'Un ñi nu lca Bstro, ¿ti ña'an cha' nu tca cu'nin si'yana caja chendyu nu a tsatii 'a ñan? ²⁶ Mxcuen ñi 'in yu: ¿Ña'an ta nchcui' lee can'? ¿Ña'an ta ndyi'ya um cunta 'in na? ²⁷ Xacan' mxcuen yu: —Lo'o nu chcui cusya 'in um tyaa um 'in um 'in Ndiose X'nan um, lo'o nu chcui lca tiquee um, lo'o nchgaa juesa 'in um—, lo'o nchgaa cha' tiyaa 'in um, a cunta —ña'an 'tnan ti' um 'in ta'a nten um tsaña'an n'ni um 'tnan 'in um—. ²⁸ Juin ñi 'in yu: Cui' ña'an ycuí' um, cu'ni um cuaña'an lo' caja chendyu 'in um. ²⁹ Ncua ti' yu suhui yu tloo yu, can' cha' juin yu 'in Jesús: ¿Tucui ca lca ta'an? ³⁰ Xacan' mxcuen Jesús 'in yu: Sca yu qui'yu mdo'o yu Jerusalén nguiaa yu nde quichen Jericó, tucueen nguiaa yu can' mdo'o yu cunan nu yjui ti'in 'in yu, ngulyaa na 'in yu, lo' mxnu sti yu 'in ña'an nchca ti' sca yu ngujui. ³¹ Yato'o tucueen can' nguiaa sca yu nu ntsu'hui cunta 'in laa, una xa na'an yu 'in nu su can' mdijin ti yu.

³² Cui' cuaña'an lo'o sca yu Leví nu nda yaa' cha' 'in laa, mdijin tucueen can', xa na'an yu 'in nu su can' ticui' mdijin ti yu. ³³ Cui' cuaña'an mdijin sca yu Samaria, una xa na'an yu 'in nu su can' cui' xaa mña'an 'tnan ti' yu 'in. ³⁴ Mdiyaa yu se'en su, msu'hua yu ceite lo'o vino se'en ti'i can', lo' nguxen yu te' 'in na, xacan' mscuen yu 'in chon' burru 'in yu, lo' ya xnu yu 'in sca na'an se'en ntsu'hui cha' cu'ni cunta ne' 'in. ³⁵ Xca tsaan can' xa cua' tyi'o yu tsaá yu, mxnu yu tucua tñi plata 'in nu ndi'in na'an can', lo' juin yu 'in: Cu'ni um cha' tsu'hue cu'ni cunta um 'in yu ti'i re, lo' cha' nducua la tñi culyijyi um si'ya yu, nan' xu'huan lyiyan' 'in na xa nde xitucuin. ³⁶ ¿Ti ña'an ta ta'a snan yu re lca ta'a yu nu m'ni lyi'o yu cunan 'in can'? ³⁷ Mxcuen yu 'in ñi: Cui' yu nu m'ni cha' tsu'hue lo'o can'. Xacan' juin Jesús 'in yu: Yaa um, lo' ticui' cuaña'an cu'ni um.

Yaa Jesús se'en ndi'in Marta lo'o María

³⁸ Yato'o mdo'o Jesús nguiaa ñi, mdiyaa ñi sca quichen lyo' ti, can' ndi'in sca ne' cuna'an naan Marta nu ncuan xu'hue 'in ñi. ³⁹ Ndi'in sca ta'a ngula ne' naan María, can' nu yten tucua cui' ti se'en nducua Jesús si'yana ton nscan cha' nu nchcui' ñi. ⁴⁰ Una Marta can' lyee la ntsu'hui yuhue ti' tñan nu ndi'in tuquii', xacan' yaa se'en nducua ñi lo' juin 'in ñi: Ñi X'nan hua, ¿ta a nduhue ti' um tsala ña'an tñan mxnu ta'an 'ñan? Chcui' um lo'o si'yana ta yaa' 'ñan. ⁴¹ Una mxcuen Jesús 'in: Marta, Marta, ta lyee 'a nsu'hua yuhue ti' tiquee si'ya scasca tñan ngui'ni. ⁴² Ntsu'hui sca cha' nu ndon loo lati, can' nu ngulohui María, lo' a tucui nu tca lyaa cha' can' 'in.

11

Ngulo'o Jesús ña'an chcuí' lyi'o jun 'in Ndiose

¹ Yato'o sca tsaan Jesús nchcuí' lyi'o ñi 'in Ndiose sca se'en, xa mdyi ycui' ñi juin sca yu ta'a nda'an ñi lo'o ñi: Ñi X'nan hua, culo'o um 'in hua ña'an ntsu'hui cha' chcuí' lyi'o hua 'in Ndiose, tsaña'an ngulo'o yu Xuhua 'in ta'a mda'an yu. ² Xacan' juin ñi 'in nchгаа yu can': Xa chcuí' lyi'o um 'in Ndiose ndeña'an chcuí' um: Ndiose Sti hua, 'un nu nducua ni' cuaan, scati um ntsu'hui cha' cu'ni tnu hua 'in um. Nchca ti' hua si'yana tsatlyu culo um tñan 'in hua. Cu'ni um ña'an nu nchca ti' um loo chendyu re tsaña'an ngui'ni um la ni' cuaan. ³ A cunta taa um na nu cunajo'o 'in hua cunda scaa tsaan. ⁴ Cu'ni um cha' tlyu ti' 'in hua lo'o qui'ya ngui'ni hua, si'yana cuaña'an ngui'ni hua cha' tlyu ti' 'in nchгаа nu ngui'ni cha' ngunan' lo'o hua. A taa um ya' sten cha' ngunan' tiquee hua, cui' ca nu culo tso' um 'in hua sii' cha' ngunan' can'. ⁵ Lo' ti' juin la ñi 'in yu: Cha' ndi'in sca ta'a tsu'hue um, lo' tiyaa um se'en ndi'in can' tlu'hue tla, lo' chcuí' um lo'o can': Jñan sca cha' tsu'hue 'in, taa snan ti jaslya 'ñan, ⁶ si'yana sca yu ta'a tsu'hue ntsu'huin tca mdiyaan yu se'en ndi'in, lo' a sca na ndi'in 'ñan taan cu yu. ⁷ Cha' ti' la ña'an xcuen yu 'in um: Ñi cha' ljian taa cha' nsin' ti' 'ñan, ta a jlyo ti' cua' nchcun tuna'an 'ñan, cua' ljan' lo'o nu xuhue ti 'ñan, a tca tyitucuin taan na nu nchca ti'. ⁸ Una cunen lo'o um sca cha', si'i si'yana lca can' ta'a tsu'hue yu ta can' cha' tyitucui yu lo' taa yu nchгаа na nu njñan can', cui' ca nu si'yana ndaja ti yu ndon taa can' cha' nsin' ti' 'in yu. ⁹ Can' cha' chcuin' lo'o um sca cha': Jñan um na

nu nchca ti' um lo' caja na 'in um, quia nan um cha' can' lo' quija lyoo na 'in um, chcuí' um lo' caja nu sla tuna'an 'in um. ¹⁰ Si'yana nchgaa nu njñan sca cha', a s'ni ndyijyi na 'in, lo' nu ndiya nan cha' can', a s'ni quija lyoo na 'in, lo' nu nchcuí', a s'ni ndyijyi nu sla tuna'an 'in. ¹¹ Tsaña'an nguiaa cha' 'in um lo'o sñe' um, ¿ta xtyi ti' um taa um sca quee 'in can' cha' na jñan sca jaslya 'in um? Uta cha' jñan can' sca cula 'in um, a xtyi ti' um taa um sca cunaan 'in can'. ¹² Uta cha' jñan can' sca scuhue cutu 'in um, a xtyi ti' um taa um sca xe'en 'in can'. ¹³ Cha' 'un lca um sca nten nu nducun', una jlyo ti' um ndaa um na nu tsu'hue 'in sñe' um, ña'an la ca Ndiose, ñi nu lca Sti um nu nducua ni' cuaan, ntsu'hui cha' taa ñi Espíritu nu Luhui 'in ñi 'in nchgaa nu njñan 'in ñi.

Ycui' Jesús cha' 'in cui'in xa'an

¹⁴ Yato'o ngulo Jesús sca cui'in xa'an nu cua' mxnu cu'un 'in sca yu qui'yu, lo' xa mdyi'o cui'in xa'an can' 'in yu mdyisnan ycui' yu, lo' ndyijyin ya' yuhue ti' nten can'. ¹⁵ Una scasca ne' mdyisnan nchcuí' ne': Si'ya cha' cuiya' 'in Beelzebú, x'nan cui'in xa'an, can' cha' nchca 'in yu re ndlo yu cui'in xa'an nu ntsu'hui 'in nten. ¹⁶ Ntsu'hui nu mjñan 'in ñi si'yana cu'ni ñi sca cha' nu tnu lo'o cha' cuiya' 'in Ndiose, se'en nu caja ña'an su'hua ne' qui'ya 'in ñi. ¹⁷ Una ngu'ya ñi cunta ña'an cha' nu nda'an tiquee ne', lo' juin ñi: Sca quichen tnu tsatii cha' 'in na cha' tyisnan xuun na lo'o ticui' ta'a na, cui' cuaña'an sca na'an cha' tyisnan xuun ne' lo'o ticui' ta'a ne', tsato'o tyi'o tso' ta'a ne'. ¹⁸ A cunta Laxa'an cha' tyisnan xuun can' lo'o ticui' ta'a, ¿ta tca tsa quiñan

can' culo tñan xacan'? Lo' 'un nchcui' um si'yana lo'o cha' cuiya' 'in Beelzebú ndlon cui'in xa'an nu ntsu'hui 'in nten. ¹⁹ Cha' nan' ndlon cui'in xa'an lo'o cha' cuiya' 'in Beelzebú, una tso' 'in ta'a nda'an um, ¿la mdo'o cha' cuiya' nu ndlo can' cui'in xa'an cha' na can'? Can' nu ntsu'hui cha' cu'ni cuiya' cha' 'in um. ²⁰ Una cha' nan' ndlon cui'in xa'an lo'o cha' cuiya' 'in Ndiöse, ca cuiya' ti' um si'yana Ndiöse cua' ndlo ñi tñan lja um. ²¹ Sca yu qui'yu nu ngula ti', cha' tyon tiyaa yu lo'o na nu culaa 'in yu, a sca ca se'en ndi'in yu. ²² Una cha' tiyaa sca nu lyeé la ngula ti', cu'ni can' canan 'in yu lo' lyaa can' na nu nducua tloo yu culaa 'in yu, lo' cutsa can' nchgaa na nu ndi'in 'in yu. ²³ Nu a nguiaa tso' 'ñan, can' nu lca ta'a cusuun, lo' nu a nda yaa' quio' tñan 'ñan, nde njlyo can' 'in na.

Xiya' nxitucui cui'in xa'an se'en mdo'o

²⁴ Xa ndyi'o cui'in xa'an nu ntsu'hui 'in nten, nda'an nan can' se'en tyi'in sca se'en ngutyi. Lo' si'yana a ndyijyi se'en tyi'in ndeña'an ñan ti': Xitucuin nde na'an se'en mdo'on. ²⁵ Xa quila can' se'en mdi'in, quija lyoo 'in na si'yana cua' ncuana, cua' lca ncuana tsu'hue na. ²⁶ Xacan' tsa nan cha cati cui'in xa'an nu nducun' lati que ña'an ycuí, lo' tsatlyu sten ni' cusya 'in ne', lo' nde lyeé lati cu'ni lji'o cui'in xa'an can' 'in ne' que ña'an ti' culoo.

Cha' 'in nu ntsu'hui xu'hue tloo Ndiöse

²⁷ Lja nchcui' Jesús cha' re, mdo'o ycuí' cueen sca ne' cuna'an lja nten qui'an can': Tsu'hue ca xu'hue ne' cuna'an nu m'ni cha' ncuana cune' um, nu mdaa yti' um. ²⁸ Xacan' mxcuen ñi 'in ne': Tsu'hue la

xu'hue nu ndon nscan cha' 'in Ndiose lo' nducua tñan 'in na.

Nten nducun' lca nu njñan cha' nu tnu

²⁹ Tsa nducua qui'an la nten ndiyo' ti'in ne' se'en ndon ñi, lo' ndeña'an ycuí' ñi: Ta nten nu ndi'in loo chendyu re nducun' ne', njñan ne' scasca cha' nu tnu, una a ntsu'hui cha' ña'an ne' cha' nu cuaña'an, tsaloo ti cha' nu mda'an ycuí' Jonás ntsu'hui cha' ña'an ne'. ³⁰ Tsaña'an msu'hua tiyaa Ndiose 'in quichen Nínive lo'o cha' nu ycuí' Jonás, cui' cuaña'an nsu'hua tiyaa ñi 'in ta nten nu ndi'in cua' ñii si'ya cha' 'in Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan. ³¹ Ne' cuna'an 'in ree nu mdo'o se'en lca Arabia, tyiqui'o ne' tiyaa xaa tsatlyu lo'o ta nten ndi'in re xa ca xñan bsya 'in ne', culo qui'ya ne' 'in nten re si'yana tijyo' mdo'o ne' se'en nu quine 'in ne' cha' tiyaa 'in yu Salomón, una lja na re ndon sca un ndon loo lati que 'in Salomón. ³² Ticui' cuaña'an lo'o ne' Nínive, ntsu'hui cha' tyiqui'o ne' tsatlyu lo'o ta nten ndi'in re xa ca xñan bsya 'in ne', culo qui'ya ne' 'in nten re si'yana lo'o cha' nu ycuí' Jonás mxilo'o chon' ne' qui'ya m'ni ne', una lja na re ndon sca nu ndon loo lati que 'in Jonás.

Ca na sca xaa 'in nten chendyu

³³ A tucui nu su'hua cutsi' sca quii' uta su'hua 'in na ni' cuiya' mblya, cui' ca nu tyi'in tyaa 'in na cuaan si'yana tu'hui na xaa 'in nu sten ña'an can'. ³⁴ Quiloo um ndaa na xaa 'in um, lo' cha' tsu'hue xaa quiloo um ti' ña'aan um mtsa'an yu'hui um lo'o xaa can', una cha' a tsu'hue xaa quiloo um, cui' cuaña'an tla yta cha' tiyaa 'in um. ³⁵ Xñi um cunta si'yana a chca xaa cua 'in um tla yta. ³⁶ Cha' ti'

ña'aan um mtsa'an yu'hui um lo'o xaa, lo' a la 'a ti' tla yta loo chendyu 'in um, lca um chacui' xaa tsaña'an nchca ti' sca quii' nu tsu'hue ña'an xaa 'in.

Tla cha'ycui' Jesús lo'o ne' fariseo lo'o ne' escriba

³⁷ Xa mdyi ycui' Jesús cha' can', sca yu fariseo mjñan yu cha' tsu'hue cha' tsa ycu tlya ñi lo'o yu, lo' ña'aan yten ñi ña'an can' yten tucua ñi tu'hua msa.

³⁸ Una yuhue 'a ti' yu fariseo si'yana a culo nducua ngunan' ñi. ³⁹ Una juin Ñi X'nan na 'in yu: 'Un ne' fariseo, tsa nde chon' ti vaso lo'o qui'nan nji'an um, una nde ni' cusya 'in um mtsa'an yu'hui cha' jñan ti' lo'o cha' nducun'. ⁴⁰ 'Un ne' lye' ti', ¿ta si'i nu mtñan nde chon' vaso can' lca nu mtñan nde ni' na? ⁴¹ Cha' cua na tca taa um sca lcuan nu tyi'o ni' cusya 'in um, nchgaa cha' luhui 'in um xacan'.

⁴² 'Tnan ca um, 'un ne' fariseo, si'yana hasta lo'o scasca na quixin' ndaa um tsachin' ti 'in Ndiose, lo'o menta nu xityi'i, lo'o ruda, una a nsu'hua loo um cha' nu ñi 'in Ndiose lo'o cha' tsu'hue 'in ñi. Cu'ni um nchgaa cha' re, una a jlya ti' um cha' nu ndon loo lati nu nga'an cha' cu'ni um. ⁴³ 'Tnan ca 'un ne' fariseo, si'yana se'en n'ni tnu na 'in Ndiose lye lca tiquee um hcua um loo yca xlya se'en nchcua nten nu ndon loo, lo' tsu'hue ntsu'hui tiquee um xa ndijiyi nu nhcui' cha' 'in um lo'o suun ña'an se'en nchca quiya'.

⁴⁴ 'Tnan ca 'un ne' fariseo lo'o ne' escriba, 'un nu a ñi ndi'in cha' 'in, nguiaa cha' 'in um tsaña'an nchca ti' sca cuaa nu a chcan' su, lo' nchgaa nten nu ndijin chon' can' a jlyo ti' ne' la ndlo' su'hua ne'. ⁴⁵ Xacan' mdo'o xcuen sca yu nu ngui'ni cha'an cha' 'in lee, lo' juin yu: 'Un ñi nu lca Bstro, cha' nu nhcui' um cua

lo'o 'in hua m'ni lo'o na. ⁴⁶ Mxcuen ñi 'in yu: Cui' cuaña'an 'un nu ngui'ni cha'an cha' 'in lee, 'tnan ca um, si'yana nxi 'ya um yu'hua ti'in 'in nten nu a nchca cui'ya ne', una cha' nu 'in um, ñi sca loyaa' ti um lo' a ngui'ni ca'an 'in na. ⁴⁷ 'Tnan ca 'un nu ngui'ni chu'hue cuaa se'en mtsi' yu nu mxiycui' Ndiose 'in cua' s'ni, yu nu ngujui yaa' nten cula 'in um. ⁴⁸ Nchca chcan' ña'an si'yana sca cha' ti 'in um lo'o nten cula 'in um, si'yana can' nu yjui 'in yu, lo' 'un ngui'ni chu'hue um se'en mtsi' yu. ⁴⁹ Can' cha' juin Ndiose lo'o cha' tiyaa 'in ñi: Nde ca'an tñan 'in nu xiycuin' 'in, a cunta lo'o nu chcui' cha' tsu'hue 'ñan lo'o nten, ntsu'hui can' caja nu kujui 'in lo' ntsu'hui nu xitijin ne' 'in nu ti'i, ⁵⁰ can' cha' ta nten ndi'in re ntsu'hui cha' tyaa ne' cunta 'ñan si'ya tne nu nguilo 'in nchgaa yu nu mxiycuin' 'in cua' s'ni ti' xa nu mdyisnan suun chendyu re, ⁵¹ ti' tne nu mslo ne' 'in Abel lo' m'ni tyii ne' cha' re lo'o Zacarías, yu nu yjui ne' 'in tlu'hue la lyiya' se'en ndiquin tucua 'ni lo'o tulaa can'. Cunen lo'o um sca cha' si'yana ta nten re ntsu'hui cha' tyaa ne' cunta si'ya cha' can'. ⁵² 'Tnan ca 'un nu ngui'ni cha'an cha' 'in lee, si'yana nducui ndijin um se'en nu qui'ya ne' cunta cha' 'in Ndiose, ñi ycui' um lo' a nguiten um, lo' a ndaa um ya' sten xca tucui. ⁵³ Xa mdyi ycui' ñi cha' re, ne' escriba lo'o ne' fariseo ycuen tique' ne' lo' mdyisnan mñicha' ne' 'in ñi scasca cha' nu tucui, ⁵⁴ ña'an ca si'yana su'hua ne' qui'ya 'in ñi lo'o cha' nu chcui' ñi.

12

Cha' cuiñi 'in ne' fariseo

¹ Lja xacan' nguio' ti'in tyun mii nten se'en nguilyu Jesús, nu hasta lo'o nsta su'hua ta'a ne', lo' culo nducua la mdyisnan ycui' ñi lo'o yu ta'a nda'an ñi: Xñi um cunta 'in um lo'o cha' nu nchcui' ne' fariseo, si'yana a ñi ndi'in cha' 'in ne'. ² A sca na nu nchca cunan ti, ta a chcan' loo na, uta sca cha' nu nchca cutsi', ta a tyi'o scua la na. ³ Can' cha' nchgaa cha' nu ycui' um se'en tla yta, a s'ni caja nu culyo scua la 'in na tiyaa xaa, cui' cuaña'an lo'o cha' nu ycui' cunan ti um se'en ntsu'hui nchcun um, a s'ni tyi'o yne cha' can' lja nten. 'In Ndiose ntsu'hui cha' cutsen na ⁴ Cunen lo'o um sca cha', 'un nu lca ta'a tsu'huen: A cutsen um 'in nten ta si'yana kujui ne' 'in um una a tca cu'ni ne' ti'i lo'o cusya 'in um. ⁵ Una quitsan' 'in um tucui ca 'in ntsu'hui cha' cutsen um: Cutsen um 'in ñi nu tca kujui 'in um lo' su'hua cusya 'in um loo quii', nu cha' ñi cunen lo'o um, can' ñi nu ntsu'hui cha' cutsen um 'in. ⁶ ¿Ta si'i lo'o tucua tñi suhue ti nxi'i ne' tsa ca'yu quiñi? Siya' cuaña'an, cunda scaa 'in ntsu'hui Ndiose cunta 'in 'in. ⁷ Hasta lo'o quichan' que um, cua' lca ncua na 'in ñi. Can' cha' a su'hua um cha' tiquee um, si'yana 'un lyee la ntsu'hui lyoo um que 'in qui'an la quiñi.

Cha' 'in nu a nxijyi'o ti' lo'o Jesús

⁸ Cunen lo'o um sca cha', nchgaa nu a nxijyi'o ti' chcui' si'yana tso' 'ñan nguiaa, cui' cuaña'an nan', Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan, a xijyi'o tin' lo'o can' tloo angujle 'in Ndiose. ⁹ Una nu nchcui' si'yana a ndyu'hui lyoo 'ñan, cui' cuaña'an tloo angujle 'in Ndiose caja nu xcuan tloo 'in can'. ¹⁰ Nchgaa nu chcui' cha' ti'i 'in Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan, ti' ntsu'hui cha' tlyu ti' 'in can', una nu chcui' ca'an 'in Espíritu nu Luhui 'in Ndiose, a

chu'hui 'a cha' tlyu ti' 'in can'. ¹¹ Xa tsa lo'o ne' 'in um tloo nu cu'ni cuiya' cha' 'in um se'en ngui'ni tnu ne' judio 'in Ndiose, uta tloo bsya, ta tloo bsya tnu, a su'hua um cha' tiquee um ña'an chcui' um uta ña'an xcuen um 'in ne', ¹² si'yana ticui' xaa can' taa Espíritu nu Luhui 'in Ndiose cha' nu chcui' um.

Cha' 'in yu cuilyiya' nu tiji nan

¹³ Xacan' mdo'o ycui' sca nu ntsu'hui lja nten qui'an can': 'Un ñi nu lca Bstro, chcui' um lo'o yu ta'an si'yana taa yu tsa tlu'hue tñan nu nguinu 'in yu 'ñan. ¹⁴ Mxcuen ñi 'in yu: Ña'an jan ñi, a tucui nu ngulo ton 'ñan si'yana can bse lo' cutsan yuu 'in um. ¹⁵ Mdyisnan ycui' ñi lo'o nten can': Xñi um cunta si'yana a sten scasca cha' xque' ni' cusya 'in um, si'yana chendyu 'in nten a ljaan na tso' 'in cha' cuilyiya'. ¹⁶ A cunta mdi'in tyaa ñi sca cha' lo' juin ñi: Ndi'in sca yu cuilyiya', lo' tsu'hue 'a ncuatñan na nu yta yu. ¹⁷ Ñan ti' yu xacan': ¿Ña'an ta ca ñii, lo' a nducua se'en tlyu la quio' yu'hui na nu ntsu'hui cha' xon'? ¹⁸ Lo' juin yu: Ndeña'an cu'nin, xcan nchgaa na'an suhue ti re lo' cu'nin cha' tsa' nu tnu la, can' xu'hua se'en nchgaa na 'ñan lo'o na nu ntsu'hui cha' xon'. ¹⁹ Ndeña'an ñan tin': Tsala ña'an qui'an cha' cuilyiya' nu cua' ndi'in 'ñan, ta loo na 'ñan tyun yjan, can' cha' cua' ñii xitñan', cun lo' co'on, cuaña'an ca tsu'hue chu'hui tiqueen. ²⁰ Una Ndiose juin 'in yu: ¿Ta tiji 'a nan? Tla re ñii caan nu chcuan cunta cusya 'in, ¿lo' ti nu ta quinu lo'o nchgaa na nu cua' mxu'hua se'en? ²¹ Cuaña'an ndiyato'o lo'o nu nso' ti'in cha' cuilyiya' loo chendyu re, una ti'i ña'an 'in can' lo'o tso' nu 'in Ndiose.

A su'hua na cha' nduhue ti' tiquee na

²² Xacan' juin ñi 'in yu ta'a nda'an ñi: Can' cha' nchcuin' lo'o um cha' re: A su'hua um cha' nduhue ti' tiquee um lo'o na nu cunajo'o 'in um, lo' ñi lo'o ste' um. ²³ Si'yana ntsu'hui lyoo la chendyu 'in um que 'in cha' nchcu, cui' cuaña'an ntsu'hui lyoo la um que 'in ste' um. ²⁴ Xñi um cunta ña'an ndi'in cha' 'in sca quiñi, a ntya 'in jyaan, a sca na nxo' 'in, lo' a la ndyi'in se'en na 'in 'in, una Ndiose nxicu 'in 'in. ¿Ta si'i lyee la ntsu'hui lyoo um que 'in quiñi? ²⁵ Siya' lyee la nsu'hua um cha' nduhue ti' tiquee um, ¿ta tca ta yaa' cha' can' 'in um culo um xca lii scun um? ²⁶ Cha' a nchca 'in um cu'ni um nducuii cha' nu suhue la re, ¿ñi cha' ntsu'hui yuhue ti' um nchgaa la ña'an cha'? ²⁷ Xñi um cunta sca yca quee nducua ni' quixin', a n'ni na tñan, a la nxcuan ste' na, una cunen lo'o um sca cha', tsala ña'an cuilyiya' ncu yu ree Salomón, una a yco' yu te' tsu'hue ña'an tsaña'an quee cua. ²⁸ Cha' cuaña'an nxico' Ndiose 'in quixin' cua, cua' ñii tsu'hue ña'an na, una quiaa cua' nguinan' na lo' tsa na loo quii', ¿ña'an la ca 'un, cha' cua na tca tsa qui'an ti' um? ²⁹ Can' cha' 'un a nchca cha' chu'hui yuhue ti' um si'ya na nu cunajo'o 'in um, lo' ñi a tyi'an lu'un ti' um si'ya cha' can'. ³⁰ Si'yana chon' nchgaa cha' re nchcua quiloo nten chendyu, una ñi nu lca Sti um cua' jlyo ti' ñi nchgaa cha' nu 'ni 'in um. ³¹ Cui' ca nu quia nan um 'in Ndiose lo' tucua um tñan cha' nu nchcui' ñi, lo' cui' ñi su'hua yaa' ñi 'in um lo'o nchgaa cha' re.

Xo' ti'in na cha' cuilyiya' la ni' cuaan

³² 'Un nu lca slya' 'ñan, siya' chin' ti um, una a cutsen um si'yana Ndiose lo'o nu chcu lca tiquee ñi cua' mdaa ñi cha' cuiya' qui'ni ca'an 'in um se'en ndlo ñi tñan. ³³ Can' cha' kujui' um na nu ndi'in 'in um, lo' ta yaa' um 'in nu ti'i ña'an chendyu 'in, cuaña'an xo' ti'in um cha' cuilyiya' nu a ntsu'hui 'a cha' tyii, lo' tyi'in na 'in um tsala xaa la ni' cuaan, se'en nu a ntsu'hui cha' sten yu cunan, lo' ñi a tca sta 'ni 'in na. ³⁴ Si'yana se'en ndi'in cha' cuilyiya' 'in um, can' nchca cusya 'in um.

Cha' 'in nguso nu ndon tiyaa nchgaa xaa

³⁵ Tyon tiyaa um, scan' um sii' um lo' yaa' um chcu sca quii' ndiquin, ³⁶ lo' cu'ni cha'an um ña'an cha' 'in nguso nu ndon tiyaa cha' ñi xaa quila x'nan nu nguiaa se'en ndyija cuilyi'o ne', si'yana ña'an quila can' cun' tuna'an, lo' sla yu nguso can' 'in na. ³⁷ Tsu'hue ca xu'hue nchgaa yu nguso nu ndon tiyaa xa quila x'nan. Nu cha' ñi cunen lo'o um, x'nan yu nguso can' scan' tsu'hue sii', cu'ni cha' chcu yu nguso can' tu'hua msa, lo' tyisnan su'hua na cu yu. ³⁸ Siya' quila can' tlu'hue tla uta nde cua' ljyaan xaa, lo' cha' ti' quija lyoo yu ndon tiyaa yu, tsu'hue ca xu'hue yu nguso can'. ³⁹ Una ca cuiya' ti' um cha' re: Cha' cua na ca jlyo ti' ne' ñi braa caan yu cunan, cua' lca ndon tiyaa ne', lo' a taa ne' ya' sten yu se'en ndi'in ne'. ⁴⁰ Cui' cuaña'an 'un, tyi'in tiyaa um, si'yana Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan quiaan ñi lja nu a sca cha' ntsu'hui tiquee um.

Cha' 'in nguso nu a ncuaja'an 'in x'nan

⁴¹ Yu Tyo can' mdo'o ycui' yu: Ñi X'nan hua, ¿ta ycui' um cha' re si'ya huare' ti, uta si'ya nchgaa la

tucui? ⁴² Juin Ñi X'nan na: ¿La quiija lyoo sca nguso nu ñi ndi'in cha' 'in lo' tiyaa, nu chu'hui cunta na'an 'in x'nan, lo' tsu'hue cu'ni co'o nchgaa la ña'an nguso can'? ⁴³ Tsu'hue ca xu'hue nguso can' cha' cuaña'an ngui'ni yu xa quila x'nan yu. ⁴⁴ Nu cha' ñi cunen lo'o um, x'nan tñan can' xnu nchgaa la ña'an tñan 'in yu yaa' nguso can'. ⁴⁵ Una cha' yu nguso can' quiñan ti' yu: Ñi x'nan a quila ñi cui' xaa. Lo' cha' tyisnan cu'ni lyi'o 'tnan 'in nchgaa nguso can', tyisnan cu yu lo' co'o yu, a cunta ca cu'hui yu, ⁴⁶ lo' tsati ntyin quila x'nan yu lja nu a sca cha' ntsu'hui ti' yu, xacan' lye xitijin can' 'in yu nu ti'i, lo' su'hua 'in yu loo quii' se'en ntsu'hui nu lye' ti'. ⁴⁷ Sca nguso nu cua' jlyo ti' cha' nu nchca ti' x'nan, lo' cha' a ndon tiyaa, ñi a nducua tñan cha' nu nchca ti' x'nan, can' nu lye ntsu'hui cha' tyijyin nu ti'i. ⁴⁸ Una sca nguso nu a jlyo ti' cha' nu nchca ti' x'nan, siya' tnan' can' nde'en la cha', jo'o ti tyijyin can' nu ti'i, si'yana tsalca nu qui'an la jui 'in, cui' cuaña'an qui'an la tyaa can', lo' tsalca nu qui'an cunta mchcuan, cuaña'an qui'an la cunta tyaa can'.

Nten ntsu'hui cha' tyi'in cusuun ne' si'ya Jesús

⁴⁹ Nan' ljyaan si'yana xiqui'on quii' loo chendyu re, ¿lo' ña'an la ta nchca tin', ta si'i cua' ndiquin na? ⁵⁰ Una ntsu'hui cha' tijin sca nu ti'i tnu, lo' lu'un 'a tin' tsaya' nu tsato'o cha' re. ⁵¹ ¿Ta ñan ti' um ljyan lo'on cha' tsu'hue nu xiti'in tsu'hue 'in nten chendyu? Chcuin' lo'o um si'yana si'i na, cui' ca nu cha' cusuun lca na. ⁵² Ti' cua' ñii nu tsa nde loo re, cha' cusuun tyisnan scasca na'an. Se'en ndi'in ca'yu nten, snan can' xuun lo'o tucua, lo' tucua

can' xuun lo'o snan. ⁵³ —Sti can' xuun lo'o ticui' sñe', lo' cuaña'an cu'ni sñe' yu lo'o yu, a cunta jyi'an can' xuun lo'o ticui' sñe', cui' cuaña'an cu'ni sñe' ne' lo'o ne', jyi'an laa ne' xuun lo'o ticui' sñe' xen, lo' nu lca xen can' xuun lo'o jyi'an laa—.

Cha' 'in nten nu a ndyi'ya cunta cha' nu nchca

⁵⁴ Ti' ycu' la ñi lo'o nten can': Xa ña'an um si'yana lye ndla ti' xaa luhua' se'en nguiaa cucha, nchcui' um si'yana qui'ya quio, lo' cuaña'an ndiyato'o na. ⁵⁵ Xa nxcua cui'in nu ndyi'o se'en lca sur, nchcui' um si'yana ca tique' cuaan, lo' cuaña'an ndiyato'o na. ⁵⁶ ¡'Un lca um nten nu cuiñi! Ndyi'ya um cunta cha' nu nchca ni' cuaan lo'o loo chendyu re, ¿lo' ñi cha' ta a ndyi'ya um cunta cha' nu na'an tloo um cua' ñii?

Cu'ni chu'hue um cha' 'in um lo'o ta'a cusuun um

⁵⁷ ¿Ñi cha' a ndlohui um cha' nu tsu'hue lati? ⁵⁸ Xa tsa'a um lo'o ta'a cusuun um tloo bsya, ti' tucueen nguiaa ti' um cu'ni chu'hue um cha' 'in um lo'o can', si'yana a tsa lo'o can' 'in um lo'o juesa la tloo bse, lo' yu bse can' tyaa yu cunta 'in um yaa' silyiya, lo' tsato'o su'hua yu 'in um na'an chcu'an. ⁵⁹ Cunen lo'o um sca cha', a tyi'o um na'an chcu'an can' cha' a su'hua lyiya' um nchgaa cunta nu nducui ncha'an 'in um.

13

Tsato'o quinan' nu a xilo'o chon' qui'ya 'in

¹ Lja xacan' mdo'o ycu' tucua snan yu nu mtsa' 'in Jesús tsaña'an mxitiya' tne ne' galilea lo'o tne 'ni, xa nu m'ni yu Pilato cha' ngujui tucua snan ne' lja ndiquin tucua ne' 'ni tloo Ndiose. ² Mxcuen Jesús

'in yu: Cha' nu yato'o 'in ne' Galilea can', ¿ta ñan ti' um si'yana lyee la nducui yu qui'ya que nchgaa la ña'an ta'a Galilea ne'? ³ Cunen lo'o um si'yana si'i na, una cha' 'un a xilo'o chon' um qui'ya ngui'ni um, ticui' scaña'an ti quinan' um lo'o ne'. ⁴ Uta lo'o 'tñuxnan yu nu ngujui nu mscua 'ni torre Siloé 'in, ¿ta ñan ti' um si'yana lyee la nducui can' qui'ya que nchgaa la ña'an nten nu ndi'in Jerusalén? ⁵ Cunen lo'o um si'yana si'i na, una cha' 'un a xilo'o chon' um qui'ya ngui'ni um, ticui' scaña'an ti quinan' um lo'o yu.

Cha' 'in yca higo un a ndyi'yu mti

⁶ A cunta mdi'in tyaa ñi sca cha' lo'o nten can', lo' juin ñi: Sca yu qui'yu ndi'in sca yuu se'en nducua ti uva 'in yu, can' nducua sca yca higo, ya na'an yu cha' lyi'yu mti na una a jui na 'in yu. ⁷ Lo' juin yu 'in nu ntsu'hui cunta se'en can': Ña'an jan ñi, cua' nchca snan yjan nda'an nan mti loo yca re, una a ndyi'yu na, tsu'hue lati xi'yu na si'yana cua cha' ti nducua na. ⁸ Xacan' mxcuen yu nu ntsu'hui cunta se'en can': Ñi x'nan, tyaa um ya' chcua na siya' xca yjan ti, lo' xo' ca'an yuu suun na lo' su'huan yuu cuti 'in na. ⁹ Cha' tyisnan cui'yu na, tsu'hue, lo' cha' a cui'yu na tca xi'yu na.

M'ni chca Jesús 'in sca ne' cuna'an tsaan nu nx-itñan' ne'

¹⁰ Yato'o sca tsaan nu nxitñan' ne', ndlo'o Jesús 'in nten se'en ngui'ni tnu ne' 'in Ndiose, ¹¹ can' nducua sca ne' cuna'an nu nguinu xincun si'ya cui'in, lo' cua' ntsu'hui 'tñuxnan yjan a nchca 'a quiñi ton ne'. ¹² Xa na'an Jesús 'in ne', msi'ya ñi 'in ne' lo' juin ñi: Ne' cuna'an, cua' mdo'o laa lo'o

quicha nu ntsu'hui 'in. ¹³ Mdi'in tyaa ñi yaa' ñi 'in ne' cuna'an can', cui' xaa nguñi ton ne' lo' m'ni tnu ne' 'in Ndiose. ¹⁴ Una yu nu ntsu'hui cunta se'en can', ycuen tique' yu si'yana m'ni chca Jesús 'in ne' cuna'an can' tsaan nu nxitñan' ne', lo' juin yu 'in nten can': Scau tsaan ntsu'hui cha' cu'ni na tñan, lja xacan' tca caan um si'yana chca um, una si'i tsaan nu nxitñan' na. ¹⁵ Xacan' mxcuén Ñi X'nan na 'in yu: 'Un nu cuiñi cua, ¿ta si'i cunda scaa um ndyi'an taa um tyi'a co'o 'ni 'in um siya' tsaan nu nxitñan' na? ¹⁶ Ne' cuna'an re ticui' ta nten 'in Abraham lca ne', cua' nguiaa 'tñuxnan yjan nsñi su'hua yaa' Laxa'an 'in ne'. Tsaña'an nu mchcan' ne', ¿ta a ntsu'hui cha' cuiya' caja nu xtin' 'in ne' siya' tsaan nu nxitñan' na? ¹⁷ Xa ycuí' ñi cha' re mxijyi'o ti' nchgaa nu ti'i ti' 'in ñi, una ña'aa quichen ne' tsu'hue ntsu'hui tiquee ne' si'ya scasca cha' nu tnu ngu'ni ñi.

Cha' 'in mti mostaza

¹⁸ Lo' ti' juin la ñi 'in nten can': ¿Ti ña'an ta cha' tca tyi'in tyaan lo'o um si'yana tca qui'ya um cunta ña'an ntsu'hui cha' culo Ndiose tñan 'in nten? ¹⁹ Nguiaa cha' can' tsaña'an nguiaa cha' 'in mti mostaza nu ya yta sca yu qui'yu loo jyaan 'in yu, cui' xaa mducua na lo' tlyu ylo na, hasta lo'o quiñi msu'hua ten 'in lja stan' na.

Cha' 'in suun jaslya

²⁰ Xiya' mxitucui ñi ycuí' ñi: ¿Ti ña'an ta cha' tca tyi'in tyaan lo'o um si'yana tca qui'ya um cunta ña'an ntsu'hui cha' culo Ndiose tñan 'in nten? ²¹ Nguiaa cha' can' tsaña'an nguiaa cha' 'in suun jaslya nu mxitiya' ne' cuna'an 'in na lo'o snan cuiya' quita, lo' ña'aa na mchcuén na.

Cha' 'in tuna'an nu lu'hui

²² Tucueen nguiaa Jesús quichen Jerusalén mdi-jin ñi scasca quichen tnu lo'o quichen suhue ti, lo' ndlo'o ñi 'in nten can'. ²³ Jui nu mñicha' 'in ñi: Ñi X'nan hua, ¿ta chin' ti nten nu ntsu'hui cha' tyi'o laa? Mxcuen ñi 'in ne': ²⁴ Su'hua um juesa sten um tuna'an nu lu'hui, si'yana cunen lo'o um sca cha', qui'an 'a nten ca lca tiquee ne' sten ne' can', una a tca 'in ne'. ²⁵ Xa cua' mducun x'nan na'an can' tuna'an 'in, xacan' 'un tyisnan cun' um 'in na, lo' chcu' um: Ñi X'nan hua, Ñi X'nan hua, sla um tuna'an re sten hua. Lo' xcuen ñi 'in um: A ndyu'hui lyoon 'in um. ²⁶ Xacan' tyisnan chcu' um: Tsatlyu mducua na lo' ycu na, lo' se'en nchca quiya', can' ngulo'o um 'in hua. ²⁷ Una xcuen ñi 'in um: Cunen lo'o um, a ndyu'hui lyoon 'in um, nchgaa 'un nu ngui'ni tñan ngunan', tyi'o tso' um siin'. ²⁸ Can' tyisnan cunan um loo nu lyee tyijyin um nu ti'i, xa ña'an um 'in Abraham, Isaac, lo'o Jacob tsatlyu lo'o nchgaa yu nu mxiyui' Ndiose 'in cua' s'ni, ndi'in se'en ndlo Ndiose tñan, lo' 'un tsato'o quinu ton um nde lyiya'. ²⁹ Ta'a jacua nscan chendyu tyi'o nten nu sten se'en ndlo Ndiose tñan, lo' chcu' can' tsatlyu tu'hua msa 'in ñi. ³⁰ Cunen lo'o um sca cha', nu nguinu ca'an chon', can' nu ca nu culoo tiyaa xaa, lo' nu culoo cua' ñii, tiyaa xaa quinu ca'an chon' can'.

Xa ngu'ya tu'hua tiquee Jesús si'ya quichen Jerusalén

³¹ Cui' tsaan can' mdiyaa tucua snan ne' fariseo se'en ndon Jesús, lo' juin ne' 'in ñi: Tyi'o quichen re si'yana yu Herode ntsu'hui tiquee yu kujui yu 'in. ³² Lo' juin ñi 'in ne': Yaa um lo' chcu' um lo'o

cuta' cua: Tsaan re ñii lo'o quiaa quilyun re, culon cui'in xa'an nu ntsu'hui 'in nten lo' cu'ni chcan 'in nu ti'i, lo' la ta'a snan tsaan tyii tñan re 'ñan. ³³ Una 'ni cha' tsa quiñan tucueen nu cua' ngui'an cua' ñii lo'o quiaa lo'o bcha, si'yana a ndyi'o tñan caja sca yu nu nxiycui' Ndiose 'in cha' si'i la Jerusalén. ³⁴ ¡Jerusalén, Jerusalén! 'Un ne' nu ndujui 'in yu nu nxiycui' Ndiose 'in, lo'o quee ti ndujui um 'in nchgaa nu nda'an tñan ñi 'in um, tsala ña'an tyun ya' ncua tin' xo' ti'in 'in um, tsaña'an n'ni cutu lo'o sñe' 'in, una a mslyaa um. ³⁵ Una tiyaa xaa quinu tucua xi'in na'an 'in um. Cunen lo'o um sca cha', a ntsu'hui 'a cha' ña'an tloo um 'ñan tsaya' tiyaa tsaan nu chcui' um: —Tlyu cha' tsu'hue ntsu'hui 'in ñi nu llyaan lo'o cha' cuiya' 'in Ñi X'nan na—.

14

Jesús m'ni chca ñi 'in sca yu ti'i lo'o quicha quiin

¹ Yato'o sca tsaan nu nxitñan' ne' judio, ya ycu tlya Jesús la na'an 'in sca yu fariseo nu ndon loo 'in ne', lo' nchgaa la ña'an ne' nsñi ne' cunta cha' ña'an ca cu'ni ñi. ² Lja xacan' mdiyaa sca yu ti'i lo'o quicha quiin se'en nducua ñi. ³ Xacan' juin Jesús 'in yu nu m'ni cha'an cha' 'in lee lo'o ne' fariseo can': ¿Ta ntsu'hui cha' cuiya' cu'ni chca na 'in sca nu ti'i tsaan nu nxitñan' na, uta na a ntsu'hui na? ⁴ Ñi sca ne' lo' a mxcuen ne' 'in ñi. Xacan' msñi ñi yaa' yu ti'i can' lo' m'ni chca ñi 'in yu, lo' juin ñi si'yana quiaa yu. ⁵ Xacan' mñicha' ñi 'in ne': Cha' ntsu'hui um ndon 'ni 'in um, lo' cha' tyu yu'hui 'in sca tuyuu tsaan nu nxitñan' na, ¿ta si'i cui' xaa ti tsa lyoo um 'in 'in? ⁶ Una a nguilyo ti' ne' ña'an xcuen ne' 'in ñi lo'o cha' can'.

Cha' 'in nten nu ndyi'an se'en ndyijyi cuilyi'o ne'

⁷ Jesús nsñi ñi cunta 'in ne' si'yana chacui' la que msa ndlohui ne' nchcua ne', xacan' mdi'in tyaa ñi sca cha' 'in nchгаа nu mdiyaa se'en nchca ta'a can', lo' juin ñi: ⁸ Xa cuni ne' 'in um tsaа um se'en caja cuilyi'o ne', a culohui um se'en chcua um la que msa, ña'an tu' tiyaan xca nu ndon loo la que 'in um, ⁹ lo' tsato'o chcui' yu nu msu'hua ta'a can' lo'o um: Tyi'o um se'en ntsu'hui cha' chcua yu re. Xacan' ti' jyi'o ti' um tyi'o um se'en can' lo' tsa tucua um la chon'. ¹⁰ Can' cha' xa caja nu cuni 'in um tsaа um ta'a, tsu'hue lati chcua um la chon', lo' xa ña'an yu 'in um nducua um can' ljuin yu 'in um: Quiaan um lo' chcua um la loo re. Xacan' tloo ña'aan nten can' caja nu ta loo um. ¹¹ Si'yana nu scuен cuaan 'in ticuii' tsato'o caja nu tyi'ya te'en 'in, lo' nu n'ni lyo' 'in caja nu scuен cuaan 'in. ¹² Xacan' mdyisnan ycui' Jesús lo'o yu nu msu'hua ta'a can': Xa cu'ni um sca ta'a, a nchca cha' xi'ya um 'in ta'a tsu'hue um uta ta'a ngula um, uta 'in ta nten 'in um, ta yu cuilyiya' ta'a nducua ti um, si'yana can' nu xitucui cha' tsu'hue 'in um xa cu'ni ta'a. ¹³ Cui' ca nu cuni um 'in nu ti'i ña'an chendyu 'in, nu cuxi yaa', nu cuxi quiya', lo'o nu cuityin', ¹⁴ xacan' ntsu'hui xu'hue um si'yana a caja 'in can' tyaa 'in um, una tiyaa xaa chcuан um cha' tsu'hue can' xa ntsu'hui cha' tyiqui'o nchгаа nu ñi cusya 'in.

Cha' 'in ta'a se'en ycu siin ne'

¹⁵ Sca yu ta'a nducua ñi tu'hua msa can', xa ngune 'in yu cha' nu ycui' ñi, juin yu lo'o ñi: Tsu'hue ca xu'hue nu chcua ycu tu'hua msa la

se'en ndlo Ndiose tñan. ¹⁶ Mxcuen Jesús 'in yu: Sca yu qui'yu m'ni yu sca ta'a tlyu, qui'an 'a nten nguni yu tsa ycu siin se'en ndi'in yu. ¹⁷ Xa cua' lca siin can', msu'hua yu sca nguso 'in yu tsa te'en 'in nchгаа nu cua' nguni yu can', lo' ndeña'an ngulo yu tñan 'in chcu': Cua' tca tsaа um, si'yana cua' lca na nu ntsu'hui cha' ca siin 'in um. ¹⁸ Nchгаа yu can' scaña'an ti mdyisnan mdaа yu qui'ya, lo' juin sca yu: Cu'ni um cha' tlyu ti' 'ñan, a tca tsa'an si'yana tca msi'in sca yuu lo' 'ni cha' tsa na'an 'in na. ¹⁹ Xca yu juin yu: Cu'ni um cha' tlyu ti' 'ñan si'yana a tca tsa'an, tca msi'in tsa ca'yu ta bta, lo' 'ni cha' tsa na'an cha' cua' tca cu'ni 'in tñan. ²⁰ Lo' juin xca yu: Nan' a tca tsa'an si'yana tca jui cuilyi'on. ²¹ Mxitucui yu nguso can', nguia ytsa' yu 'in x'nan yu cha' can', lo' msin' ti' x'nan yu lo' juin 'in yu nguso can': Ndla ti cu'ni lo' tsaа nde se'en nchca quiya', tyijyin scasca tucueen loo quichen, lo' cu'ni cha' caan nu ti'i ña'an chendyu 'in, nu cuxi yaa' lo'o nu cuxi quiya', a cunta lo'o nu cuityin' can lo'o. ²² Xacan' juin yu nguso can': Ñi x'nan hua, cua' mducuan tñan tsaña'an nu juin um, una ti' lja se'en re. ²³ Juin x'nan yu 'in yu: Yaa nde tu'hua quichen cua, tyijyin scasca tucueen, lo' xicu'ni 'in ne' can ycu siin ne', lo' cha'an yu'hui ne' tu'hua msa re 'ñan. ²⁴ Cunen lo'o um sca cha', ñi sca nten nu nguni 'in ti' culoo, a cu siin 'a ne' lo'on.

Cha' 'in nu nchcui ncha'an 'in Cristo

²⁵ Tucueen nguiaа ñi qui'an nten nguia ncha'an 'in ñi, lo' mdyisnan ycu' ñi lo'o ne': ²⁶ Cha' ntsu'hui nu nchca ti' tsa qui'an ti' 'ñan, 'ni cha' su'hua loo can' 'ñan lyee la que 'in nten cula 'in, lo'o nten

'in, lo'o sñe', uta 'in nchгаа ta'a ngula, uta 'in ticuii', can' nu ntsu'hui suun 'in chcuí ncha'an 'ñan. ²⁷ Cha' a tyaa 'in siya' ti si'ya cha' 'ñan, a tca 'in can' ca sca nu cu'ni ncha'an 'ñan. ²⁸ Si'yana, ¿ti nu tñan sca na'an cuaan, cha' si'i culo nducua la culo cunta cha' cula tñi 'in tsa' tucua na? ²⁹ Ña'an tu' tyi'in tyaa suun yu 'in na, una cha' a tyi tsa' na 'in yu, ña'an nu ti tca xtyi lyi'o 'in yu, ³⁰ lo' chcuí' ne': Yu cua mdyisnan mtñan yu na'an 'in yu, una a mdyi tsa' na 'in yu. ³¹ Ticui' cuaña'an lo'o sca ree nu tsa cusuun, a s'ni chcuia yu culo nducua la lo' culo yu cunta cha' tca cu'ni yu canan lo'o tsa tii mii sindatu 'in yu, lo' xuun yu lo'o tsa cla mii sindatu 'in xca ree. ³² Cha' a lyi'ya ya' tca 'in yu, cui' xaa ca'an tñan yu nu tsa ycuí' lo'o xca ree can' xa ti' lyijyi tiyaan yu, lo' cunan yu ña'an chu'hua ti'in cha' cusuun can'. ³³ Cui' cuaña'an 'un, cha' a cula ya' um nchгаа cha' nu ndi'in 'in um, a tca chcuí ncha'an um 'ñan.

Cha' 'in teje' nu ndiya lyijyi tiyen'

³⁴ Teje' tsu'hue 'a na, una cha' tyi'o tiyen' 'in na, ¿ña'an ta tca ca tiyen' na xiya'? ³⁵ A ca tñan na quine na loo yuu uta quío' ti'in na ca na yuu cuti, cui' ca nu siya' ti nxcuan ne' 'in na. Nchгаа nu ndon nscan cha' nu nchcuin' re cu'ni cunta 'in na.

15

Cha' 'in slya' nu ngunan' yu'hui

¹ Nchгаа nu ndlo tñi lo'o nu nducun' mdiyaa tloo Jesús si'yana ton nscan ne' cha' nu nchcuí' ñi, ² una ne' fariseo lo'o ne' escriba mdyisnan ycuí' tyijyin ne' si'ya ñi, lo' juin ne': Yu re nducuan xu'hue yu 'in nten qui'ya chendyu lo' sca se'en ti nchcu yu

lo'o ne'. ³ Xacan' mdi'in tyaa ñi sca cha' lo'o ne', lo' juin ñi: ⁴ Cha' ndi'in sca ciento slya' 'in um, lo' quinan' sca 'in, ¿ti nu a xnu ti'in ta'a jacua yla ntsu'hui 'tñulcua can', lo' quia nan 'in nu ngunan' yu'hui can' tsaya' quija lyoo 'in 'in? ⁵ Lo' xa quija lyoo um 'in 'in, tyi'in tya scun um 'in 'in, tsu'hue ntsu'hui tiquee um quian lo'o um 'in 'in. ⁶ Xa quila um la na'an 'in um, xo' ti'in um nchgaa ta'a tsu'hue um lo'o ta'a nducua ti um, lo' ljuin um 'in can': Ca tsu'hue chu'hui tiquee na, si'yana nguija lyoo slya' nu ngunan' yu'hui can' 'ñan. ⁷ Cunen lo'o um sca cha', lyee la tsu'hue ntsu'hui tiquee Ndiose, ñi nu nducua ni' cuaan, si'ya sca nten nu nxilo'o chon' qui'ya 'in, que 'in jacua yla ntsu'hui 'tñulcua nu a 'ni cha' 'in lo'o cha' can'.

Cha' 'in sca tñi nu ngunan'

⁸ Sca ne' cuna'an su tsa tii tñi plata 'in ne', lo' cha' quinan' sca na, ¿ti nu ta a ca'an sca quii' lo' tyisanan cua ña'an 'in, lo' tsu'hue ti quia nan 'in na tsaya' quija lyoo na 'in? ⁹ Xa nguija lyoo na, xo' ti'in 'in nchgaa ta'a tsu'hue lo'o ta'a nducua ti, lo' ljuin xacan': Ca tsu'hue chu'hui tiquee na, si'yana nguija lyoo tñi nu ngunan' can' 'ñan. ¹⁰ Cunen lo'o um sca cha', cuaña'an tsu'hue ntsu'hui tiquee angujle 'in Ndiose si'ya sca nten nu nxilo'o chon' qui'ya 'in.

Cha' 'in yu tsa suhue ti nu ngunan' yu'hui

¹¹ Lo' ti' ycui' Jesús xca cha': Sca yu qui'yu ndi'in tucua sñe' yu. ¹² Yu cune' la can' juin yu 'in sti yu: Paa, tyaa um cha' tsu'hue nu ntsu'hui cha' qui'ni ca'an 'ñan. Xacan' mdaa sti yu cha' tsu'hue nu ntsu'hui cha' qui'ni ca'an 'in hcuaa yu. ¹³ Una xi'i

ti mdücüi, yu nu cune' la can' yjui' yu nchгаа na nu cua' jui 'in yu, mdo'o yu nguiaа yu tijyo' xca loo yuu, can' mdyisнан ngulyijyi yu tñi 'in yu cua' ña'an ti lo'o chacui' cha' ngunan'. ¹⁴ Yato'o xa mdyi tñi 'in yu, mdyisнан ngu'ya bju'ñan ña'aan se'en can', lo' a jui 'a na nu cunajo'o 'in yu. ¹⁵ Ya jñan yu tñan cu'ni yu se'en ndi'in sca yu ndi'in quichen can', can' nu msu'hua 'in yu la se'en ndi'in tñan 'in si'yana ña'an seen yu cuhue' 'in. ¹⁶ Lyeе ncuа lca tiquee yu cu yu na nu nchcu cuhue' can', una a tucui nu mdaа 'in na cu yu. ¹⁷ Nguñan ti' yu xacan': ꞑTsala ña'an qui'an nguso ndi'in 'in stin lo' a sca na ndiya lyijyi 'in can', lo' nan' ndi'in re ndijin yte' tin! ¹⁸ Tsu'hue lati xitucuin nde se'en ndi'in stin, lo' cunen lo'o: Paa, nan' m'nin qui'ya tloo Ndiose lo' m'nin qui'ya tloo um. ¹⁹ A nga'an 'a cha' ti' cuan xu'hue um 'ñan tsaña'an nchca ti' sca sñe' um, cui' ca nu cu'ni um lo'on tsaña'an n'ni um lo'o sca nguso 'in um. ²⁰ Xacan' mdo'o yu nguiaа yu, lo' nguila yu se'en ndi'in sti yu. Ti' tijyo' yaan yu cua' na'an sti yu 'in yu, lo' mña'an 'tnan ti' 'in yu, cui' xaa mdo'o ya ycua 'in yu, ycui' cha' ta'a yu lo' msu'hua tuscun 'in yu. ²¹ Juin yu 'in sti yu: Paa, nan' m'nin qui'ya tloo Ndiose, lo' m'nin qui'ya tloo um, a nga'an 'a cha' ti' cuan xu'hue um 'ñan tsaña'an nchca ti' sca sñe' um. ²² Una sti yu ngulo tñan 'in nguso 'in: Quia 'ya um te' nu tsu'hue la ña'an lo' xico' um 'in sñen', su'hua um sca cuii' loyaa' yu lo' taa um quinan chu'hui quiya' yu, ²³ quia 'ya um bta nu cojo' can', kujui um 'in 'in lo' cu'ni na sca ta'a lo' tsatlyu cu na, ²⁴ si'yana yu sñen' re m'nin cunta si'yana cua' ngujui yu, una cua' ñii mdyiqui'o yu, cua' ngunan' yu, una xiya' nguila yu. Xacan' mdyisнан m'ni ne'

ta'a lo'o nu chcui lca tiquee ne'. ²⁵ Una xca sñe' yu nu cula la can', yaan yu yaa yu tñan, xa cua' quila ti yu se'en nducua na'an 'in sti yu, ngune 'in yu ndi'in yla yu bstro lo' nguila quiya' nten can'. ²⁶ Xacan' msi'ya yu 'in sca nguso can', lo' mñicha' yu 'in cha' ñi na nchca. ²⁷ Juin yu nguso can': Yu ta'a ngula um nguila yu, lo' sti um ngulo tñan si'yana kujui hua bta nu cojo' can', si'yana nguila yu tsu'hue lca 'in yu. ²⁸ Xacan' ycuen tique' yu nu cula la can', lo' a mslyaa yu sten yu ña'an. Cui' xaa mdo'o sti yu, mjñan cha' tsu'hue 'in yu si'yana quiaan yu ña'an. ²⁹ Una mxcuen yu 'in sti yu: Nan' cua' s'ni 'a ngui'nin tñan 'in um, ñi siya' lo' a nchca cu'nin lye' tin' 'in um, una ñi sca chiu cune' ti 'in um, a nchca taa um si'yana cu'nin chin' sca ta'a lo'o yu ta'a tsu'hue ntsu'huin. ³⁰ Una cua' ñii si'yana nguila sñe' um, yu nu cua' ngulyijyi ña'aan cha' tsu'hue nu mdaa um 'in lo'o ne' cuna'an nducun', lo' nde ngulo um tñan si'yana caja bta nu cojo' can' si'ya yu. ³¹ Xacan' mxcuen sti yu: Sñen', nu'huin nchgaa xaa ndi'in lo'on, lo' nchgaa na nu ndi'in 'ñan, na 'in lca na. ³² A mdijin yu'hui nu a cu'ni na ta'a lo' ca tsu'hue chu'hui tiquee na, si'yana yu ta'a ngula m'ni na cunta si'yana ngujui yu, lo' la ñii mdyiqui'o yu, cua' ngunan' yu, una cua' ñii nguila yu.

16

Cha' 'in yu nguso nu a ñi ndi'in cha' 'in

¹ Nde xca cha' nu ycui' ñi lo'o yu ta'a nda'an ñi: Ndi'in sca yu cuilyiya', lo' yu nguso nu nguia lo'o cunta tñan 'in yu, jui nu msu'hua qui'ya 'in yu si'yana ndlyijyi su'hua yu na nu ndi'in 'in x'nan

yu. ² Xacan' msi'ya x'nan yu 'in yu lo' juin: ¿Ta cha' ñi ña'an nchcui' nten cha' 'in? Tsu'hue lati cha' tyaa cunta nu nguia lo'o si'yana a tca 'a cu'ni tñan re. ³ Nguñan ti' yu nguso can': ¿Ña'an ta cu'nin ñii, si'yana cua' chcuán yu x'nan cunta nu ntsu'hui yaan'? Nu ti' cu'nin tñan ni' quixin' a tca 'a ñan, lo' jyi'o tin' jñan lcuan 'in nten. ⁴ Cua' jlyo tin' ña'an ntsu'hui cha' cu'nin, ña'an ca si'yana ti' caja nu cuan xu'hue 'ñan xa cua' mdyaan cunta re. ⁵ Xacan' msi'ya yu 'in cunda scaa nten nu nducui 'in x'nan yu, lo' juin yu 'in nu mdiyaa culoo can': ¿Tsala nducui 'in yu x'nan? ⁶ Lo' juin ne': Sca ciento barri ceite. Xacan' juin yu lo'o ne': Ndla ti cu'ni lo' chcuá, su'hua nii quityi re lo' quinu na 'in lo'o tu'hua tyi. ⁷ Juin yu 'in xca ne': Nu'huin, ¿tsala nducui? Mxcuen ne' 'in: Sca ciento cuijyin trigo. Xacan' juin yu lo'o ne': Nde su'hua nii lo' quinu na 'in lo'o jacua yla. ⁸ X'nan yu nguso can' yuhue 'a ti' yu 'in si'yana tiyaa 'a yu lo'o cha' mañan. Tsaña'an nguiaa cha' 'in nten chendyu, tiyaa la ne' lo'o cha' mañan que ña'an nguiaa cha' 'in sñe' Ndiose nu nda'an loo xaa 'in ñi. ⁹ Cunen lo'o um sca cha': Cunan um ña'an nu chu'hui ta'a tsu'hue um lo'o cha' cuilyiya' nu ndi'in loo chendyu re, si'yana xa tsatii na, caja nu cuan xu'hue 'in um sca se'en tyi'in um ni' cuaan tsala xaa. ¹⁰ Sca nu ñi ndi'in cha' 'in lo'o sca cunta nu suhue ti, cui' cuaña'an ñi ndi'in cha' 'in lo'o cunta nu tnu. Sca nu a ñi ndi'in cha' 'in lo'o cunta nu suhue ti, cui' cuaña'an nguiaa cha' 'in lo'o cunta nu tnu. ¹¹ Cha' a ñi ndi'in cha' 'in um lo'o cha' cuilyiya' nu ndi'in loo chendyu re, ¿ta caja nu xnu cunta 'in um lo'o sca cha' nu ñi ca? ¹² Cha' a ñi ndi'in cha' 'in um lo'o na 'in xca tucui, ¿ta caja nu taa na nu qui'ni ca'an 'in um?

13 Sca nguso, a tca chu'hui tucua x'nan yu, si'yana ña'an ti'i yu 'in sca lo' xca can' lyee la chu'hui yu cunta 'in, uta lyee la su'hua loo yu 'in can' lo' xcuan tloo yu 'in xca. Ticui' cuaña'an a tca tyi'in tyaa um quilloo um 'in Ndiose lo' ticui' xaa lo'o cha' cuilyiya'. 14 Lo'o ne' fariseo ngune 'in ne' nchgaa cha' nu ycu' Jesús, lo' mdyisnan msty' lyi'o ne' 'in ñi si'yana lyee 'a lca tiquee ne' lo'o tñi. 15 Xacan' juin ñi 'in ne': 'Un nsuhui um tloo um ticui' um, una Ndiose ndyu'hui lyoo ñi ña'an lca cusya 'in um. Na nu ndon loo 'in nten chendyu, Ndiose nxcuan tloo ñi 'in na.

Jesús ycu' ñi cha' 'in lee

16 Xa ti' lyijyi tiyaan yu Xuhua, jui nu ycu' cha' 'in lee lo'o cha' nu mda'an ycu' yu nu mxiycui' Ndiose 'in cua' s'ni, una ti' xa mdiyaan yu ndyijyi nu nchcui' cha' tsu'hue 'in Ndiose tsaña'an ntsu'hui cha' culo ñi tñan 'in nten, lo' nchgaa ne' nsu'hua ne' juesa sten ne' loo cha' can'. 17 Ntsu'hui cha' tsatii cha' nu nchca ni' cuaan lo'o loo chendyu re, una si'i cuaña'an lo'o cha' 'in lee, si'yana hasta lo'o cha' nu suhue lati nducua loo na ntsu'hui cha' tsato'o na.

Cha' 'in nten nu ndla' ti'in ta'a

18 Nchgaa yu nu ndla' ti'in cuilyi'o, lo' cha' ca cuilyi'o yu 'in xca ne' cuna'an ngui'ni yu qui'ya, ticui' cuaña'an yu nu ca cuilyi'o 'in ne' cuna'an can', ticui' qui'ya ngui'ni yu.

Sca yu cuilyiya' lo'o sca yu ti'i naan Lázaro

19 Ndi'in sca yu cuilyiya' nu nchco' chacui' te' tsu'hue ña'an, lo' nchgaa tsaan ngui'ni yu ta'a nu tnu se'en ndi'in yu. 20 Tuna'an lyiya' 'in yu su sca

yu ti'i naan Lázaro, ti' ña'aaan yu nguxen quitso' 'in yu, ²¹ lyee lca tiquee yu cha' tca cu yu na nu nguilo nde ni' msa 'in yu cuilyiya' can', hasta xni' lo' ndyi'an le'e 'in loo quitso' can' 'in yu. ²² Yato'o ngujui yu ti'i can', lo' ya lo'o angujle 'in yu la ni' cuaan se'en nducua Abraham. A cunta lo'o yu cuilyiya' can' ngujui yu lo' mtsi' yu. ²³ Ti' la se'en ndijin yu nu ti'i mscuen yu tloo yu, na'an yu 'in Abraham msu'hua tuscun 'in yu Lázaro. ²⁴ Ycui' cueen yu cuilyiya' can': Abraham, 'un nu lca sti hua, ña'an 'tnan ti' um 'ñan, ca'an tñan um 'in Lázaro caan se'en ntsu'huin, cucha' sca loyaa' lo'o tyi'a lo' xicu'hua chin' tsen' se'en ndijin nu ti'i loo quii' re. ²⁵ Una Abraham mxcuen 'in yu: Sñen', quia yu'hui ti' tsala ña'an tsu'hue mdi'in loo chendyu, a sca na ya lyijyi 'in, lo' yu Lázaro ti'i 'a mdijin yu, una cua' ñii ndyijyi cha' tnu tiquee 'in yu, lo' nu'huin ndijin nu ti'i. ²⁶ A cunta tlu'hue la re ntsu'hui sca se'en xeen lo' qui'ñi na, nu ndi'in nde re a tca tyijyin tsaa nde cua, cui' cuaña'an lo'o nu ndi'in nde cua, a tca tyijyin caan nde re. ²⁷ Xacan' juin yu cuilyiya' can': Una jñan sca cha' tsu'hue 'in um, 'un nu lca sti hua, ca'an tñan um 'in Lázaro tsaa la na'an 'in stin, ²⁸ si'yana ti' ndi'in cha ca'yu ta'a ngulan, lo' su'hua tiyaa 'in yu si'yana a caan yu tyijyin yu nu ti'i re. ²⁹ Mxcuen Abraham 'in yu: Cua' nguinu scua cha' nu ngua'an Moisé lo'o cha' nu ngua'an yu nu mxicyui' Ndiose 'in cua' s'ni, can' cha' nu ntsu'hui cha' cu'ni cunta yu. ³⁰ Xacan' juin yu cuilyiya' can': Cha' ñi ña'an nu juin um, una cha' tyiqui'o sca nu cua' ngujui lo' tsaa se'en ndi'in yu, cui' xaa xilo'o chon' yu qui'ya ngui'ni yu. ³¹ Una mxcuen Abraham 'in yu: Cha' a n'ni

cunta yu cha' nu ngua'an scua Moisé lo'o cha' nu mxiycui' Ndiose 'in nchgaa la nguso 'in ñi, ticui' cuaña'an a tsa qui'an ti' yu 'in sca nu cua' mdyiqui'o lja ne' ngujuí.

17

Cha' 'in nu nxityu xca tucui loo qui'ya

¹ Xacan' juin Jesús 'in yu ta'a nda'an ñi: A s'ni ljaan scasca cha' ngunan' nu xityu 'in um loo qui'ya, juna 'tnan ca nu ljan lo'o cha' ngunan' can'!
² Ndyi'o la tñan yni can', caja nu scan' tucui sca quee tlyu nu ndiyo ne' trigo, lo' cuun ne' 'in loo tyi'a tujo'o, lo' si'i nu xityu can' 'in sca nu suhue ti re loo qui'ya. ³ Can' cha' xñi um cunta 'in um. Cha' sca ta'a um cu'ni sca cha' ngunan' lo'o um, chcui' um lo'o si'ya cha' can', lo' cha' qui'ya can' cunta si'yana si'i ña'an m'ni, cu'ni um cha' tlyu ti 'in. ⁴ Cha' tnan' can' cha' 'in lo'o um tsa cati ya' sca tsaan, lo' cui' tsacua ya' xitucui jñan cha' tlyu ti 'in um, cu'ni um cha' tlyu ti 'in.

Cha' 'in mti mostaza

⁵ Yu ta'a nda'an Ñi X'nan na juin yu 'in ñi: Ta yaa um 'in hua si'yana lyee la tsa qui'an ti' hua 'in um.
⁶ Xacan' juin Ñi X'nan na: Xñi um cunta tsala ña'an suhue mti mostaza, una cha' 'un ndiya qui'an ti' um 'ñan, tca chcui' um lo'o yca cua si'yana quiton na se'en nducua na lo' tsa yu'hui na loo tyi'a tujo'o, lo' cui' cuaña'an tsato'o.

Cha' 'in sca nguso lo'o tñan 'in x'nan yu

⁷ Cha' ndi'in sca nguso 'in um nu ngui'ni tñan nguíta yuu uta na'an seen yu bta 'in um, lo' xa quila yu yaa yu tñan, ¿ta nga'an cha' chcui' um lo'o

can': Chcua lya lo' ca xu'hue na nu nducua loo msa re? ⁸ ¿Ta si'i na nde ljuin um lo'o can': Cha'an ste' lo' cu'ni chu'hue na nu cu siin, lo' cu'ni cunta 'ñan lja nu cun, lo' ndi'a cu? ⁹ ¿Ta ndyaa um xu'hue 'in yu nguso can' si'yana mducua yu tñan tsaña'an nu juin um lo'o yu? Nducua cha' si'i na. ¹⁰ Cui' cuaña'an 'un, xa cua' mdyi y'ni um nchgaa tñan nu ngulon 'in um, tca ljuin um xacan': Lca hua sca nguso ti, lo' seen ti m'ni hua tsa tñan nu mdo'o ti 'in hua.

Cha' 'in tsa tii yu nu ti'i lo'o quitso' la

¹¹ Xacan' mdo'o Jesús nguiaa ñi tucueen Jerusalén, lo' mdijin ñi tu'hua yuu 'in ne' Samaria lo'o Galilea. ¹² Cua' tiyaa ti ñi sca quichen lyo' ti xa mdo'o tsa tii yu nu ti'i lo'o quitso' la, tijyo' ti ndon yu, ¹³ lo' nchcui' cueen yu: ¡Jesús, 'un ñi nu lca Bstro, ña'an 'tnan ti' um 'in hua! ¹⁴ Xa na'an ñi 'in yu, xacan' juin ñi: Yaa um lo' culo'o um 'in um 'in yu nu ntsu'hui cunta 'in laa, ña'aan mdo'o yu nguiaa yu, mchca yu. ¹⁵ Una sca yu can' xa na'an yu si'yana cua' mchca yu, cui' xaa mxitucui yu se'en ndon ñi, ycui' cueen yu lo' m'ni tnu yu 'in Ndiose, ¹⁶ mdyi'ya xtyin' yu tloo Jesús tsaya' mdyi'ya ti'in yu tloo yu la lyuu, lo' mdyaa yu xu'hue 'in ñi, lo' lca yu ne' Samaria. ¹⁷ Xacan' juin Jesús: ¿Ta si'i tsa tii lca um nu mchca um? Lo' cha caa yu can', ¿la ncua yu ñii? ¹⁸ ¿Ta a jui xca tucui nu xitucui tyaa xu'hue 'in Ndiose, tyi ca ña'an sca yu mxitucui yu, lo' lca yu ne' Samaria? ¹⁹ Xacan' juin ñi 'in yu: Tyiton lo' quiaa, mchca si'yana ya qui'an ti'.

Cha' nu tsato'o xa quiaan Cristo xiya'

20 Ne' fariseo mñicha' ne' 'in Jesús cha' ñi xaa tyisnan culo Ndiose tñan 'in nten, lo' mxcuen ñi 'in ne': Tsaña'an ntsu'hui cha' culo Ndiose tñan 'in nten, a ca chcan' ña'an tyisnan cha' can', 21 ñi a caja nu ljuin: Nde re cua' mdiyaan na, ta nde cua ndi'in na. Una cunen lo'o um sca cha': Ndiose cua' ndlo ñi tñan 'in um. 22 Lo' juin ñi 'in yu ta'a nda'an ñi: Tiya xaa, lyee ca lca tiquee um ti' ña'an um 'in Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan siya' xca tsaan ti, una a la a quine cueen ñi. 23 Caja nu chcu' lo'o um xacan': Nde re cua' mdiyaan ñi, ta nde cua ndi'in ñi. Una a nchca cha' tsaa um, lo' ñi a chcu' ncha'an um 'in can'. 24 Si'yana tsaña'an nchca ti' xa ndyuhui lo' nxyi xaa chcua tyi'iin tso', cui' cuaña'an ca chcan' Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan tsaan nu ntsu'hui cha' quiaan ñi xiya'. 25 Una culo nducua la 'ni cha' tyijyin ñi scasca nu ti'i, lo' xcuan tloo nten chendyu 'in ñi. 26 Tsaña'an m'ni nten xa mdi'in yu Noé, cui' cuaña'an cu'ni ne' xa tiyaa tsaan nu quiaan Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan. 27 Nten can' nchcu ne', ndyi'yo ne', scasca ne' ndyija cuilyi'o ne' tsaya' nu mdiyaa tsaan yten yu Noé ni' yca na'an, xacan' mdyisnan ngu'ya quio tnu lo' ngujlyo na 'in nchgaa nten can'. 28 Ticui' cuaña'an m'ni nten xa mdi'in yu Lot, nchcu ne', ndyi'yo ne', nsi'i ne' lo' ndyujui' ne' na, nguita ne' jyaan lo' ntñan ne' na'an, 29 una tsaan nu mdo'o yu Lot quichen Sodoma, mdyi'ya Ndiose quii' nu mxitiya' lo'o azufre, lo' ña'aan nten can' ngujlyo ne'. 30 Cui' cuaña'an cu'ni nten tsaan nu ntsu'hui cha' ca chcan' loo Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan. 31 Xacan' yu nu ndlyu nde que na'an 'in, a bla 'a qui'ya can' lyoo na nu ndi'in ña'an 'in, ticui'

cuaña'an lo'o yu nu ngui'ni tñan ni' quixin', a bla 'a can' ti' xitucui nde ña'an 'in. ³² Quia yu'hui ti' um ña'an yato'o 'in ne' cuna'an 'in yu Lot. ³³ Si'yana nchgaa nu ñan ti' culo laa 'in ticuii', tsato'o quinan' can' tiyaa xaa, una nchgaa nu tyaa chendyu 'in 'ñan, can' nu tyi'o laa. ³⁴ Cunen lo'o um, cui' tla xa ntsu'hui cha' tsato'o cha' re, tucua nu nscua loo qui'ñan, sca can' quiaa lo' xca can' quinu scua. ³⁵ A cunta tucua ne' cuna'an nu ndiyo sca se'en ti, sca can' quiaa lo' xca can' quinu ton. ³⁶ Uta tucua yu nu ngui'ni tñan ni' quixin', sca can' quiaa lo' xca can' quinu ton. ³⁷ Yu ta'a nda'an ñi juin 'in ñi: Ñi X'nan hua, ¿la ta tsato'o cha' re? Xacan' mxcuen ñi 'in yu: Cui' se'en quinu tu'hui nu ngujui, can' ntsu'hui cha' quio' ti'in laxo.

18

Cha' 'in ne' cuna'an lo'o yu bse

¹ A cunta ti' ycui' la Jesús xca cha' lo'o yu ta'a nda'an ñi si'yana 'ni cha' chcui' lyi'o na 'in Ndiose nchgaa xaa, lo' a cu'ni na'an ti' na. ² Ndeña'an juin ñi: Ndi'in sca yu bse sca quichen, ñi a ntsen yu tloo Ndiose, ñi tloo nten chendyu. ³ A cunta quichen can' ndi'in sca ne' cuna'an nu nguinu lo'o cha' ycui' ti, nchgaa xaa nda'an ycui' ne' lo'o yu bse can': Cu'ni cuiya' um cha' 'in hua si'ya cha' 'in nu ti'i ti' 'in hua. ⁴ Yu bse can' a m'ni cunta yu cha' can' cui' xaa, una chon' nde'en can' nguñan ti' yu: Siya' a ntsen tloo Ndiose lo' ñi a n'ni suun 'in nten, ⁵ una ne' cuna'an re nda'an taa ne' cha' nsin' ti' 'ñan, can' cha' cu'ni cuiyan' cha' 'in ne', ña'an tu' tsatii cha' tlyu ti' 'ñan lo'o ne'. ⁶ Ti' juin la Ñi X'nan na: Ton

nscan um tsaña'an ycuí' yu bse nu a ñi ndi'in cha' 'in can'. ⁷ Xacan' jan ñi, ¿ta a ndla la cu'ni cunta Ndiose 'in nchgaa nu cua' mdo'o hui 'in ñi nu njñan 'in ñi tla lo' cucha? ¿Ta si'i cui' xaa ti xcuen ñi 'in can'? ⁸ Cunen lo'o um si'yana cui' xaa ti cu'ni cuiya' ñi cha' 'in can'. Una Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan, tsaan nu ntsu'hui cha' quiaan ñi xiya', ¿ta caja nu tsa qui'an ti' 'in ñi?

Cha' 'in ne' fariseo lo'o yu nu ndlo tñi

⁹ Ti' ycuí' la Jesús xca cha', cui' cha' 'in nu nsuhui tloo ticuii' una nxcuan tloo 'in xca tucui, lo' juin ñi: ¹⁰ Tucua yu qui'yu mdiyaa yu ni' lyaa si'yana chcuí' lyi'o yu 'in Ndiose, sca can' lca ne' fariseo, lo' xca can' lca nu ndlo tñi. ¹¹ Ne' fariseo can' ndon ne' lo' nchcuí' lyi'o ne' 'in Ndiose: Stina Ndiose, tyaan xu'hue 'in um si'yana a lcan ña'an nchca ti' nchgaa la tucui, yu cunan, yu nducun', yu nguiten yu'hui lo'o scasca ne' cuna'an, lo' ñi a lcan ña'an nchca ti' yu nu ndlo tñi re, ¹² cui' ca nu n'nin ayuna tucua ya' sca snan, lo' ndaan lcuan loo tñi nu n'nin canan sca snan. ¹³ Una yu nu ndlo tñi can' tijyo' ti ndon yu, ñi a xtyi ti' yu scuén yu tloo yu nde cuaan, cui' ca nu mdyisnan nycuan' yu jyan tiquee yu lo' nchcuí' yu: Stina Ndiose, ña'an 'tnan ti' um 'ñan si'yana nan' lcan nten qui'ya chendyu. ¹⁴ Una cunen lo'o um, yu re mxitucui yu nde ña'an 'in yu, a xca 'a qui'ya nducui yu tloo Ndiose, una si'i cuaña'an lo'o xca ne' can'. Si'yana nu nchca ti' scuén cuaan 'in ticuii', Ndiose ndyi'ya te'en ñi 'in can', una nu n'ni lyo' 'in, can' nu scuén cuaan Ndiose 'in.

Mxnu Jesús cunta 'in nu suhue ti yaa' Ndiose

15 Xacan' mdyisnan mdiyan lo'o ne' 'in nu suhue ti tloo Jesús si'yana tyi'in tyaa ñi yaa' ñi que, lo' yu ta'a nda'an ñi ngusun lo'o yu 'in nten nu ndiyaa can'. 16 Una Jesús msi'ya ñi 'in yu lo' juin ñi: Tyaa um ya' caan nu suhue ti se'en nducuan, lo' a chcu' ndijin um, si'yana can' nu ntsu'hui cha' qui'ni ca'an 'in se'en ndlo Ndiose tñan. 17 Nu cha' ñi cunen lo'o um, nu nchca ti' sten se'en ndlo Ndiose tñan, cha' a tsa qui'an ti' 'in ñi tsaña'an nguiaa cha' 'in nu suhue ti, a tca sten can'.

Cha' 'in sca yu cuilyiya'

18 Yato'o sca nu ndon loo la 'in ne' judio mñicha' 'in Jesús: 'Un lca um sca nu tsu'hue 'a, ¿ñi na tca cu'nin si'yana caja chendyu nu a tsatii 'a 'ñan? 19 Mxcuen Jesús 'in yu: ¿Ñi cha' nchcu' si'yana lcan sca nten nu tsu'hue? A tucui nu tsu'hue, cui' ca nu scati Ndiose. 20 Cua' jlyo ti' ña'an tñan ngulo Ndiose: —A sten yu'hui lo'o cuilyi'o nten, a cujui nten, a cu'ni cunan, a chcu' cha' cuiñi, cu'ni suun 'in tloo sti lo'o jyi'an—. 21 Mxcuen yu 'in ñi: Ti' lyon' nxu'huan se'en nchgaa cha' re. 22 Xa ngune 'in Jesús cha' nu ycu' yu, juin ñi 'in yu: Xca ti cha' ya lyijyi 'in. Quiaa yjui' nchgaa na nu ndi'in 'in lo' cutsa tñi can' 'in nu ti'i, cuaña'an caja cha' cuilyiya' 'in la ni' cuaan, xacan' chcu' ncha'an 'ñan. 23 Xa ngune 'in yu cha' can', ngulu'un 'a ti' yu si'yana cuilyiya' 'a yu. 24 Xa na'an Jesús si'yana ngulu'un ti' yu, xacan' juin ñi: Tucui 'a ña'an sten ne' cuilyiya' se'en ndlo Ndiose tñan. 25 A tucui la tyijyin sca camello quito quiya' cuxa que ña'an nu sten ne' cuilyiya' se'en ndlo Ndiose tñan. 26 Lo' nu ngune 'in cha' can' mdyisnan ycu': ¿Ti nu tca tyi'o laa

cha' na can'? ²⁷ Xacan' juin ñi: Cha' nu tucui 'in nten chendyu, a tucui na 'in Ndiose. ²⁸ Xacan' juin yu Tyo: Huare' cua' mxnu ti'in hua nchgaa na nu ndi'in 'in hua, lo' nducui ncha'an hua 'in um. ²⁹ Mxcuen Jesús 'in yu: Nu cha' ñi cunen lo'o um, cha' nde'en nu xnu tucua na'an 'in, uta xnu ti'in nten cula 'in, lo'o ta'a ngula, ta cuna'an 'in uta sñe', si'ya cha' 'in Ndiose, ³⁰ can' nu lyee la caja cha' tsu'hue 'in loo chendyu re, a cunta tiyaa xaa qui'ni ca'an 'in lo'o chendyu nu a tsatii 'a.

Xiya'ycui' Jesús si'yana ntsu'hui cha' caja ñi

³¹ Xacan' sca cunta mdo'o lo'o Jesús 'in yu ta'a nda'an ñi, lo' juin ñi 'in yu: Cua' ñii tsaan na Jerusalén, lo' tsato'o nchgaa cha' nu nguinu scua cha' 'in Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan, tsaña'an ngua'an yu nu mxiycui' Ndiose 'in cua' s'ni. ³² Tyaa ne' 'in ñi tuyaa' ne' gentil, taa ne' cha' jyi'o 'in ñi, cu'ni lyi'o 'tnan ne' lo' su'hua siye' ne' tloo ñi. ³³ Xa cua' mjyi'in ne' 'in ñi, xacan' kujui ne' 'in ñi, una xa cua' ca snan tsaan tyiqui'o ñi. ³⁴ Una yu ta'a nda'an ñi a ngu'ya yu cha' tiyaa si'yana ti' nchcun cha' tiyaa 'in yu, can' cha' a ngujlyo ti' yu cha' nu ycui' ñi.

Cha' 'in sca yu cuityin' ndi'in quichen Jericó

³⁵ Yato'o xa mdiyaa Jesús tu'hua quichen Jericó, tu'hua tucueen can' nducua sca yu cuityin' nu njñan lcuan 'in nten, ³⁶ xa ngune 'in yu ndijin nten qui'an can', mñicha' yu cha' ñi na nchca. ³⁷ Jui nu mtsa' 'in yu si'yana Jesús Nazaret nguiaa can'. ³⁸ Xacan' mdyisnan msi'ya cueen yu 'in ñi: Jesús, Sñe' ta nten 'in Davi, ña'an 'tnan ti' um 'ñan. ³⁹ Nten nu nducua loo can' ngusun lo'o 'in

yu si'yana chcu seen tu'hua yu, una nde lye la msi'ya yu: Sñe' ta nten 'in Davi, ña'an 'tnan ti' um 'ñan. ⁴⁰ Xacan' ycan' ton Jesús, lo' ngulo ñi tñan si'yana tsa te'en ne' 'in yu. Xa mdiyaa yu se'en ndon ñi, mñicha' ñi 'in yu: ⁴¹ ¿Ñi na ta nchca ti' cu'nin lo'o? Mxcuen yu xacan': Ñi X'nan hua, nchca tin' si'yana quila xaa quiloon. ⁴² Xacan' juin Jesús: Quila xaa quiloo, cua' mchca si'yana ya qui'an ti' 'ñan. ⁴³ Ticui' xaa can' nguila xaa quiloo yu, lo' mducui ncha'an yu 'in ñi, m'ni tnu yu 'in Ndiose. Nchgaa nten xa na'an ne' cha' can' mdaa ne' loo Ndiose.

19

Cha' 'in Jesús lo'o Zaqueo

¹ Jesús nguia ndijin ñi quichen Jericó, ² can' ndi'in sca yu cuilyiya' naan Zaqueo, x'nan yu nu ndlo tñi. ³ Nchca ti' yu chu'hui lyoo yu 'in Jesús, una a ncu ña'an yu 'in ñi si'ya nten qui'an can', a cunta si'yana lyo' ti ndyon yu. ⁴ Xacan' mdo'o yu msnan yu nde loo se'en ntsu'hui cha' tyijyin ñi, can' ycuen yu sca loo yca nu naan sicómoro se'en nu tca ña'an yu 'in ñi. ⁵ Xa mdijin Jesús can', mxina'an ñi nde cuan lo' na'an ñi 'in yu, lo' juin ñi: Zaqueo, ndla ti qui'ya, si'yana cua' ñii tsa'an se'en ndi'in. ⁶ Ndla ndsa ti ngu'ya yu, tsu'hue ntsu'hui tiquee yu ncuan xu'hue yu 'in ñi se'en ndi'in yu. ⁷ Xa na'an nten cha' can', scasca ne' mdyisnan ycui' ne' ñi cha' mdiyaa ñi se'en ndi'in sca nten qui'ya chendyu. ⁸ Xacan' mdyiton yu Zaqueo se'en nducua yu lo'o Ñi X'nan na, lo' juin yu: Ñi X'nan hua, cua' ñii taan tsa tlu'hue na nu ndi'in 'ñan 'in

nu ti'i ña'an chendyu 'in, lo' cha' nde'en nu ngulon tñi 'in lo'o cha' mañan, tsa jacua ta xu'huan 'in na 'in. ⁹ Lo' juin Jesús 'in yu: Na'an re ndi'in sca nu cua' mdo'o laa, si'yana lo'o yu lca yu ta nten 'in Abraham. ¹⁰ Si'yana Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan lryan nan ñi 'in nu ngunan' yu'hui si'yana tyi'o laa.

Cha' 'in tsa tii nguso nu mhcuan cunta tñi

¹¹ Si'yana ndon nscan ne' cha' nu nchcui' ñi, mdyisnan ycui' ñi xca cha', a cunta cui' ti can' ndi'in Jerusalén, lo' nten can' ñan ti' ne' si'yana ticui' xaa tyisnan culo Ndiose tñan 'in ne'. ¹² Juin ñi xacan': Sca yu qui'yu nu ndon loo la 'in ne' nguiaa yu sca se'en tijyo', si'yana chcuan yu sca cha' cuiya' nu culo yu tñan, la xacan' xitucui yu. ¹³ Xa ti' lyijyi tyi'o yu msi'ya yu 'in tsa tii nguso 'in yu, lo' mdaa yu tñi 'in cunda scaa yu, lo' juin yu 'in: Cu'ni um tñan lo'o tñi re 'ñan lja tsa'an lo' xitucuin. ¹⁴ Una ta'a quichen tyi yu ti'i ti' ne' 'in yu, lo' ngua'an tñan ne' tucua snan nu ya su'hua qui'ya 'in yu se'en nguiaa yu, lo' juin ne': A nchca ti' hua si'yana culo yu cua tñan 'in hua. ¹⁵ Yato'o xa cua' mhcuan yu cha' cuiya' can' nguila yu, xacan' msi'ya yu 'in nguso nu mhcuan cunta tñi can', si'yana ca cuiya' ti' yu tsala cua' m'ni na canan. ¹⁶ Lo' juin nu mdiyaan culoo can': Ñi X'nan hua, tsa tii tñi m'nin canan lo'o tñi nu mdaa um 'ñan. ¹⁷ Lo' juin x'nan yu xacan': Tsu'hue 'a, nu'huin lca sca nguso nu ñi ndi'in cha' 'in, loo nu mducua tñan lo'o tsachin' na nu mxnun 'in, can' cha' cua' ñii ntsu'hui cha' culo tñan 'in tsa tii quichen. ¹⁸ Xacan' mdiyaan xca yu, lo' juin yu: Ñi x'nan hua, tsa ca'yu

tñi m'nin canan lo'o tñi nu mdaa um 'ñan. ¹⁹ Ticui' cuaña'an juin x'nan can' 'in: Lo'o nu'huin ntsu'hui cha' culo tñan 'in tsa ca'yu quichen. ²⁰ Chon' nde'en can' mdiyaan xca yu lo' juin: Ñi x'nan hua, nde tñi nu mdaa um 'ñan, tsu'hue 'a yu'hui se'en na 'ñan, ²¹ ytsen 'in um si'yana tla 'a ndi'in tyaa um sca cha', nchcuan um lo'o na nu a ndaa um, lo' nxo' um na nu a ntya um. ²² Xacan' mxcuen x'nan yu 'in yu: Nu'huin lca sca nguso nu a ñi ndi'in cha' 'in, ticuii' chon' yaan cha' nu ycuí'. Cha' jlyo ti' si'yana tla cha' nchcuin', nchcuan lo'o na nu a ndaan, lo' nxon' na nu a ntyan, ²³ ¿ñi cha' a mdaa tñi can' jñi' xca tucui, lo' nu nguilan cua' ñii chcuan 'in na lo'o sñe' na? ²⁴ Xacan' juin x'nan can' 'in nu ndon cui' ti can': Chcuan um tñi 'in yu re, lo' taa um 'in na 'in nu cua' su tsa tii na 'in. ²⁵ Mxcuen ne': Ñi X'nan hua, una yu cua cua' su tsa tii tñi 'in yu. ²⁶ Una cunen lo'o um sca cha', nchgaa nu cua' ndi'in cha' tsu'hue 'in nde caja la na 'in, una nu a ndi'in na 'in, lo'o tsachin' na nu ndi'in 'in nde caja nu lyaa 'in na. ²⁷ A cunta lo'o nu ti'i ti' 'ñan, nu a ncuá ti' ca ja'an 'ñan, can lo'o um 'in can' lo' cujuí um 'in.

Yten Jesús quichen Jerusalén lo' m'ni tnu ne' 'in ñi

²⁸ Xa cua' mdyi ycuí' ñi cha' can', mducua loo ñi nguiaa ñi nde quichen Jerusalén. ²⁹ Yato'o xa cua' tiyaa ti jun quichen Betfagé lo'o quichen Betania, cui' ti can' nducua qui'ya nu nchcui' ne' lo'o lca Olivo, lo' mxitucua loo ñi 'in tucua yu ta'a nda'an ñi, ³⁰ lo' juin ñi 'in yu: Yaa um se'en ndi'in quichen lyo' ti cua, lo' xa sten um tu'hua quichen cua, ña'an um chcan' ton sca burru cune' ti nu a nchca tucui chcuá. Xtin' um 'in 'in lo' quian lo'o um 'in 'in.

31 Cha' nde'en nu cuñicha' 'in um: ¿Ñi cha' nxtin' um 'in 'in? Lo' ljuin um 'in ne' si'yana Ñi X'nan na nchca ti' 'in 'in. 32 Xacan' mdo'o chcuaa yu can' nguiaa yu, lo' nguija lyoo yu 'in 'in tsaña'an nu juin ñi lo'o yu. 33 Lja ndon xtin' yu 'in 'in, mdo'o x'nan 'in lo' juin lo'o yu: ¿Ñi cha' nxtin' um burru cua? 34 Mxcuen yu 'in ne': Si'yana Ñi X'nan na nchca ti' 'in 'in. 35 Xacan' nguila lo'o yu 'in 'in se'en ndon Jesús, msla scua yu ste' yu chon' 'in, lo' mda yaa' yu 'in ñi ycuen ñi chon' 'in. 36 Cua' yaa ña'an nguiaa ñi, msla sti ne' ste' ne' tucueen can'. 37 Xa cua' nguiaa ñi tsalcui quiya' qui'ya Olivo can', nchgaa nu nguia ncha'an 'in ñi tsatlyu lo'o ta'a nda'an ñi, ndyijyin ya' tsu'hue ntsu'hui tiquee ne' nchcui' cueen ne', lo' ngui'ni tnu ne' 'in Ndiose si'ya scasca cha' tnu nu na'an ne', 38 lo' nchcui' ne': —Tlyu cha' tsu'hue ntsu'hui 'in ñi nu lca Ree nu ljaan lo'o cha' cuiya' 'in Ñi X'nan na—. Cua' m'ni chu'hue ñi cha' 'in na la ni' cuaan, cu'ni tnu na 'in Ndiose. 39 Xacan' tucua snan ne' fariseo nu nguiaa lja nten can' juin ne' 'in ñi: 'Un ñi nu lca Bstro, xun lo'o um 'in ta'a nda'an um re si'yana chcua seen tu'hua ne'. 40 Mxcuen ñi 'in ne': Cunen lo'o um sca cha', cha' nten re chcua seen tu'hua ne', quee cua tsato'o chcui' cueen na xacan'. 41 Cua' tiyaa ti ñi tu'hua quichen Jerusalén, una xa na'an ñi 'in na, ngu'ya sca tu'hua tiquee ñi lo' ynan ñi si'ya na, 42 lo' juin ñi 'in quichen can': Cha' cua na tca ca cuiya' ti' um cha' nu cu'ni tsu'hue lo'o um, siya' cua' tsu'hue sca tsaan ti re ñii, una mhcun yu'hui cha' re tso' nu 'in um. 43 Si'yana cua' ljaan tsaan nu chen chcui' 'in um, xa caan ta'a cusuun um su'hua lo'o 'in um,

tñan can' xca lo'o quee chcu a tyi'iin tso' se'en ndi'in um, lo' cuaña'an su'hua nchcun 'in um, ⁴⁴ cujlyo can' 'in um siya' ti tsatlyu lo'o sñe' um, lo' ñi sca quee lo' a quinu scua 'a na chon' ta'a na, si'yana a ncuan xu'hue um 'in ñi nu ljaan se'en ndi'in um.

Ngulo Jesús 'in nten nu ndyujui' na ni' lyaa

⁴⁵ Xacan' yten ñi ni' lyaa, lo' ngulo ñi 'in nchгаа nu ndyujui' lo' nsi'i na tuna'an lyiya' can'. ⁴⁶ Juin ñi 'in nten can': Quityi 'in Ndiose nchcui' na: — Na'an 'ñan lca na se'en nchcui' lyi'o ne' 'ñan—, lo' 'un ngui'ni um 'in na lca na —na'an tyi yu cunan—. ⁴⁷ Cunda scaa tsaan ndlo'o ñi 'in nten ni' lyaa can', una yu nu ndlo ca tñan, tsatlyu lo'o ne' escriba lo'o qui'yu cula, ngunan ne' ña'an nu cuyui ne' 'in ñi. ⁴⁸ Una a jui ña'an cu'ni ne' tsaña'an nu nchca ti' ne', si'yana ña'aan quichen can' tsu'hue ndon nscan ne' cha' nu ndlo'o ñi.

20

Cha' cuiya' nu ndon lo'o Jesús

¹ Yato'o xca tsaan lja ndlo'o Jesús 'in nten ni' lyaa, nchcui' ñi cha' tsu'hue 'in Ndiose, lo' tucua snan yu nu ndlo ca tñan ni' lyaa, tsatlyu lo'o ne' escriba, lo'o qui'yu cula mdiyaa ne' se'en ndon ñi, ² lo' juin ne' 'in ñi: Quitsa' 'in hua, ¿la jui cha' cuiya' 'in lo'o cha' nu ngui'ni re, lo' ti nu mdaa 'in na 'in? ³ Mxcuen Jesús 'in ne': Lo'on nan' nchca tin' cuñichan' 'in um sca cha', cha' ña'an xcuen um 'ñan. ⁴ Yu Xuhua nu mducua tya 'in nten, ¿ta ni' cuaan mdo'o cha' cuiya' 'in yu, uta na nten chendyu mdaa 'in na? ⁵ Xacan' scasca ne' mñicha' ta'a ne': Cha' ljuin na si'yana ni' cuaan mdo'o cha' cuiya' can', tina'an

xcuen yu 'in na, ¿ñi cha' a ya qui'an ti' um 'in yu?
 6 Cha' ljuin na si'yana nten chendyu mdaa cha' cuiya' can', una ña'aan quichen ne' jyi'in ne' quee 'in na, si'yana ncuca cuiya' ti' ne' yu Xuhua can' ncuca yu sca nu mxiycui' Ndiose 'in. 7 Mxcuen ne' 'in ñi si'yana a jlyo ti' ne' ti nu mdaa cha' cuiya' can'. 8 Xacan' juin Jesús 'in ne': Lo'on nan' a tca quitsan' 'in um la jui cha' cuiya' 'ñan lo'o cha' nu ngui'nin re.

Cha' 'in yu nducun' lo'o se'en nducua ti uva

9 Xacan' mdi'in tyaa Jesús sca cha' lo'o nten can' lo' juin ñi: Sca yu qui'yu yta sca jyan chacui' ti uva, lo' mxnu yu 'in na nda tlu'hue lo'o yu nu chu'hui cunta 'in na, xacan' mdo'o yu nguiaa yu sca se'en tijyo' x'ni ya'. 10 Xa mdiyaa xaa nu ntsu'hui cha' quio' mti can', ngua'an tñan yu sca nguso nu chcuan cunta na nu qui'ni ca'an 'in yu. Una yu nu ntsu'hui cunta tñan can' mjiyi'in 'in yu nu mdiyaa can', lo' mducui xu'hua 'in yu nguiaa yu cua ti ña'an. 11 X'nan tñan can' ngua'an tñan yu xca nguso 'in yu, una ticui' cuaña'an mjiyi'in yu 'in nu mdiyaa can', cua' ña'an ti m'ni lyi'o yu 'in, lo' mducui xu'hua yu 'in nguiaa cua ti ña'an. 12 Yu x'nan tñan can' ngua'an tñan yu xca nguso 'in yu, nu cua' nchca snan juesa, ticui' ti ña'an yjui yuhua' yu 'in nu mdiyaa can' lo' ngulo yu 'in nde chon' lo'o. 13 Xacan' nguñan ti' x'nan tñan can': ¿Ña'an ta cu'nin ñii? Ca'an tñan ycui' ca sñen' nu ta'a la 'ñan, tina'an cu'ni cunta yu cha' nu nchcui' can' xa tiyaa la cua. 14 Una yu nu ntsu'hui cunta 'in tñan can', xa na'an yu ljaan sñe' x'nan tñan can' mdyisnan ycui' scasca yu: Nde ljaan yu nu quinu ca tñan re

'in, ndla ti um lo' kujui na 'in yu lo' quinu tñan re 'in na. ¹⁵ Cui' xaa ngulo yu 'in nde chon' lo'o, lo' yjui yu 'in. Xacan' jan ñi, ¿ña'an ta cu'ni x'nan tñan can' lo'o yu? ¹⁶ Cui' ca nu xitucui yu lo' kujui yu 'in nu ntsu'hui cunta tñan can', lo' taa yu 'in na cu'ni cunta xca tucui. Xa ngune 'in ne' cha' nu ycu' ñi, juin ne' xacan': ¡A cula ya' Ndiose 'in na! ¹⁷ Una Jesús mxina'an ñi se'en ndon ne' lo' juin ñi: ¿Ñi cha' nchca ti' chcu' quityi 'in Ndiose xa nchcu' na: — Quee nu mscuan tloo yu cuityi na'an, cua' ñii lca na quee nu nsñi ton 'in na'an—? ¹⁸ Nchgaa nu tlyu scua chon' quee can', quita can', una cha' quee can' tyu na chon' ne', jlyo ne' siya' ti.

Cha' 'in tñi nu su'hua lyiya' ne' 'in César

¹⁹ Xacan' yu nu ndlo ca tñan ni' lyaa lo'o ne' escriba ngunan ne' ña'an nu quinu Jesús ticui' xaa, si'yana ngu'ya ne' cunta cha' 'in ne' ycu' ñi, una a msti ti' ne' xñi ne' 'in ñi si'yana nguitsen ne' 'in nten quichen can'. ²⁰ Una xa jui ña'an 'in ne' ngua'an tñan ne' tucua snan nu tsa lo'o cha' mañan, lo' cu'ni can' 'in si'yana lca sca nten nu suun, ña'an ca si'yana su'hua ne' qui'ya 'in ñi lo'o cha' nu chcu' ñi, la xacan' tyaa ne' 'in ñi tuyaa' bsya nu cu'ni cuiya' cha' 'in ñi. ²¹ Lo' mñicha' ne' 'in ñi: 'Un ñi nu lca Bstro, cua' jlyo ti' hua si'yana cui' ña'an ndlo'o um, a cunta scaña'an ti n'ni um 'tnan 'in nten, lo' ndlo'o um cha' nu ñi 'in Ndiose tsaña'an nu ntsu'hui cha' cu'ni na. ²² ¿Ta ti' tsu'hue taa na tñi nu njñan yu César, uta na a tsu'hue 'a? ²³ Una ngüi ti' ñi si'yana nchcu' ne' lo'o cha' mañan, xacan' juin ñi 'in ne': ¿Ñi cha' ta nchcu' um lo'on cuaña'an? ²⁴ Tyaa um sca tñi 'ñan, ña'an na. ¿Tucui ca 'in lcuin nga'an

chon' tñi re, lo' ti nu niin nga'an 'in na? Xacan' mxcuén ne' 'in ñi: Yu César. ²⁵ Juin ñi xacan': Tyaa um 'in César na nu ntsu'hui cha' qui'ni ca'an 'in yu, cui' cuaña'an taa um 'in Ndiose na nu qui'ni ca'an 'in ñi. ²⁶ Si'ya nten qui'an can' a jui ña'an su'hua ne' qui'ya 'in ñi lo'o cha' nu ycuí' ñi, cui' ca nu nguínu ton seen ne' lo' yuhue 'a ti' ne' lo'o cha' nu mxcuén ñi.

Ne' saduceo lo'o cha' nu tyiqui'o nten

²⁷ Xacan' mdiyaa tucua snan ne' saduceo se'en ndon ñi, cui' nu a ndiya qui'an ti' si'yana ntsu'hui cha' tyiqui'o nten, lo' mñicha' ne' 'in ñi: ²⁸ 'Un ñi nu lca Bstro, yu Moisé ndeña'an ngua'an yu sca cha': —Sca yu qui'yu nu cua' jui cuilyi'o lo' cha' caja yu, lo' ñi sca sñe' ne' lo' a mdi'in lo'o yu, xacan' ticui' ta'a ngula nu ngujui can' tyi'in lyi'o 'in ne' cuna'an can', lo' cha' tyi'in sñe' ne' cu'ni ne' cunta si'yana sñe' ne' lo'o cuilyi'o ca ne' lca can'—. ²⁹ Tyi'in tyaa na sca cha', ndi'in tsa cati yu qui'yu, sca ta'a ngula ti yu. Yu nu cula la can' jui cuilyi'o yu, lo' ngujui yu, una a mdi'in sñe' ne' lo'o yu. ³⁰ Xacan' yu nu cua' nchca tucua can' mdi'in lyi'o 'in ne' cuna'an can', ticui' cuaña'an ngujui yu, lo' ñi sca sñe' ne' lo' a mdi'in lo'o yu. ³¹ Ticui' cuaña'an yato'o lo'o nu cua' nchca snan can', ngujui yu, lo' scaña'an ti yato'o 'in ta'a cati yu can', lo' a mdi'in sñe' ne' lo'o yu. ³² Yato'o lo'o ne' cuna'an can' ngujui ne'. ³³ Xacan' jan ñii, xa ntsu'hui cha' tyiqui'o nten, ¿ti ña'an yu can' lca cuilyi'o ca ne' cuna'an can', si'yana ta'a cati yu mdi'in lyi'o yu 'in ne'? ³⁴ Xacan' mxcuén Jesús 'in yu: Nten chendyu re ndyijyi cuilyi'o ne', ³⁵ una nten un tyiqui'o lo' ntsu'hui xu'hue lo'o xca

chendyu, a ntsu'hui 'a cha' ti' caja cuilyi'o ne', ³⁶ lo' ñi a ntsu'hui 'a cha' ti' caja can', si'yana su'hua ña'an ndi'in cha' 'in lo'o angujle, cua' lca can' sñe' Ndiose si'ya cha' nu mdyiqui'o. ³⁷ Una tsaña'an ndi'in cha' 'in ne' ngujui nu ntsu'hui cha' tyiqui'o, yu Moisé ngua'an yu cha' re xa na'an yu 'in yca quiche' nu ndiquin can', lo' nchcui' na si'yana Ñi X'nan na lca ñi —Ndiose 'in Abraham, Ndiose 'in Isaac, Ndiose 'in Jacob—. ³⁸ A lca ñi Ndiose 'in ne' ngujui, cui' ca nu lca ñi Ndiose 'in ne' nu lo'o, si'yana cunta cha' nu 'in ñi nchgaa nten lo'o ne'. ³⁹ Xacan' tucua snan ne' escriba juin 'in ñi: 'Un ñi nu lca Bstro, cui' ña'an nu ycu' um. ⁴⁰ Lo' ñi xca cha' a msti 'a ti' ne' cuñicha' ne' 'in ñi. ¿Ti nu sñe' 'in Cristo? ⁴¹ Xacan' juin ñi 'in nten can': ¿Ñi cha' ta nchcui' nten si'yana Cristo lca ñi ticui' sñe' ta nten 'in Davi? ⁴² ¿Ta si'i ticui' Davi ngua'an yu sca cha' loo quityi Salmo, lo' nchcui' na: —Ndiose X'nan na juin ñi lo'o Ñi X'nan: Chcua tso' cueen 'ñan, ⁴³ lja xicu'nin 'in ta'a cusuun quinu nde tuquiya'—? ⁴⁴ Ticuii' Davi ndlo'o naan 'in ñi si'yana lca ñi X'nan yu, ¿lo' ña'an ta lca ñi sñe' ta nten 'in yu cha' na can'?

Msu'hua tiyaa Jesús 'in nten lo'o cha' 'in ne' escriba

⁴⁵ Lja ndon nscan nten can' cha' nu nchcui' ñi, juin ñi 'in yu ta'a nda'an ñi: ⁴⁶ Xñi um cunta 'in um lo'o ne' escriba, cui' nu nducui ti' nchco' te' tucuin nu tsu'hue ña'an, nducui ti' ne' xa ndyijyi nu nchcui' cha' 'in ne' lo'o suun ña'an se'en nchca quiya', a cunta nchcua ne' la loo se'en n'ni tnu ne' 'in Ndiose uta se'en nchca ta'a, ⁴⁷ a cunta ndlyaa ne' na'an 'in ne' cuna'an nu nguinu lo'o cha' ycu'

ti, can' cha' chaan nchcui' lyi'o ne' 'in Ndiose tloo na'an nten, una can' tlyu la nu ti'i tyijyin tiyaa xaa.

21

Cha' 'in ne' cuna'an nu mdaa sca lcuan

¹ Mxina'an ñi se'en ndlyu tucua snan ne' cuilyiya' ndyi'ya lcuan ni' lyaa can'. ² A cunta na'an ñi xa mdiyaa sca ne' cuna'an nu ti'i ña'an chendyu 'in nu nguinu lo'o cha' ycu' ti, can' mdyi'ya ne' tucua ti tñi suhue ti. ³ Juin ñi xacan': Nu cha' ñi cunen lo'o um, ne' cuna'an nu nguinu lo'o cha' ycu' ti re, ti'i ña'an 'in ne', una qui'an la lcuan mdyi'ya ne' que 'in nchgaa la ña'an nten re. ⁴ Si'yana nten re mdyi'ya ne' lcuan lo'o tñi nu cua' nguinu ti 'in ne', una ne' cuna'an re, lo'o cha' ti'i chendyu 'in ne' mdyi'ya ne' ña'an tñi nu su 'in ne', tñi nu ntsu'hui cha' cunajo'o 'in ne'.

Ycu' Jesús si'yana ntsu 'hui cha' jlyo laa

⁵ Mdyisnan ycu' tucua snan yu cha' 'in laa can', si'yana ndyi'ya 'a nguia' cuityi na lo'o quee nu lca lcuan nu mdaa ne', lo' juin ñi 'in yu: ⁶ Tsaña'an nu na'an um nducua na cua' ñii, una tiyaa xaa caja nu xicuten 'in na, lo' ñi xca quee re a quinu scua 'a na chon' ta'a na.

Cha' nu tsato'o xa tsatii chendyu

⁷ Xacan' mñicha' yu 'in ñi: 'Un ñi nu lca Bstro, quitsa' um 'in hua ñi xaa tsato'o cha' re, ¿lo' ña'an ca cuiya' ti' hua xa nu cua' nchcui cui' cha' re? ⁸ Mxcuen ñi 'in yu: Xñi um cunta si'yana a tucui nu cuñilyi'o 'in um, si'yana qui'an 'a nu caan lo' chcui' si'yana ljaan lo'o cha' cuiya' 'ñan, lo' chcui' can': Nan' lcan Cristo, uta ljuin: Cua' mdiyaa xaa nu

tyi'o laa um. Una a chcui ncha'an um 'in can'. ⁹ Xa cunan um cha' si'yana cua' nchca cusuun scasca se'en, a nchca cha' cutsen um si'yana nchgaa cha' re ntsu'hui cha' tsato'o na culo nducua la, una si'i can' cha' cua' tsatii chendyu. ¹⁰ Ti' juin la ñi: Scasca quichen tnu tyi'in suun, ¹¹ ntsu'hui cha' quiñan lyee ya', a cunta scasca se'en ntsu'hui cha' qui'ya bju'ñan uta quicha, lo' ca chcan' loo cha' nu cutsen nten lo'o cha' nu tnu nde ni' cuaan. ¹² Una xa ti' lyijyi tsato'o nchgaa cha' re, ntsu'hui cha' quinu um tuyaa' nu xitijin 'in um nu ti'i, lo' tyaa ne' cunta 'in um yaa' yu nu ntsu'hui cunta se'en n'ni tnu ne' 'in Ndiose, su'hua ne' 'in um na'an chcuan, lo' si'ya cha' ñan tsa lo'o ne' 'in um tloo bsya tnu uta tloo ree, ¹³ cuaña'an tca taa um suun ña'an nguiaa cha' tsu'hue 'in Ndiose. ¹⁴ Ñi a su'hua um cha' nduhue ti' tiquee um ña'an ntsu'hui cha' xcuen um 'in nu cu'ni cuiya' cha' 'in um, ¹⁵ si'yana cui' xacan' taan cha' tiyaa 'in um lo'o cha' nu chcui' um, lo' nchgaa nu ti'i ti' 'in um a quija lyoo ña'an xcuen 'in um uta ljuin si'yana si'i ña'an nchcui' um. ¹⁶ Hasta lo'o nten cula 'in um, ta'a ngula um, nten 'in ti um, uta ta'a tsu'hue um ntsu'hui cha' tyaa 'in um yaa' bsya, lo' ntsu'hui um caja nu kujui 'in um, ¹⁷ lo' nchgaa tucui xcuan tloo 'in um si'ya cha' ñan. ¹⁸ Una ñi sca quichan' que um lo' a ntsu'hui cha' quinan' na. ¹⁹ Cha' 'un ta loo um lo'o cha' nu ljyaan 'in um, xacan' tyi'o laa um. ²⁰ Una xa ña'an um si'yana cua' msu'hua lo'o sindatu 'in quichen Jerusalén, ca cuiya' ti' um si'yana cua' jlyo quichen can'. ²¹ Xacan' nchgaa nten nu ndi'in se'en lyi'ya loo Judea xnan yu'hui ne' loo qui'ya, cui' cuaña'an nu ndi'in quichen can' tyi'o tso' ne', lo' nu ngui'ni tñan

ni' quixin' a xitucui 'a can' nde quichen. ²² Si'yana lca na sca tsaan nu xitijin Ndiose 'in ne' nu ti'i, lo' tsato'o nchгаа cha' nu cua' nguinu scua loo quityi 'in ñi. ²³ Una 'tnan ca ne' cuna'an nu cua' mxilyo ña'an, lo'o ne' nu nguiti' sñe' xacan', si'yana caan nu ti'i tnu loo chendyu re, si'ya cha' nsin' ti' nu ntsu'hui tiquee Ndiose. ²⁴ Tyisnan kujui ne' 'in nten lo'o spada, a cunta ntsu'hui nu tsa lo'o ne' 'in preso sca chcuí chendyu, quichen Jerusalén can' ntsu'hui cha' quinu na tuyaa' ne' gentil, lo' cu'ni ne' ña'an nu nchca ti' ne' lo'o na tsaya' nu tsa tucua tsaan nu cua' mdi'in tyaa Ndiose.

Xa quiaan Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan xiya'

²⁵ Xacan' ca chcan' cha' nu tnu loo cucha, loo coo', lo'o loo cuii, nten chendyu lyee 'a su'hua ne' cha' tiquee ne', lo' a jlyo 'a ti' ne' ña'an ti' cu'ni ne' tsaña'an nu cueen ne tyi'a tujo'o si'yana lyee nguitsa na, ²⁶ tyisnan ña'an ti' ne' loo nu lyee nguitsen ne', si'ya scasca cha' tnu nu cua' ljaan loo chendyu re, si'yana —lo'o ni' cuaan ntsu'hui cha' quiñan tucui na—. ²⁷ Xacan' ña'an ne' 'in — Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan quiaan ñi ni' ndlaa— lo'o cha' cuiya' nu tlyu, lo' xtyi sca xaa nu tsu'hue ña'an. ²⁸ Xa tyisnan ca chcan' cha' re, cu'ni tnu tiquee um lo' scuén um tloo um nde cuaan, si'yana cua' mdiyaa braa nu tyi'o laa um. ²⁹ Mdi'in tyaa ñi xca cha' lo' juin ñi: Xñi um cunta tsaña'an nguiaa cha' 'in yca higo lo'o scasca la yca, ³⁰ xa ña'an um si'yana cua' tyisnan chcua lca' cojo' na, cua' jlyo ti' um si'yana cua' nchcuí cuii' cha' quila quio. ³¹ Cui' cuaña'an 'un xa ña'an um cua' nchca

scasca cha' can', ca cuiya' ti' um si'yana cua' nchcui cuii' cha' nu culo Ndiose tñan 'in nten. ³² Nu cha' ñi cunen lo'o um, ta nten re ti' ndi'in ne' xa nu ntsu'hui cha' ca nchgaa cha' re. ³³ Ni' cuaan lo'o chendyu re, a la 'a quine cueen na tiyaa xaa, una cha' nu nchcuin' lo'o um quinu scua na tsala xaa. ³⁴ Can' cha' xñi um cunta si'yana a cha'an yu'hui ni' cusya 'in um lo'o cha' nu nchca loo chendyu re, cha' cu'hui, cha' tucun', ña'an tu' lja xacan' tsati ntyin caan cha' tnu can' chon' um. ³⁵ Si'yana cha' tnu can' ntsu'hui cha' caan na tsaña'an nchca ti' sca can' chon' nten chendyu. ³⁶ Can' cha' tyi'in tiyaa um lo' chcui' lyi'o um 'in Ndiose nchgaa xaa si'yana ta loo um tyijyin um nchgaa cha' re, lo' cuaña'an tiyaa um tloo Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan. ³⁷ Cunda scaa tsaan ndyi'an lo'o ñi 'in nten ni' lyaa can', lo' xa nxiin tsaan nxitucui ñi nde loo qui'ya se'en lca Olivo. ³⁸ Can' cha' tlya ti ndiyaa nten ni' lyaa can', si'yana quine 'in ne' cha' nu ndlo'o ñi.

22

M'ni cuiya' ne' cha' si'yana quinu Jesús

¹ Cua' nchcui cuii' cha' cu'ni ne' ta'a pascua, cui' xa nchcu ne' jaslya nu a yu'hui suun 'in. ² Yu nu ndlo ca tñan ni' lyaa lo'o ne' escriba nan ne' ña'an nu kujui ne' 'in Jesús, una lo'o cha' mañan si'yana nguitsen ne' tloo nten quichen. ³ Yu Juda nu nchcui' ne' lo'o lca Iscariote, cui' ta yu nu tichcua can', yten Laxa'an ni' cusya 'in yu. ⁴ Ya y'ni cuiya' yu cha' lo'o nu ndlo ca tñan ni' lyaa, tsatlyu lo'o nu lca que 'in silyiya cha' 'in laa, ña'an ntsu'hui cha' tyaa yu 'in Jesús. ⁵ Mdiyaa 'a ti' ne' cha' can', lo'

m'ni cuiya' ne' cha' lo'o yu si'yana su'hua lyiya' ne' 'in yu. ⁶ Ncua sca cha' ti 'in yu lo'o ne', lo' ngunan yu ña'an tyaa yu 'in Jesús lja nu a ndlyu nten.

Xa ycu siin Jesús xiya' ti lo'o yu ta'a mda'an ñi

⁷ Mdiyaa tsaan xa nchcu ne' jaslya nu a yu'hui suun 'in, lo' lca na tsaan nu 'ni cha' kujui ne' 'in slya' si'ya ta'a pascua. ⁸ Xacan' ngua'an tñan Jesús 'in yu Tyo lo'o yu Xuhua, lo' juin ñi 'in yu: Yaa um lo' cu'ni chu'hue um na nu cu siin na ta'a pascua re. ⁹ Juin yu 'in ñi: ¿La nchca ti' um cu'ni chu'hue hua 'in na? ¹⁰ Mxcuen ñi 'in yu: Ña'an jan ñi, xa sten um loo quichen cua, can' chcu ta'a um lo'o sca yu nu lyi'ya sca te'en tyi'a, chcu ncha'an um 'in yu tsaya' sten yu sca na'an. ¹¹ Chcu' um lo'o yu nu lca x'nan na'an can': Ndeña'an juin ñi nu lca Bstro: ¿La nducua na'an se'en cu siin ñi lo'o yu ta'a nda'an ñi ta'a pascua re? ¹² Quitsa' yu 'in um se'en nducua sca na'an tlyu nu cua' nchca tucua nde cuaan, can' cua' ndi'in nchgaa na nu cunajo'o 'in na, can' ntsu'hui cha' cu'ni chu'hue um na nu cu siin na. ¹³ Xacan' mdo'o yu nguiaa yu, lo' chcu ña'an juin ñi lo'o yu cuaña'an yato'o, can' m'ni chu'hue yu na nu cu siin jun ta'a pascua. ¹⁴ Xa mdiyaa braa can', yten tucua ñi tu'hua msa tsatlyu lo'o yu ta'a nda'an ca ñi. ¹⁵ Lo' juin ñi 'in yu: Lyee 'a ncua lca tiqueen cu siin na lo'o um ta'a pascua re, lja nu ti' lyijyi tijin nu ti'i. ¹⁶ Cunen lo'o um sca cha', a cu'nin 'an siin ta'a pascua re cha' si'i la se'en ndlo Ndiose tñan. ¹⁷ Xacan' msñi ñi vaso se'en ntsu'hui vino, mdyaa ñi xu'hue 'in Ndiose, lo' juin ñi 'in yu: Xñi um 'in na nchgaa um, lo' ca xu'hue um 'in na. ¹⁸ Cunen lo'o um sca cha', a co'on 'an vino re cha' si'i la se'en

ndlo Ndiose tñan. ¹⁹ Xacan' msñi ñi jaslya, mdyaa ñi xu'hue 'in Ndiose, msu'hue ñi 'in na, lo' mdaa ñi 'in na 'in yu, xacan' juin ñi: Nde nu lca cunan' nan', lo' si'ya um tyaan 'ñan. Tsa quiñan um cu'ni um cha' re lo' quia yu'hui ti' um 'ñan. ²⁰ Xa mdyi ycu siin ñi, cui' cuaña'an msñi ñi vaso se'en ntsu'hui vino can', lo' juin ñi: Nde sca cha' nu cui ti, lo' si'ya tnen nu quilo si'ya um caja ña'an cu'ni chu'hue um cha' 'in um lo'o Ndiose. ²¹ Ña'an um jan ñi, nde nducua na sca se'en ti lo'o nu ntsu'hui cha' tyaa 'ñan. ²² Nu cha' ñi si'yana Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan ntsu'hui cha' tyijyin ñi tsaña'an cha' nu cua' ngua'an 'in ñi, una 'tnan ca yu nu ntsu'hui cha' tyaa 'in ñi. ²³ Xacan' scasca yu mñicha' ta'a yu cha' ti ña'an yu cu'ni yu cha' can'.

Tucui ca lca nu ndon loo la

²⁴ A cunta mdyisnan nchcui' tyijyin yu cha' ti ña'an yu lca yu nu ndon loo la. ²⁵ Xacan' juin ñi 'in yu: Yu ree ndi'in loo chendyu re tla 'a ndlo yu tñan 'in nten, lo' ti' nchcui' ne' si'yana lca yu sca nu nda yaa' 'in nten, ²⁶ una 'un si'i cuaña'an cu'ni um, si'yana sca nu ndon loo lja um ntsu'hui cha' cu'ni lyo' can' 'in, lo' yu nu ntsu'hui cunta 'in um cu'ni can' 'in tsaña'an nchca ti' sca nguso. ²⁷ Xacan' jan ñi, ¿ti ña'an nu ndon loo la, nu nducua tu'hua msa uta nu nsu'hua na loo msa? ¿Ta si'i nu nducua tu'hua msa can'? Una nan' lcan tsaña'an nchca ti' sca nguso 'in um. ²⁸ Cuaña'an 'un a nchca cula yaa' um 'ñan lo'o nchgaa nu ti'i ndijin. ²⁹ Can' cha' taan sca cha' cuiya' 'in um se'en culo um tñan, cui' tsaña'an mdaa Stin cha' cuiya' 'ñan, ³⁰ si'yana tca chcua um lo' cu na sca loo msa ti la se'en ntsu'hui

cha' culon tñan, a cunta ntsu'hui cha' chcua um lo' cu'ni cuiya' um cha' 'in ta'a tichcua ta ne' Israel.

Yu Tyo ntsu'hui cha' xcuan tloo 'in ñi

³¹ Lo' ti' juin la Ñi X'nan na: Simón, Simón, cunen lo'o sca cha', Laxa'an cua' mjñan cha' cuiya' si'yana scuin ti'in 'in tsaña'an nchca ti' nscuin ne' mti trigo.

³² Una nan' cua' mjñan 'in Ndiose si'ya cha' 'in, si'yana a cu'ni na'an ti' lo'o cha' nu ndiya qui'an ti', lo' xa nu'huin tyiton, taa cha' tnu tiquee 'in ta'a ndiya qui'an ti'. ³³ Xacan' juin yu 'in ñi: Ñi X'nan hua, cua' m'nin tiqueen si'yana si'i tsaloo na'an chcuan ti tsa'an lo'o um, cui' ca nu cajan lo'o um.

³⁴ Lo' juin ñi: Tyo, cunen lo'o sca cha', ti' lyijyi xi'ya latyee lo' snan ya' chcu' si'yana a ndyu'hui lyoo 'ñan.

Ntsu'hui cha' cui'ya yu spada

³⁵ Ti' juin la ñi lo'o yu: Xa ngua'an tñan 'in um yaa um, nen lo'o um si'yana a cui'ya um tñi, ñi cuijyin, ñi a cui'ya um quinan, ¿ta nde'en la na ya lyijyi 'in um xacan'? Mxcuen yu 'in ñi: A sca na.

³⁶ Juin ñi 'in yu: Una cua' ñii, tca cui'ya um tñi lo'o cuijyin, lo' nu a ntsu'hui spada 'in, tca cujui' ste' lo' xi'i sca na. ³⁷ Cunen lo'o um sca cha', 'ni cha' tsato'o 'ñan tsaña'an cha' nu cua' nguinu scua loo quityi 'in Ndiose, lo' nchcu' na: —Tsatlyu mda'an ñi lo'o yu nducun'—. Nchгаа cha' nu cua' nguinu scua si'ya cha' 'ñan, tsaloo na ca ti na. ³⁸ Xacan' mxcuen yu 'in ñi: Ñi X'nan hua, nde lo'o tucua spada 'in hua. Lo' juin ñi: Cui' lya lo'o cuati.

Ycui' lyi'o Jesús 'in Ndiose se'en lca Getsemaní

³⁹ Xacan' mdo'o ñi nguiaa ñi nde loo qui'ya Olivo, cui' tsaña'an cha' nu cua' ntsu'hui 'in ñi, lo'o yu ta'a nda'an ñi nducui ncha'an 'in ñi. ⁴⁰ Xa mdiyaa ñi can' juin ñi 'in yu: Chcui' lyi'o um 'in Ndiose si'yana a sten cha' ngunan' tiquee um. ⁴¹ Mdo'o ntan ñi sii' yu tsaña'an cuiya' se'en nduguun ne' sca quee, can' mdyi'ya xtyin' ñi lo' mdyisnan ycu' lyi'o ñi 'in Ndiose: ⁴² 'Un ñi nu lca Stin, cha' a tyijyin yu'hui tijin nu ti'i re, una ñi si'i ña'an nu nchca tin', cui' ca nu cu'ni um ña'an nu nchca ti' um. ⁴³ Xacan' ngulo'o tloo sca angujle 'in ñi nu mdo'o nde ni' cuaan si'yana ta yaa' 'in ñi. ⁴⁴ Loo cha' ti'inga'an 'in ñi, nde lye la ycu' lyi'o ñi 'in Ndiose, lo' mdyisnan nguilo tyi'a ta ñi la lyuu tsaña'an nchca ti' tne. ⁴⁵ Xa mdyi ycu' lyi'o ñi 'in Ndiose, mdyiton ñi lo' nguila ñi se'en nducua yu ta'a nda'an ñi, nguija lyoo ñi 'in yu lja' yu si'yana lye lu'un ti' yu. ⁴⁶ Lo' juin ñi 'in yu: ¿Ñi cha' ta lja' um? Tyitucui um lo' chcui' lyi'o um 'in Ndiose si'yana a sten cha' ngunan' tiquee um.

Xa mdiyaa yu Juda 'in Jesús

⁴⁷ Lja nhcui' ñi cha' can' mdiyaan nten qui'an, lo' yu Juda cui' ta yu tichcua can', nducua loo yu loo nten can', mdiyaa yu se'en ndon Jesús si'yana chcui' cha' yu la sii' sca' ñi. ⁴⁸ Xacan' juin Jesús 'in yu: Juda, ¿ta cuaña'an mdiyaa 'in Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan lo'o ña'an nu ycu' cha' 'ñan? ⁴⁹ Xa na'an yu ta'a nda'an ñi cha' nu nchca, lo' juin yu 'in ñi: Ñi X'nan hua, ¿ta si'yu hua 'in ne' lo'o spada re? ⁵⁰ Sca yu ta'a nda'an ñi msi'yu nscan yu nguso 'in nu ndlo ca tñan ni' lyaa can', tso' cueen 'in yu. ⁵¹ Xacan' mxcuen Jesús 'in yu: Cui' lya

tsacua ti ña'an. Xacan' yla' Jesús nscan yu nguso can', cui' xaa mchca na 'in yu. ⁵² Xacan' ycuí' Jesús lo'o nchgaa nu ljian y'ni lyi'o 'in ñi, cui' nu ndlo ca tñan ni' lyaa tsatlyu lo'o nu lca que 'in silyiya nu ntsu'hui cuan 'in laa, lo'o qui'yu cula, lo' juin ñi 'in yu: ¿Ñi cha' lo'o yca lo'o spada nducua yaa' um ljian 'ya um 'ñan tsaña'an nchca ti' um lo'o sca yu cunan? ⁵³ Nchgaa xaa nguilyun lo'o um ni' lyaa, ¿ñi cha' a msñi um 'ñan xacan'? Una cua' ñii mdiyaa braa nu nta um tsaña'an nu ndlo laxa'an tñan 'in um.

Xa mscuan tloo yu Tyo 'in Jesús

⁵⁴ Xacan' msñi ne' 'in Jesús, ya lo'o ne' 'in ñi se'en nducua na'an 'in yu nu ndlo ca tñan ni' lyaa. Yu Tyo can' tijyo' ti mducui ncha'an yu 'in nten can'. ⁵⁵ Tlu'hue la lyiya' mxiqui'o ne' quii', tyi'iin sii' na yten tucua ne', a cunta lo'o yu Tyo yten tucua yu lja can'. ⁵⁶ Sca ne' cuna'an nu lca nguso, xa na'an ne' si'yana lo'o yu Tyo nducua yu can', mxina'an tsu'hue ca ne' 'in yu, lo' juin ne': Lo'o yu re ta'a nda'an yu cua. ⁵⁷ Una mscuan tloo yu cha' can' lo' juin yu: Andyu'hui lyoon 'in yu nu nchcui' um cha' 'in cua. ⁵⁸ Chon' nde'en can' ticui' cuaña'an juin sca yu 'in yu Tyo can': Lo'o nu'huin ta'a nda'an yu cua. Mxcuen yu xacan': A lo'on nan'. ⁵⁹ Tsa ndyijyin sca braa ti, mdo'o ycuí' xca yu lo' juin yu: Nu cha' ñi s'ni, si'yana lo'o yu re lca yu ta'a nda'an yu cua, si'yana lca yu ne' Galilea. ⁶⁰ Mxcuen yu Tyo: A jlyo tin' ñi cha' nchcui'. Lja nu ti' nchcui' yu cha' can' mdo'o si'ya sca latyee. ⁶¹ Xacan' Ñi X'nan na mxina'an ñi se'en ndon yu Tyo can', cui' xaa nguia yu'hui ti' yu cha' nu ycuí' ñi xa juin ñi lo'o

yu: Ti' lyijyi xi'ya latyee lo' snan ya' chcu' si'yana a ndyu'hui lyoo 'ñan. ⁶² Mdo'o yu Tyo can' nde lyiya', lo' ynan yu si'yana ndyijyin ya' ti'i nga'an 'in yu.

Xa mji'i'n ne' 'in Jesús

⁶³ Yu nu nsñi cunta 'in Jesús mxiycha' ne' lo' mji'i'n ne' 'in ñi, ⁶⁴ a cunta mscan' ne' sca te' tloo ñi, mycuan' ne' 'in ñi, lo' juin ne': ¿Chcu' ña'an na cha' ti ca mycuan' tloo? ⁶⁵ Qui'an 'a cha' ti'i ycu' ne' lo'o ñi.

Ncua cuiya' cha' 'in Jesús lo'o tso' cha' 'in laa

⁶⁶ Xa ngu'ya xaa can', tsatlyu nguio' ti'in nchgaa qui'yu cula lo'o yu nu ntsu'hui ca cunta laa 'in ne' lo'o ne' escriba, mdiya lo'o ne' 'in ñi se'en ntsu'hui cha' ca cuiya' cha' 'in ñi, lo' juin ne' 'in ñi: ⁶⁷ ¿Ta cui' lca Cristo? Quitsa' la 'in hua. Mxcuen ñi 'in ne': Cha' cunen lo'o um si'yana cuin', a tsa qui'an ti' um 'ñan. ⁶⁸ A cunta cha' cuñichan' 'in um sca cha', ñi a xcuen um 'ñan, lo' ñi a culaa um 'ñan. ⁶⁹ Una ti' cua' ñii —sten tucua Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan tso' cueen 'in Ndiose—. ⁷⁰ Nchgaa ne' juin ne' 'in ñi: ¿Ca nu Sñe' Ndiose lca xacan'? Mxcuen ñi 'in ne': 'Un nchcu' um cuaña'an. ⁷¹ Xacan' juin ne': A 'ni 'a cha' ti' cunan na xca tucui nu taa suun cha' 'in yu re, si'yana cui' na ngune 'in na cha' nu mdo'o tu'hua yu.

23

Ncua cuiya' cha' 'in Jesús tloo yu Pilato

¹ Cui' ña'an lcaa mdyiton nchgaa nten can', lo' ya lo'o ne' 'in Jesús tloo yu Pilato. ² Mdyisnan msu'hua ne' qui'ya 'in ñi tloo yu, lo' nchcu' ne': Nguija lyoo hua 'in yu re nxilo ti'in yu 'in nten

quichen, nchcui' yu si'yana a taa 'a hua tñi cha' 'in yu César, a cunta nchcui' yu si'yana cui' yu lca yu Cristo, lo' lca yu ree. ³ Xacan' mñicha' yu Pilato 'in ñi: ¿Ta cui' lca Ree 'in ne' judio? Mxcuen ñi 'in yu: 'Un nchcui' um cha' re. ⁴ Xacan' juin yu Pilato 'in nten lo'o yu nu ndlo ca tñan ni' lyaa can': A sca qui'ya nguija lyoon 'in yu re. ⁵ Una nten can' nde lyee la mdon loo cha' 'in ne' lo' nchcui' ne': Nxilo ti'in yu 'in nten quichen lo'o cha' nu ndlo'o yu ña'aan se'en lyi'ya loo Judea, lo' mdyisnan yu ti' la se'en lca Galilea.

Yaa Jesús tloo yu Herode

⁶ Xa ngune 'in yu Pilato si'yana m'ni tyi'ya ne' Galilea, xacan' mñicha' yu 'in ne' cha' Jesús lca ñi ne' Galilea. ⁷ Xa ncuca cuiya' ti' yu Pilato si'yana mdo'o ñi se'en lyi'ya loo Galilea se'en ndlo yu Herode tñan, xacan' ngulo yu tñan si'yana tsa lo'o ne' 'in ñi tloo yu Herode, si'yana lja xacan' nguilyu yu quichen Jerusalén. ⁸ Mdiyaa 'a ti' yu xa na'an yu 'in Jesús, si'yana cua' s'ni nchca ti' yu ña'an yu 'in ñi, qui'an 'a cha' cua' ynan yu lo' nta yu cha' ñi xaa cu'ni ñi sca cha' nu truu tloo yu. ⁹ Qui'an 'a cha' mñicha' yu 'in ñi, una a sca cha' can' mxcuen ñi. ¹⁰ Nchgaa yu nu ntsu'hui cunta laa 'in ne' tsatlyu lo'o ne' escriba, nde lyee la msu'hua ne' qui'ya 'in ñi. ¹¹ Xacan' yu Herode lo'o sindatu 'in yu mscuan tloo 'in ñi lo' mxiycha' yu 'in ñi, lo' mxico' yu sca te' tsu'hue ña'an 'in ñi, xiya' ngua'an tñan yu 'in ñi nde se'en ndi'in yu Pilato can'. ¹² Cuaña'an mchca tsu'hue cha' 'in yu Pilato lo'o yu Herode, si'yana ti' culoo a tsu'hue ndi'in yu.

Ngulo Pilato tñan si'yana caja Jesús

¹³ Xacan' mxo' ti'in yu Pilato 'in nchгаа nu ndlo tñan ni' lyaa, tsatlyu lo'o yu nu lyi'ya tñan lo'o nten quichen can', ¹⁴ lo' juin yu 'in ne': Mdiyan lo'o um 'in yu re tloon lo' nchcui' um si'yana nxilo ti'in yu nten quichen, una cua' mxicunen 'in yu tloo na'an um, lo' a sca qui'ya nguija lyoon 'in yu ña'an nu ndlo qui'ya um 'in yu. ¹⁵ Ñi yu Herode, lo' a ngulo qui'ya 'in yu xa ngua'an tñan 'in yu yaa yu. Can' cha' cunen lo'o um, a ndyi'o tñan caja yu si'yana a sca qui'ya m'ni yu. ¹⁶ Culaan 'in yu ndi'a xa cua' m'ni yu. ¹⁷ Sca cha' nu ntsu'hui 'in ne', njñan ne' si'yana ndlyaa sca preso cunda scaa yjan xa nchca ta'a can'. ¹⁸ Una nten qui'an can' tsatlyu nchcui' cueen ne': ¡Yjui um 'in yu re lo' culaa um 'in yu Barrabás! ¹⁹ Ntsu'hui yu na'an chcuán si'yana mxilo ti'in yu nten quichen, a cunta yjui yu nten. ²⁰ Xiya' ycuí' yu Pilato lo'o nten can' si'yana ntsu'hui tiquee yu culaa yu 'in Jesús. ²¹ Una nten can' ycuí' cueen ne': ¡jyi'in ca'an um 'in yu loo cusi, jyi'in ca'an um 'in yu loo cusi! ²² Xacan' ycuí' yu Pilato lo'o nten can' nu cua' nchca snan ya': ¿Ñi na ta m'ni yu re? A sca qui'ya nguija lyoon 'in yu nu hasta lo'o caja yu. Can' cha' qui'ni yu lo' ndi'a culaan 'in yu. ²³ Una nde lye la ycuí' cueen ne' lo' mjñan ne' cha' si'yana cha'an ñi loo cusi. Mdon loo cha' 'in ne' tsatlyu lo'o nu ntsu'hui cunta laa 'in ne'. ²⁴ Xacan' mdaa yu Pilato cha' cuiya' si'yana cu'ni ne' ña'an nu nchca ti' ne'. ²⁵ Ngulaa yu 'in yu nu mjñan nten can', yu nu ntsu'hui na'an chcuán si'yana mxilo ti'in yu nten, a cunta yjui yu nten, lo' mdyaa yu Pilato cunta 'in Jesús yaa' ne'.

Xa ngujui Jesús loo cusi

²⁶ Tucueen nguia lo'o ne' 'in ñi mhcua ta'a ne' lo'o sca yu yaa ñan ni' quixin', yu Simón nu mdo'o quichen Cirene, mxicu'ni ne' 'in yu si'yana cui'ya yu cusi nu lyi'ya Jesús lo' chcui cha'an yu 'in ñi. ²⁷ Qui'an 'a nten nguia ncha'an 'in ñi, cui' cuaña'an ne' cuna'an nguia ynan si'ya ñi. ²⁸ Una Jesús mxina'an ñi nde chon' se'en ljyaan ne', lo' juin ñi 'in ne': 'Un ne' cuna'an Jerusalén, a cunan lo'o um 'ñan, cui' ca nu cunan lo'o um 'in um lo'o sñe' um. ²⁹ Cunen lo'o um sca cha', ljyaan sca tsaan xa caja nu chcui': Tsu'hue ca xu'hue ne' cuna'an nu a mdaa Ndiose cha' cuiya' tyi'in sñe', nu a siya' mxilyo ña'an, ñi a na'an ne' yti' sñe' ne'. ³⁰ —Xacan' chcui' nten can' lo'o qui'ya: Cho'o ti'in um 'in hua, cui' cuaña'an chcui' ne' lo'o qui'ya suhue ti: Tucun ti'in um 'in hua—. ³¹ Cha' cuaña'an ngui'ni lyi'o ne' 'in sca yca yi'a, ña'an la ca cu'ni ne' lo'o sca yca ngutyi. ³² A cunta nguia lo'o ne' 'in tucua yu nducun' si'yana tsatlyu caja yu lo'o Jesús. ³³ Xa mdiyaa ne' se'en naan que jyi'o, can' mjyi'in ca'an ne' 'in ñi loo cusi, a cunta lo'o yu nducun' nga'an yu loo cusi, scaa yu sca tso' 'in ñi. ³⁴ Xacan' juin Jesús: 'Un ñi nu lca Stin, cu'ni um cha' tlyu ti' 'in nten re si'yana a jlyo ti' ne' ñi na ngui'ni ne'. —Ticui' lja can' mtsa ne' sten', ngulo ne' xu'hue ne' lo'o na—. ³⁵ Nten can' nan' 'ya ne' 'in ñi, lo' yu nu lyi'ya ñan can' nchcui' ca'an 'in ñi: Yu re ngulo laa yu 'in xca tucui, ¿ñi cha' a culo laa yu 'in yu cha' na cha' ñi ca lca yu Cristo, ñi nu mdo'o hui ca 'in Ndiose? ³⁶ Lo'o yu sindatu mstyí lyi'o 'in ñi, lo' ncuca ti' yu xico'o yu vinagre 'in ñi, ³⁷ lo' nchcui' yu: Cha' nu'huin lca Ree 'in ne' judio, culo laa 'in ticuii'. ³⁸ A cunta

nga'an sca cha' que cusi can' lo'o cha' griego, cha' latin, lo'o cha' hebreo, lo' nchcui' na: Nde yu nu lca Ree 'in ne' judio. ³⁹ Sca yu nducun' nu ta'a nga'an ñi loo cusi mdyisnan ycui' ca'an yu 'in ñi: Cha' nu'huin lca Cristo, culo laa 'in ticuii', xacan' culo laa 'in hua. ⁴⁰ Mxcuen xca yu can' lo' ngusun lo'o yu 'in: Ñi tsachin' ti lo' a ntsen nu'huin tloo Ndiose, lo' re ña'an ndijin na nu ti'i. ⁴¹ Nu cha' ñi ntsu'hui suun 'in na tyijyin na nu ti'i re, si'ya tñan ngunan' nu m'ni na, una yu re a sca cha' ngunan' m'ni yu. ⁴² Xacan' juin yu 'in Jesús: Quia yu'hui ti' um 'ñan xa tiyaa um se'en culo um tñan. ⁴³ Xacan' mxcuen Jesús 'in yu: Nu cha' ñi cunen lo'o, ti' cua' ñii cua' ndi'in lo'on la ni' cuaan. ⁴⁴ Tsa ntsu'hui ndyi'ya cuaan tsaya' mdiyaa braa cua' snan siin, ngu'ya tla yta sca chcui se'en can'. ⁴⁵ Cucha a mdu'hui 'a na xaa, lo' te' tlyu nu nducui la ni' lyaa can' mda' na tlu'hue la na, mdo'o na tucua yu'hue. ⁴⁶ Xacan' cueen 'a msi'ya Jesús: 'Un ñi nu lca Stin, —tuyaa' um xnun cusya 'ñan—, lo' ña'aan mdyi ycui' ñi cha' re ngujui ñi. ⁴⁷ Xa na'an yu nu lca que 'in sindatu cha' nu yato'o, cui' xaa m'ni tnu yu 'in Ndiose lo' juin yu: Nu cha' ñi s'ni, yu re ncuu yu sca nten nu ñi ndi'in cha' 'in tloo Ndiose. ⁴⁸ Nten qui'an nu nguio' ti'in can' xa na'an ne' cha' nu yato'o, mxitucui ne' lo' mycuan' ne' jyan tiquee ne' loo nu ti'i nga'an 'in ne'. ⁴⁹ Una nchгаа nu lca ta'a tsu'hue ñi lo'o jun cuna'an nu mducui ncha'an 'in ñi ti' la se'en lca Galilea, tijo' ti ndon jun nan' 'ya jun.

Xa mtsi' Jesús

⁵⁰ Can' ndi'in sca yu naan See nu mdo'o quichen Arimatea se'en lyi'ya loo Judea, lca yu sca qui'yu

cula 'in ne' judio, tsu'hue nten lca yu lo' ñi ndi'in cha' 'in yu. ⁵¹ Lo'o yu nta yu cha' ñi xaa culo Ndiose tñan 'in nten, a cunta xa m'ni cuiya' ne' cha' 'in Jesús a ncuá ta'a lo'o yu 'in ne', ñi lo'o ña'an nu m'ni ne'. ⁵² Ya jñan yu cha' cuiya' 'in Pilato cha' tca cutsi' yu 'in Jesús. ⁵³ Xa mdyi'ya yu 'in ñi loo cusi nguxen yu sca te' 'in ñi, lo' ya tsi' yu 'in ñi sca tuquee nu cua' lca nguiaa', se'en nu a nchca tucui quitsi'. ⁵⁴ Lca na vierne siin nu cua' tyisnan xitñan' ne' judio. ⁵⁵ Tsalca jun cuna'an nu mducui ncha'an 'in ñi ti' la se'en lca Galilea, mdiya ncha'an jun 'in yu se'en mtsi' ñi, lo' na'an jun ña'an mdi'in tyaa yu 'in ñi ni' tucuaa can'. ⁵⁶ Xacan' mxitucui jun nguiaa jun, m'ni chu'hue jun tyi'a xityi'i nu chu'hui 'in Jesús, lo' mxitñan' jun tsaan can' ña'an cha' nu cua' ntsu'hui 'in ne'.

24

Xa mdyiqui'o Jesús

¹ Una culoo tsaan nu mducua snan can', tlya ti nguiaa jun cuna'an tucuaa can', lyi'ya jun tyi'a xityi'i nu cua' ncuá tsu'hue, a cunta lo'o chcuá xnan jun cuna'an ta'a nguiaa jun. ² Xa mdiyaa jun na'an jun si'yana cua' mdo'o ntan quee nu nchcun tucua can'. ³ Xacan' yten jun lo' 'a na'an 'a jun su Ñi X'nan na. ⁴ Lja ndon yuhue ti' jun cha' can', tsati ntyin mdo'o ton tucua yu qui'yu nu lco' te' tsu'hue ña'an xaa. ⁵ Lyee ytsen jun, can' cha' mdyi'ya tucui jun tloo jun, lo' juin yu 'in jun: ¿Ñi cha' nda'an nan um 'in sca nu lo'o lja ne' cua' ngujui? ⁶ A ntsu'hui 'a ñi re, cua' mdyiqui'o ñi. Quia yu'hui ti' um ña'an ycui' ñi lo'o um xa mdi'in ñi se'en lca Galilea, ⁷ xa

juin ñi: Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan, caja nu tyaa 'in ñi yaa' nten qui'ya chendyu, jyi'in ca'an ne' 'in ñi loo cusi, una nu cua' ca snan tsaan ntsu'hui cha' tyiqui'o ñi. ⁸ Xacan' nguia yu'hui ti' jun cha' nu ycui' ñi. ⁹ Cui' xaa mdo'o jun nguia ytsa' jun 'in cha tixca yu ta'a mda'an ñi lo'o nchgaa la ña'an jun cha' nu yato'o. ¹⁰ Tsalca jun nu mdaa suun cha' re lo'o yu ta'a mda'an ñi lca María Magdalena, Juana, lo'o María jyi'an Jacobo, a cunta lo'o chcua xnan jun cuna'an nu ta'a nda'an jun. ¹¹ Una yu ta'a mda'an ñi msque' ti' si'yana la xnan ycui' tinto jun cuna'an can', lo' a ya qui'an ti' yu 'in jun. ¹² Una yu Tyo can' msnan yu ya na'an yu se'en mtsi' ñi, lo' xa msti quíloo yu na'an yu su te' nu nguxen ti' ñi, xacan' mxitucui yu lo' ndyijyin ya' nduhue ti' yu si'ya cha' nu ya' to'o can'.

Xa nguiaa Jesús tucueen Emaús

¹³ Yato'o cuii' tsaan can' mxitucui tucua yu nu nguiaa nde quichen Emaús, lo' a tijyo' nguinu na quichen Jerusalén, tsa ntsu'hui lyoo tixca kilómetro. ¹⁴ Nguia taa yu cha' ña'an cha' nu yato'o can'. ¹⁵ Lja nguia ycui' yu cha' can', mdiya ncha'an Jesús 'in yu, ¹⁶ una mhcun cha' tiyaa 'in yu lo' a ncuu chu'hui lyoo yu 'in ñi. ¹⁷ Lo' juin ñi 'in yu: ¿Ñi cha' ta nguia taa um, lo' lu'un ti' um? ¹⁸ Sca yu can' naan yu Cleofas, lo' mxcuen yu 'in ñi: ¿Ta scati nu'huin yaa Jerusalén, a nchca ca jlyo ti' cha' nu yato'o nu cua' nchca snan tsaan ti re? ¹⁹ Xacan' juin ñi 'in yu: ¿Ñi na ta nchca? Mxcuen yu 'in ñi: Cui' cha' 'in Jesús Nazaret, sca nu mxicyui' Ndiöse 'in, tlyu cha' cuiya' mda'an lo'o ñi lo'o cha' nu ycui' ñi lo'o ña'an nu m'ni ñi, lo' yu'hui cuiya' ti' Ndiöse

'in ñi, cui' cuaña'an lo'o nten. ²⁰ Yato'o nguinu ñi tuyaa' yu nu ntsu'hui cunta cha' 'in laa tsatlyu lo'o nu lca bsya 'in na, lo' ngulo qui'ya ne' 'in ñi tsaya' nu mjiyi'in ca'an ne' 'in ñi loo cusi. ²¹ Una huare' ncua ti' hua si'yana cui' ñi culo laa ñi 'in ne' Israel, lo' cua' nguiaa snan tsaan yato'o cha' re. ²² A cunta tucua snan jun cuna'an msu'hua jun cha' nduhue ti' tiquee hua, tlya re ñii yaa jun tucuaa can', ²³ lo' si'yana a nguija lyoo 'a ñi 'in jun mxitucui jun, mdaa jun suun si'yana na'an xñii jun angujle, can' nu mtsa' 'in jun si'yana lo'o ñi. ²⁴ Cui' cuaña'an tucua snan yu ta'a nda'an hua yaa yu tucuaa can', lo' nguija lyoo yu 'in na chcui ña'an juin jun cuna'an can', una a na'an yu 'in ñi. ²⁵ Xacan' mxcuen ñi 'in yu: ¡Ta chin' 'a cha' tiyaa 'in um, ta a ndiya qui'an ti' um nchgaa cha' nu ngua'an scua yu nu mxiycui' Ndiose 'in cua' s'ni! ²⁶ ¿Ta si'i culo nducua la ntsu'hui cha' tyijyin ñi nu lca Cristo nu ti'i, la xacan' sten ñi la ni' cuaan loo xaa 'in ñi? ²⁷ Xacan' ti' la suun se'en mdyisnan ngua'an yu Moisé ngulyo scua la ñi cha' 'in ñi lo'o yu, cuaña'an ya quiñan ñi lo'o cunda scaa quityi nu ngua'an nchgaa la ña'an yu nu mxiycui' Ndiose 'in. ²⁸ Xa mdiyaa yu tu'hua quichen se'en ntsu'hui cha' quinu yu, m'ni ñi cha' si'yana tijyo' la tsaa ñi. ²⁹ Una mxicu'ni yu 'in ñi si'yana quinu ñi lo'o yu, lo' juin yu: ¿Ñi cha' ta a quinu um lo'o hua, si'yana cua' msiin lo' cua' qui'ya tla? Xacan' yten ñi ña'an se'en ntsu'hui cha' quinu ñi lo'o yu. ³⁰ Yato'o lja nducua ñi tu'hua msa can' lo'o yu, msñi ñi sca jaslya, mdyaa ñi xu'hue 'in Ndiose, msu'hue ñi 'in na lo' mdaa ñi 'in na 'in yu. ³¹ La xacan' nguila cha'

tiyaa 'in yu, lo' yu'hui lyoo yu 'in ñi, una a ncuachcan' 'a ñi. ³² Mdyisnan ycuì' yu: Cha' ñi tsaña'an nu ngüi ti' cusya 'in na lja ndaa ñi cha' tucueen ljaan na, xa ngulyo scua la ñi cha' nu nducua loo quityi 'in Ndiose. ³³ Ticui' xaa can' mxitucui yu nde quichen Jerusalén, nguija lyoo yu 'in cha tixca yu ta'a mda'an ñi nguio' ti'in yu lo'o nchгаа la ña'an jun, ³⁴ lo' ndeña'an ndi'in ycuì' jun xa mdiyaa yu: Nu cha' ñi ca si'yana cua' mdyiqui'o Ñi X'nan na, cua' ngulo'o tloo ñi 'in yu Simón re. ³⁵ Xacan' mdyisnan mdaa chcuaa yu can' suun tsaña'an cha' nu yato'o 'in yu tucueen nguiaa yu, lo' ña'an yu'hui lyoo yu 'in ñi xa msu'hue ñi jaslya can'.

Ngulo'o tloo Jesús 'in yu ta'a mda'an ñi

³⁶ Lja nchcui' yu cha' can', tsati ntyin ngulo'o tloo Jesús tlu'hue la se'en nguio' ti'in jun, lo' juin ñi 'in jun: Tsu'hue ti tyi'in um scasca um. ³⁷ Nchгаа jun ytsen jun, lo' a jlyo 'a ti' jun ña'an ti' quiñan ti' jun, msque' ti' jun si'yana sca cui'in ti na'an jun. ³⁸ Xacan' juin ñi: ¿Ñi cha' ta nguitsen um, lo' ngui'ni tucua ti' um? ³⁹ Cu'ni quii um yaan' lo'o quiyan' lo' ca cuiya' ti' um si'yana nan' lcan. Cula' um 'ñan lo' ca jlyo ti' um, si'yana sca cui'in a ntsu'hui tijyan na lo' ñi a ntsu'hui cunan' na tsaña'an nu na'an um 'ñan cua' ñii. ⁴⁰ Xa ycuì' ñi cha' can', ngulo'o ñi yaa' ñi lo'o quiya' ñi. ⁴¹ Ndyijyin ya' tsu'hue ntsu'hui tiquee jun siya' ti' ngui'ni tucua ti' jun, a cunta nduhue ti' jun, can' cha' juin ñi 'in jun: ¿Ta a sca na ndi'in 'in um cu na? ⁴² Xacan' mdaa jun tsa yu'hue cula nu cua' mque' 'in ñi, lo'o scua' cuton nu ntsu'hui cuiñan'. ⁴³ Msñi ñi 'in na lo' ycu ñi 'in na tloo na'an jun. ⁴⁴ Xacan'

juin ñi 'in jun: Nde cha' ycuin' xa mda'an na lo'o um, si'yana 'ni cha' tsato'o nchgaa se'en nchcui' quityi 'in Ndiose cha' 'ñan, quityi nu ngua'an scua Moisé lo'o nchgaa la ña'an yu nu mxiycui' Ndiose 'in, lo'o quityi salmo. ⁴⁵ Xacan' msla ñi cha' tiyaa 'in jun si'yana qui'ya jun cunta ña'an nchcui' quityi 'in Ndiose, ⁴⁶ lo' juin ñi 'in jun: Nde cha' nu nguinu scua, Ñi nu lca Cristo ntsu'hui cha' tyijyin ñi nu ti'i tsaya' caja ñi, una tyiqui'o ñi nu cua' ca snan tsaan, ⁴⁷ a cunta caja nu tyi'an ycuí' cha' re lo'o cha' cuiya' 'in ñi sca chcui chendyu, si'yana xilo'o chon' ne' qui'ya 'in ne' lo' cu'ni Ndiose cha' tlyu ti' 'in ne', lo' tyisnan chcui' ne' cha' re se'en lca Jerusalén. ⁴⁸ 'Un lca um nu na'an tloo cha' re. ⁴⁹ Cunen lo'o um sca cha', nan' ca'an tñan cha' nu cua' mdi'in tyaa Ndiose lo'o um, una quita um quichen Jerusalén re tsaya' chcuán um cha' cuiya' nu tyi'o la ni' cuaan.

Xa ycuén Jesús nde ni' cuaan

⁵⁰ Xacan' mdiya lo'o ñi 'in jun nde tu'hua quichen Betania, lo' mscuen ñi yaa' ñi lo' ncuan ñi 'in jun. ⁵¹ Yato'o lja ncuan ñi 'in jun mdyisnan ycuén ñi nde ni' cuaan. ⁵² Xa cua' m'ni tnu jun 'in ñi, mxitucui jun nde quichen Jerusalén, ndyijyin ya' tsu'hue ntsu'hui tiquee jun. ⁵³ Nchgaa xaa nguilyu jun ni' lyaa, ngui'ni tnu jun 'in Ndiose lo' ndyaa jun xu'hue 'in ñi. Amen.

El Nuevo Testamento New Testament in Chatino, Nopala

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nopala Chatino (Chatino, Nopala)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2013, David Niel Nellis, All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

Printed book ISBN 968310150X

The New Testament

in Chatino, Nopala

© 2013, David Niel Nellis, All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

7aec2f8f-e534-559d-8dcc-b8b15d5a08dc